

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקשה

בס"ד | גליון 35 | שבט תש"פ

ירחון חסידי ברסלב

וְהָיָה
כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַד
עַל מַיִם
וְעַל יוֹבֵל
יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו...
וְלֹא יִמֵּשׁ
מֵעֲשׂוֹת פְּרִי

גאונות ויראת שמים
מפרקי חייו רצופי להט הקודש
של החסיד רבי יעקב מנחם מנדל דייטש

אמונה יוקדת ככבשן אש
קורותיו של החסיד ר' צבי ירושלמי-לסקר מזורעה
כפי שנכתבו על ידו 15 שנה לאחר המלחמה

גבאי בית מדרש של הרבי
שנה לפטירת הרה"ח ר' יודל לכתור
ממייסדי ביהמ"ד ברסלב בעיירה מונסי

מדור
חדש!

ניצוץ של אור
נקודות אור על פני המפה

אותך אבקש הרה"ח ר' איתמר לייפער מייסד חבורת 'אור הצדיק' בסיפור התקרבות מלבב

בגליון:

28 **שלהבת אמונה בכפור הסובייטי**
נתיב בריחתו רצוף האמונה והניסים של החסיד ר' צבי ירושלמי-לסקר מוורשה הבוערת לארץ הקודש

מדורים:

מחדש חדשים
הסוד הפנימי של 'קליפת הפרי' || 04

כדבר איש אל רעהו
התבודדות היא מעלה עליונה מן הכל || 07

ההולכים בתורת ה'
השלמות המתגלה מעומק החיסרון || 08

במסילות הנחל
דוגמאות מעשיות להליכה בתורות רבינו מתוך חיי המעשה || 10

נפשי בשאלתי
זכרון עלמא דאתי שמביא לשמחה השלמה || 12

בעקבי הצאן
הידיעה הברורה שרבינו הוא ראש כל הצדיקים || 14

מדור חדש: אלומת אור
מכון 'משיב לשואל' || 58

38 **אבוקה של יראת שמים**
לדמותו של החסיד ר' יעקב מנחם מנדל דייטש כפי שמתוארת בידי מכיריו וצאצאיו

44 **משמש נאמן**
חיוו ופועלו של ר' יודל ליכטער זצ"ל מהעיר מאנסי מקים ומייסד בית המדרש "ברכת הנחל" במלאות שנה להסתלקותו

52 **אותך אדרוש אותך אבקש**
חיפושים וגעגועים עד לגילוי תקוות הדורות | ר' איתמר ליפער הי"ו מייסד חבורת 'אור הצדיק' מספר על מסע שעדיין נמשך

יו"ל ע"י
מערכת אבקשה

טל': 02-539-63-63
פקס: 077-318-0237

©
כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

עיצוב גרפי: א. שפירא

הגליון מודפס ע"י
מא. הפקות דפוס -
כל סוגי ההדפסות
במחירים זולים
לקבלת הצעת מחיר
משתלמת במיוחד
פנו לטלפון
052-7631367

ילד שעשועים

טעם לשבח - מאמר

מסע הקודש - שעשועון

מכניע זדים - ספור

עמוד 60

'רבי נתן'

מהותו בתכלית השלימות שאין שלימות אחריו, לפני רבינו הקדוש, וכדוגמת הלבנה דלית לה מגרמה כלום, ועל ידי זה זכה לקבל ולהשיג את אור החמה המאירה שבעתיים בפני רבו - בשלימות.

וכך גם נותר לדורות שמו של מוהרנ"ת בפי כל: ר' נתן, זה שמו לעולם וזה זכרו לדור ודור, כך שמו נישא וקרוי ללא שום תואר גלוה אחר. אמנם מצאנו בכמה מקומות שמובחר תלמידו כינוהו ברוב הדרת קודש בתואר "אדמו"ר" וכו' אבל אף על פי כן מרגלא בפומיה דכולא עלמא: "ר' נתן", אין זאת אלא משום שכל מהוות ושל מוהרנ"ת הוא ביטולו הגמור והמוחלט לרבינו זיע"א.

שעל כן "אין ביכולת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מוהרנ"ת ז"ל, כי בו לבד נשפע משנמת ודעת רבינו להיות ביכולת לקבל מאתו" (ביאור הליקוטאים)

ומכך שכל תקוותינו וציפייתנו, ליום בו יקויים מאמר הכתוב "והיה אור הלבנה כאור החמה" טובב בעיקר במובנו הפנימי והאמיתי על קשר הנצחי שבין מוהרנ"ת - שביטל את כל עצמיותו, וסילק והשליך את כל שכלו ודעתו, לבין רבינו הקדוש "עצם האמת, עצם

היראה, עצם החיים, עצם הטוב" (עלים לתרופה)

כי הוא הרב והתלמיד שהביטו והסתכלו עליהם מיום בריאת העולם עד הנה, ועל ידם יהיה נפעל ונגמר התיקון של כל העולמות בתכלית תכלית השלימות, ושגם אם לא היה אוכל אדם הראשון מעץ הדעת לא היה נעשה תיקון העולמות כזה, ועל ידי זה בעצמו יתהפך חטאו לזכרות ויקויים "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד". (כוכבי אור, חו"ב אות מ"א)

יום ט"ו בשבט, ר"ה לאילנות, שביום זה גם קיימא סיהרא באשלמותא, ומאירה היא ביותר מכל ימי החודש, ביום זה ירדה לעולם נשמתו הטהורה של מוהרנ"ת זיע"א, שעסק כל ימיו במסירות נפש להשקאת האילנות, נשמות ישראל, במים הזכים הנובעים מהמעין היוצא מבית ה', נחל נובע מקור חכמה,

וכידוע כמה הפליג רבינו הק' "והזהיר אותנו מאוד לקרב נפשות להשי"ת.... וגם היה רצונו שיסעו נסעו בשביל זה לדבר עם בני אדם... ופעם אחת קרא אותנו עצים יבשים, על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשי"ת על על ידינו" (חיי"מ עבודת ה' ק)

ואמנם היה זה מוהרנ"ת שזכה הוא לבדו לעסוק בעניין זה כל ימי חייו כפי שאנו רואים בספר תולדות חייו "ימי מוהרנ"ת", ובמכתביו הרבים, בהם מתגלה לנו תבערת לבו עד אין קץ לגלות ולפרסם ולהודיע את אמיתת הצדיק ולמלאות פני תבל תנובה.

מה לא עשה מוהרנ"ת כדי להפיץ את אורו של רבינו הק' בעולם, והקים דפוס בתוך ביתו, וימים רבים כיתת את רגליו בדרכים משובשות בימי הקור מעיר לעיר על מנת לקבץ ממון עבור הדפסת ספריו הקדושים של רבינו.

הזמן, הדבר היקר ביותר שהיה לו למוהרנ"ת, הפקיר ומסר במידה מרובה, כדי להזריח את אור הצדיק בעוד מקום בעולם, וזאת מגודל השגתו והרגשתו בגדולת רבו ושאין דבר שיווה להפצת אורו ותורתו. וכך כותבת הוא באחד ממכתביו: ".... והשי"ת ירחם על עמו ישראל שיפוצו מעיינותיו חוצה כי בהם תלויים הישועות של כל ישראל"

ואכן מוהרנ"ת הוא התלמיד היחיד והמיוחד מבין כל יתר תלמידו הקדושים והנערצים של רבינו הק' שביטל את כל

הסוד הפנימי של הקליפה שחופה על הפרי

הסוד הפנימי של הקליפה שחופה על כל פרי | הצעקה שמכניעה מוט הברזל של עמלק | סוד ההתקרבות דווקא מתוך ערפל של מניעות מייאשות | גילויים משולחן הפירות

במוט ברזל... מיט אדראנג".

מדוע מכונה אויב זה בשם 'קליפה', למה לא נצעק 'הצילני מטומאת המן עמלק', או 'מזוהמת המן עמלק', קליפה זו מהותה, הלא ודאי שאין זה מקרה שהתפלה והצעקה להנצל משונא זה טובב הולך על ענין ה'קליפה' שבו, וכמו לדוגמא רבי נתן בתפילותיו (לקוטי תפילות ח"ב י"ד): "עזרנו והושיענו בזכות כל הצדיקים אמתיים שלחמו מלחמת עמלק, שנזכה לקבל כח מהם, להנצל גם עתה מקליפת עמלק", ועוד הרבה.

רבינו הקדוש מגלה לנו את סוד הקליפה, "ודע שבכל עולם ועולם ובכל מדרגה ומדרגה, יש שם כח המזדמה כח הבהמיות והם הם הקליפות הקודמין לפני, וסובבים את הקדושה, בבחינת 'סביב רשעים יתהלכון' (ליקוטי מוהר"ן ח"א כה), כוחות הרע העוטפים כל מעלה ומדרגה קדושה מחפים ומכסים את הטוב כקליפה החופה והעוטפת את הפרי, ומי שרוצה לבוא ולהגיע לפנימיות בהכרח שיסיר וישבר את הקליפה החיצונה.

וכשם שהקליפה החיצונה הפוכה בתכלית מנעימות הפרי, ואף על פי כן כל מי ששכל בקדוהו אינו עוצר בבואו לאכול את הפרי בראותו את הקליפה ובוודאי שאינו קובע על טיב הפרי לפי טעם הקליפה, אלא הוא משתדל להסיר את הקליפה ומבין שבתוך הקליפה הזאת מונח פרי נפלא מתוק ונחמד, כך גם בכל התקרבות אל הקדושה, עלינו לקבוע בלבנו ונפשנו, שכל נקודת קדושה עטופה בהכרח בקליפה, קליפה שכזו שהפוכה ומנוגדת לגמרי לנועם ומתיקות האור השוכן בפנימיותו, ואסור לנו בשום אופן לטעות ולעצור שם.

הסתרה שהיא 'עיקר ההתקרבות'

ניקח לדוגמא יסוד נפלא אחד מני הרבה אותו מגלה לנו רבינו הקדוש (שם סי' לו): "זהו כלל, שכל נפש מישראל קודם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, אזי מנסים ומצרפים את הנפש בגלות במדות הרעות של שבעים לשון ובתאוותיהן, כי הקליפה קדמה לפני, ומי שרוצה לאכול הפרי, צריך לשבר מקודם הקליפה, לכן קודם ההתגלות, מוכרח הנפש לבוא בגלות, היינו במדותיהם, כדי לשברם, ולבוא אחר כך להתגלות".

כלומר, מי שרוצה להגיע לאיזו שהיא התגלות בתורה, להבין דבר בתורה, למצוא עצה אמיתית שתעזור לו בעבודת ה', להכיר יותר את השי"ת, וכן הלאה, בהכרח שיעבור בגלות מרה של תאוות מרות שנדמות לו לשאול תחתיות היפך הקדושה, פלא והפלא, לא רק שהתגברות המחשבות האימות אינה אומרת שהאדם פחות ונבזה ושפל אנשים, אלא היא הוראה ברורה על כך שרוצים להעניק לו מן השמים התגלות בתורה, התעלות והתקרבות מופלאה, אלא שהיא עטופה בקליפה, קליפה הפוכה בתכלית הכי מנוגדת שיכולה להיות מן הפנימיות הגנוזה בקליפה זו. ומי שמבין זאת ומאמין לצדיק, רואה בניסיונות הללו התקרבות מופלאה, הוא חש במתנה העצומה שמושטת לו, הוא לא נוגס

אם תצליח במבחן - הבטיחו האב בעיניים נוצצות - תקבל פרס מיוחד במינו, לקראת ט"ו בשבט הבעל"ט נקנה תפוז ואתה תזכה בו". בירושלים של אז שטבעה בים של עניות ודחקות היה זה פרי נדיר ביותר, רק עשירים של ממש הרשו לעצמם בימים מיוחדים את התענוג הזה, והנה, הבטחה שכזו לילד מן השורה. הוא יזכה בתפוז אמיתי עליו שמע עד עתה רק בסיפורים ציוריים... קשה לו להאמין, ניסה לדמיין לעצמו את הטעם הנפלא של הפרי המיוחד הזה שכולם סחים עליו, החלום על הנעימות הנפלאה הממתינה לו עטפה את כולו, במרץ נוערים שקד על תלמודו עד שהגיע היום הנכסף, נבחן וידע על בוריו, ועתה הוא ממתין בכיליון עיניים לבוא ראש השנה לאילנות.

ליל חמשה עשר בשבט, כולו דרוך, ולפתע נפתחת הדלת והאב עומד בפתח, בידו הוא מחזיק פרי עגול עטוף, ובפנים קורנות מושיטו לנער שחוטף את האוצר הנפלא ובורח עמו לחדרו להסתירו מעין רואים. נפשו כמהה, והוא ניגש בדחילו ורחימו, מברך בכוונה ברכת בורא פרי העץ ונוגס בפרי הכתום.

הוא לא מבין מה הולך פה, אולי הטעו את אביו, אולי זה לא אותו פרי, טעם מר ואיום ממלא את חיכו, הקליפה שנלעסה בפיו גורמת לו גועל, הוא מנסה לרחוץ את פיו מן הטעם הנורא הזה ולא מצליח. דמעות עולות בעיניו, לשווא הייתה תוחלתו הממושכה, אכזבה מרה שכזו.

סך הכל 'קליפה'

ארבעים יום קודם פורים, והזעקות בוקעות מפי המקורבים לצדיק, "הצילני מקליפת המן עמלק", אויב מר עומד עלינו לכלותינו חלילה, אין זה סיפור ישן אלא מלחמה הנוטשה עתה ממש, וכפי שרבי נתן מלמדנו "מלחמה לה' בעמלק מדור דור, כי עמלק הוא עיקר זוהמת הנחש, וקליפת עמלק הוא אורב תמיד על כל אחד מישראל בכל עת שרוצה להתקרב אל הקדושה והוא מתגבר בכל פעם מחדש (לקוטי הלכות סעודה ה-מז), "וכן הוא בכל דור ובכל אדם כמו שכתוב, מלחמה לה' בעמלק מדר דר שמתגבר על כל אדם בכל עת בכל מיני תחבולות להפילו ח"ו כי הוא המסית הוא המסטיין" (שם פריקה וטעינה ד'-לח).

וכאשר הולכים וקורבים ימי הפורים בהם נזכה מחדש למפלתו, מתעוררים נפשות המקורבים לצדיק ונוטלים כלי זיינו של משיח לצעוק ולבקש רחמים לינצל ממנו, כי "זה ידוע שכל המצות של פורים הוא שנזכה על ידי זה להפיל את קליפת המן עמלק בכל דור ודור בכל שנה ושנה בכל אדם בפרטיות, וכמו שכתוב במגילה בפירוש 'הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר', (לקוטי הלכות ציצית ז-ב).

וכך גם זעק רבי נתן בעצמו מנהמת לבו, וכמובא (אבניה ברזל י"ג): "סיפר מוהר"ן, פעם אחת בערב פורים בתענית אסתר צעקתי להשם יתברך 'הצילני מקליפת המן עמלק, ודומה היה עלי הדבר כאילו המן עמלק עומד עלי להכותני

**לא רק שהתגברות
המחשבות האיומות
אינה אומרת
שהאדם פחות
ונבזה, אלא היא
הוראה ברורה על
כך שרוצים להעניק
לו מן השמים,
התקרבות מופלאה
אלא שהיא עטופה
בקליפה, שהפוכה
בתכלית והכי
מנוגדת שיכולה
להיות מן הפנימיות
הגנוזה בקליפה זו**

בסכנה עצומה. אם הוא יפרש את המציאות לפי טעמה של הקליפה העוטפת את הפרי כי אז ירפו ידיו והוא ייטוש את המערכה, קל מאוד לאדם להחליט על עצמו בעת התגברות תהום של תאוות רחמנא ליצלן שהוא רחוק מקדושה ושאינו לו שייכות לעבודת ה' ומכך ליפול מהרה לזרועות הייאוש והרצון לפחות ליהנות מן העולם המדומה, כי על כן הקליפה מקיפה את הפרי הנפלא מכל צד, לעיני האדם נראית רק הקליפה ומהיכן שהוא רק מנסה לטעום הוא טועם את טעמה המר והאיום, צריך המון אמונת חכמים וסבלנות כדי לעמוד על עמדו עדי הסרת הקליפה וגילוי הפנימיות המאירה.

וזו היא בדיק מציאותו ומלחמתו של עמלק, הוא הינו כח הרע שבקליפה החופה על כל פרי, הוא הכח המדמה הבהמי שמסתיר את כל חלקי הטוב ועוטפם במרירות איומה, ובנוסף לכך הוא גם מטעה את האדם בחכמה שקרית ובאפיקורסות הנמשכת מהחלל הפנוי שגורמות לחשוב שאכן הפנימיות הינה כפי החיצונית חלילה, וכפי שרבי נתן מגלה (לקוטי הלכות תפילין ה') "ועל כן נקרא עמלק ראשית, מחמת שכחו נמשך מחלל הפנוי, שהיא ראשית וקודם לעולם, שמשם בחינת הקליפה הקודמת לפרי, ומשם כל האפיקורסות".

הפרשנות המבלבלת של עמלק

וכאן בא עמלק בכל עומק ערמתו ומפרש את מהות הפרי כמהות הקליפה, הוא כרוך אחר האדם בשעת הירידה שקודמת לעליה ואשר תכליתה להפוך מן הירידה לתכלית העלייה, ומפרש לו את הירידה כהשלכה ריחוק וניתוק, וכדבריו הבורחים של רבי נתן (לקוטי הלכות תחומין ד): "אין האדם זוכה למדרגה גבוה יותר כי אם על ידי שיהיה לו ירידה קודם העליה והירידה היא בחינת הניסיונות והצורפים שיש לו מקודם, ובאמת בשעת הירידה האדם הוא בסכנה גדולה. כי הרבה נפלו על ידי ירידתם רחמנא ליצלן, וצריך אז להיות כגבור חזק בל ימוט עד שיזכה ברחמי יתברך לבחינת העליה, ואז זוכה שיתהפך הירידה לעליה, ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל כי הוא השונא הגדול שאורב על ישראל תמיד בכלל ובפרט, וכמו כן תמיד בכל דור ודור בכל עת וזמן בכל פעם שישאל צריכין לעלות מזדגא לדרגא, שאז צריך שיהיה לו ירידה קודם העליה, אז הוא אורב לישראל ומתכוון בתוקף רשעתו ושנאתו החזקה לישראל ובא אז דייקא להילחם עם ישראל".

עמלק כרוך אחר הנחשלים ואחר כל זמני הירידה, הוא מטעה ומפרש

בקליפה ולא קובע על מהות המתנה לפי טעמה המר, אלא משתדל להסיר את הקליפה עד שייגיע לפנימיותה.

וכך היא גם כלליות ההנהגה שהשי"ת העמיד בעולמו, שקודם כל התקרבות והארה, תהא זו מחופה ועטופה בקליפה, קליפה שמסתירה בעומק ההסתרה את הטוב הגנוז בה. ודווקא מי ששובר ומסיר את הקליפה זכאי למצוא את הטוב הגנוז בה, זוהי למעשה מהותם של כל ההסתרות הגלויות והריחוקים שהאדם עובר בהם כל ימי חייו בכלל ובפרט, וכפי שמבואר הרבה בספרי רבינו הקדוש ותלמידיו.

הבה נתבונן בקצרה בעוד שתי דוגמאות נוספות שרבינו הקדוש מלמדנו: "כשאדם רוצה להצדיק את עצמו ולהתקרב להשם יתברך, אזי נמשכים עליו דינים וייסורים, ואלו הדינים והייסורים נראים כהתרחקות, כאלו רוצים להרחיקו מעבודתו ח"ו, ובאמת זה ההתרחקות הוא עיקר ההתקרבות, כי אלו הדינים וההתרחקות הם לטובתו, בחינת את אשר יאהב ה' יוכיח, כדי שיעמוד בנסיון הזה, ויתגבר ויתאמץ להתקרב יותר" (לקוטי מוהר"ן ח"א עד).

הא לך פרי מופלא, עיקר ההתקרבות! אהבה עצומה מופלאה ונשגבה שכזו שה' רוצה להעניק לזה שרוצה להתקרב, אולם הוא עטוף בקליפה, קליפה מרה ודוחה של 'התרחקות', קליפה שמכרזת בחיצוניותה שלא רוצים בו מן השמים. כזה ניגוד והיפוך מן הקצה אל הקצה.

'מתנת' ההתרחקות

או הלימוד הנפלא הבא: "כשאדם נכנס בעבודת השם, אזי הדרך שמראין לו התרחקות ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה ואין מניחין אותו כלל ליכנס לעבודת השם, ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות". האדם רואה: "שעוברים כמה וכמה ימים ושנים, שהוא מתייגע ביגיעות גדולות בשביל עבודת השם ועדיין הוא רחוק מאד, ולא התחיל כלל ליכנס לשערי הקדושה, כי רואה עצמו שהוא מלא עדיין עביות וגשמיות והרהורים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת השם איזה דבר שבקדושה אין מניחין אותו, ונדמה לו כאילו אין השם יתברך מסתכל עליו כלל, ואין רוצה כלל בעבודתו, ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות" (שם ח"ב מח).

פרי עצום ונשגב שכזה של "כולו התקרבות", והוא מחופה בקליפה איומה שכזו של "נדמה לו כאילו אין השי"ת רוצה כלל בעבודתו".

כמוכן שבעת שהגלות הזו בתוקפה וההסתרה בעיצומה מונח האדם

מחדש חדשים

על פינימיות אוד המועדים בתורת הנחל הנובע

לכן זעק רבי נתן
מעומק לבו כמו
שזועק אדם הניצב
מול רוצח המרים
כנגדו מוט ברזל
לרצחו נפש חלילה,
כי חלישות הדעת
וטעות במהותה
של קליפה היא
פיקוח נפש ממש,
כי אם מ'חלישות
דעת כלשהוא יכול
ליפול בדעתו"
ולתרחק לגמרי
כל שכן מחלישות
דעת שכזו

לכן זעק רבי נתן מעומק לבו כמי שזועק אדם הניצב מול רוצח המרים כנגדו מוט ברזל לרצחו נפש חלילה, כי על כן חלישות הדעת וטעות מרה זו במהותה של קליפה היא פיקוח נפש ממש, כי אם מ'חלישות דעת כלשהוא יכול ליפול בדעתו" ולתרחק לגמרי חלילה, כל שכן וכל שכן מחלישות דעת שכזו.

ומעל צעקתנו עצמה צריכים אנו להסיר את הקליפה, שנבין היטב שגם כשהלב אטום לפעמים וגם כאשר העצלות והעצבות מסובבים אותנו כל כך, וקליפה עבה של טיפשות הלב מכסה על תפילתנו וצעקתנו והיא נאמרת באטימות וטמטום הלב, מבלי שנוכל להרגיש כלום ביקרת צעקתנו בשפלות שכזו, אולם גם שם נבטל דעתנו לצדיק האמת שלימד אותנו שכל אנחה של איש ישראלי יקרה מאד (לקו"מ ח"א ח'), ונזכור להאמין שעל אף שהצעקה עטופה ומכוסה כל כך, טמון בה פרי תפארה שאין כל העולם כדאי לה, ואולי דווקא ובגלל שהיא מכוסה כל כך, שהיא הנותנת שכל תנועה שלו לקדושה תתייקר כל כך, וכמו שגילה לנו רבינו הקדוש (לקו"מ ח"ב מ"ח): "ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו יתברך, ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו יתברך, עם כל זה כנגד זה תדע, שאיש כזה שהוא מגושם כל כך, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפלו נקודה קטנה מאד שהוא נעתק מגשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים".

אשפתותיה דמשה רבינו קורא אלינו גם היום: "צא והלחם בעמלק", אחוז בכלי זיין של איש הישראלי שהוא התפילה והבקשה, התגבר לצעוק ולבקש להנצל מקליפת המן-עמלק, לצאת מכל הדעות הקדומות שהוטעונו עד כה לשפוט על פי הקליפה החיצונית אלא להתבונן ולהאמין במהות הפרי המתוק הנפלא והעצום הטמון בכל הסתרה וריחוק, ולהתעצם לשמוח ולעלות ולהיות חזקים לחפש את הפרי שעל אף שהוא מחופה בקליפה עבה הרי שהפינימיות האמיתית שבו מאירה ושמוחה לעד, והיא שתביא אותנו בעזרת ה' למפלת המן עמלק והסרת הקליפה וגילוי כבוד ה' בעולם בכלליות ובפרטיות.

את הקליפה כריחוק ניתוק ועזיבה, והיא שגורמת לכל הנפילות, במקום שהאדם יקח את כל מצבי הירידה ויתקן על ידם את כל העבר ויתעלה לתכלית העליה, הוא גורם לו ליפול חלילה ביתר שאת, צעקתו להנצל מקליפת עמלק ובקשתנו על מפלת המן-עמלק בפורים היא, שיוסר ויתבטל הכח המטעה שבקליפה ושלא יוכל להחליש דעתנו בעת ירידה חלילה, כי עיקר כחו הוא בהחלשות הדעת לחלושי הנפשות, וכפי שכותב רבי נתן (לקוטי הלכות ביצים ה'): "הנפשות החלושות הרחוקים מאביהם בשמים שעליהם כל מלחמת עמלק שהוא תוקף הסטרא אחרא בבחינת יזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עייף ויגע". וכך גם במכתביו הקדושים (עלים לתרופה - רעט): "והוא כל ענין פורים שהוא מפלת המן ועמלק שעומד בכל דור ודור. בכל עת ובכל יום על כל אחד ואחד להפילו ח"ו ולהחליש דעתו מאד".

מה נוראה היא הסכנה של חלישות הדעת, פירושו האכזרי של עמלק על מהות הקליפה מרפה ידיים ומחליש דעת את הלוחם שכאילו הוא שנאוי ומשוקף והיא שמובילה אותו לעברי פי פחת, וכפי שרבי נתן מיטיב לבאר (בלקוטי הלכות, מעקה ושמירת הנפש ה"ד): "על ידי חלישות הדעת כל שהוא, יכול ליפול בדעתו ועל ידי זה יתרחק מהתורה ותפלה, וכמו כן נחלש דעתו יותר ח"ו ח"ו, וכן חוזר חלילה חלילה, עד שהרבה נפלו לגמרי על ידי זה דייקא, ועל זה אמרו חז"ל בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו היה נופל בידו, כי עיקר התגברותו הוא להחליש לב האדם בתחבולותיו, ואלמלא הקב"ה עוזר בכל יום לחזק לבנו בכמה מיני התחזקות שחזקו אותנו צדיקי האמת בתורתם ושיחתם הנפלאות הנוראות והעמקות מאד היה מה שהיה ח"ו".

צעקה עטופה ומכוסה

ועל כך בדיוק באה הצעקה במשך ימי ההכנה לפורים: "הצילני מקליפת המן עמלק"! אנו צועקים לה, הצל אותנו מפירושו של אכזר זה שממונה על הקליפה הקדומת לפרי והופך אותה לאפיקורסות, הצל אותנו מהסתכלות שקרית זו שמסתירה את דעת הצדיק שמגלה לנו את הפרי האמיתי שמוסתר בתוך הקליפה, צעקתנו היא להינצל מהקליפה של המן-עמלק, שלא נמשך אחר קליפתו והסתכלותו על מהות כל קליפה, שעמלק לא יוכל להטעות אותנו עוד להמשך אחר הקליפה החיצונית, שלא יוכל להחליש את דעתנו חלילה בהבנת מהות ימי הריחוק שחופים על כל התקרבות.

כדבר איש אל דעהו

שיחת ידידים בנתיבי התבודדות

נתן פלדמן

הרהורים על התבודדות |

לא אחרת, אנחנו מאמינים ומכירים בקדושת לימוד התורה וברוממות של כל רגע ושניה של לימוד ועסק התורה. אולם יחד עם זאת אנחנו צריכים להפנים ולהאמין באמת מכל הלב ש'התבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מהכול'. אנחנו מחויבים להתנהג לפי אותה אמונה. גם אם נדרש מאתנו לוותר כביכול על דברים שבעיני אחרים הם נדמים להם כחשובים יותר.

אולי לא כולם מרגישים כך, אבל ישנם כאלו שהתמודדות בין שעה התבודדות לבין דברים אחרים בעבודת ה' מתחוללת לה בכל עוצמתה מדי יום. הרבה מאוד נפלו בקרב הזה. והרבה נופלים במלחמה הזאת מבלי שיהיה שם אפילו קרב. וכל זאת מסיבה אחת ויחידה, מחוסר בהירות ש'זאת התפילה היא שווה עם התורה וגבוה ממנה'. רק כאשר הידיעה הזאת תיחלט בדעתינו ותיחקק בנפשינו בהחלטיות גמורה הרי שהניסיון ללכת לשדה או לחמוק לאיזה חדר ריק ולשפוך את הלב לפני ה' יתגמד ויתאפס אט אט לגמרי...

זה כל אחד יכול להעיד שהקושי העומד מול ניסיון ההתבודדות, הוא הרבה יותר גדול מלהאריך ולכוון בתפילה. בהתבודדות, יכולים לעבור כמה ימים שיש לאדם דיבורים והתעוררות, אבל לעומת זאת יכולים לעבור ימים ארוכים, שעות שקטות, שבהם האדם מרגיש שהוא לא מתקדם לאף מקום. אין דיבורים, אין התעוררות והזמן נמשך ונמשך.

'בזמן הזה' - מתגנבת מחשבה סוררת ללב המתבודד הלוחשת לו - 'יכולתי להספיק עוד כמה דפי גמרא ואפילו כמה פרקי תהילים, ועכשיו אני עומד כאילו חלילה באפס מעשה ודיבור.

זהו ניסיון שאין כדוגמתו, ומול זה דרושה התחזקות יומיומית, שהאדם ילמד, ידרוש, יבקש ויחפש את דרכי ההתבודדות, לחזק את עצמו במעלת ההתבודדות, ללמוד את האמנות ולחפש מי שייתן לו דעת והארה כיצד הוא יזכה להתבודד ולהרגיש בזה שמחה וחיות, רק על ידי כך הוא יזכה למצוא את הנתיב לא ידעו עיט, את הדרך הפרטית שלו בשיחה עם ה'.

פשר לכתוב על התבודדות ספרים שלמים. לדבר שעות. לדרוש.

אבל בשורה התחתונה צריך להתבודד. יותר נכון לא 'צריך', אלא זה המתנה הכי טובה שכל אחד יכול להעניק לעצמו.

אם כן למה זה כל כך קשה, למה לא רואים את כולם מתבודדים בשדות, ננעלים בחדרים, משוחחים ברחובות לעצמם? ויותר מזה למה אני לא רואה את עצמי מתבודד יום יום בשדה או מתייחד בחדר סגור נושא עיניים לשמים? למה עדיין אין זו דרך כבושה לרבים, כפשוטו ממש? יש הרבה תשובות. המון.

דומה שדי שנגלה רק תשובה אחת, נשבור אותה, נכלה אותה, עד שנזכה לקיים את העצה הזאת, נתחיל ללכת בדרך הזאת יותר בהתמדה ובקביעות, כי אין לנו באמת משהו אחר.

לעיתים צריך לכתוב את האמת, גם כשהיא לא כל כך נוחה. אנחנו חיים בעולם שבו יש 'סולמות ערכים'. על פיו נמדד כל ערך ומעלה מה יותר חשוב ומה פחות. כמעט כל אחד מאיתנו מכיר כל מיני סולמות ערכים. כאשר רוב אלו ש'קבעו' את סולמות הערכים הבלתי כתובים המקובלים היום בקרב קהל היהודים היראים ההולכים בדרכי התורה והיראה הם אינם אמונים על מבועי הנחל נובע מקור חכמה. ועל כן...

שעה התבודדות אינה מופיעה באף אחד מהסולמות הללו. יתכן שהם סבורים ודעתם מסכמת שזה מעלה טובה אבל הם אינם מציבים אותה באף שלב של סולם ערכיהם.

ממוצר לציין שאף אחד לא שם את העצה הזו שקוראים לה שעה התבודדות בראש הסולם, ובודאי שלא מעיז להכתיר את ההתבודדות כעצה שהיא מעלה עליונה וגדולה מן הכול, ויועדת לכל בר ישראל מנער עד זקן.

וכאן הבעיה מתחילה ומחלחלת אלינו, ומשבשת את סולם ערכים שקבלנו. באמת באמת עבודת ה' שלנו לא שונה, היא

"תכלית השלמות המתגלה דווקא מתוך עומק החסרון"

ירידת הצדיק למעמקי הרע והחיסרון וההמתקה בכוח התכללות הג' וה'עדן' | החסרון דקדושה שמתגלה כמילוי | התגלות פלאי פלאות בדרכי המלחמה האחרונה הנמשכים על ידי אריכות אפיים

על פי התורה הזמנית "מנורת זהב" - ליקוטי מוהר"ן קמא סימן ח'

מלחמה הגדולה, הקשה והארוכה, הניטשת ללא הרף בין האדם החפץ לדבוק בחי החיים לבין התאוות והמידות המתגברות עליו - פועלים, מעבר לעניין ולכוח הפרטי המיוחד שבכל תאוה ומידה כשלעצמה, שתי כוחות עיקריים וכלליים: כוח ה'הכרחיות' המתגלה בכל התאוות והמידות מול כוח שמנסה להשקיט ולמתן את כוח ה'הכרחיות', הוא כוח 'אריכות אפיים'.

הכוח שפועל בתוך כל המידות הרעות והתאוות שמושכות את האדם אחריהם, באופן שהוא מגביר אותן כל כך על האדם עד שהוא מרגיש שהוא אינו מסוגל לעמוד מולם ולנצחם, זהו רק אותו כוח של 'הכרח' שגורם לאדם לחוש כאילו אינו יכול להתקיים ולחיות מבלי הדבר הזה, הוא מרגיש שהדבר ממש 'מוכרח' לחיותו, ובלא שהתאוה הזו תסופק לו באופן המיידית והמהיר ביותר הוא עלול פשוט לגווע.

לכן כאשר מתעוררת באדם רוח סערה של תאוה, היא מורגשת כמין דחף והתעוררות פנימית בלתי מוסברת, הרגשה כי הדבר אליו הוא מתאוה כעת חסר ונצרך לו כל כך עד שהוא לא ינוח ולא יירגע ולא ישקוט עד שהוא יוציא את אותה תאוה מן הכוח אל הפועל ועוד ימשיך ויגביר זאת על עצמו שוב ושוב.

זוהי בעצם מהות ה'קוצר רוח' הקיימת ופועלת במידות הרעות, ההרגשה המוטעית כי אילולי שהוא ימשיך על עצמו הוא כביכול יאבד את כל תחושת החיים, כאילו אם לא ישלים את החיסרון שמפעפע בתוכו אין לו שום רווח ותוחלת מכך שרוח החיים פועמת בקרבו.

הרוח חיים שנלחמת בכוח 'הכרח' מבפנים

לעומת זאת מופיעה המידה של 'ארך אפים' וקוראת תיגר על קוצר הרוח, הארך אפים, לא זו בלבד שהיא עומדת מול קוצר הרוח הרע שבכל המידות הרעות אלא שהיא המידה שמשלימה גם את כל החסרונות

הקיימות, בדקי דקות, אפילו בקרב כל המידות הקדושות. מידת הארך אפים מגלה שאותה הרגשה שמנסה לפתות ולשכנע אותך שיש בך חיים שרוצים השלמה של חיסרון על ידי תאוה רעה או מעשה רע ח"ו, מכוונת למה שאין לה קיום ועמידה, היא כמו רוח סערה שעם כל עוצמת החיים שהיא כביכול נושאת הרי היא חולפת וכלה ולבסוף נאבדת לחלוטין ללא שנשאר ממנה כל זכר.

זוהי אם כן הדעת שאותה יש ללמוד ולהפנים על מנת להתמודד נכון עם הרוח סערה. עם הרוח המצויה המנשבת ופועמת בתוככי כל המידות והתאוות הרעות ומהווה את מהותם הפרטית של כל אחת ואחת מהן - עדיין ניתן להתמודד בכוח ההכרה האיתנה כי מדובר במשהו 'רע' או חלילה 'אסור'. אך הכרה זו לא תוכל לסייע מול עוצמתה של רוח הסערה ותחושת ה'הכרחיות' שבאה עמה: כאשר אדם חש כי כל טעם חייו נעוץ באותה תאוה או מידה נחשקת ובלעדיה טוב מותו מחייו, הוא עלול בנקל להעדיף במקרה זה את החיים המדומים על פני המוות הנכון והצודק. זהו בחינת ה'צדיק שאינו גמור', מי שעדיין 'ירא' מהרע והרשע, זה שמייחס לו קיום ומציאות למרות שהוא בוודאי רוצה לגבור עליו ולנצח אותו. כאשר יראה לו כי באי ההישמעות לרע הוא מאבד את כל רוח חייו - אין ספק שלפחות משהו מאותה רוח רעה תפגע בו ותותיר בו רושם. רק ההכרה הברורה הנובעת ממידת הארך אפים של ה'צדיק גמור', ההכרה כי באמת לאמתו אין בה ברוח הסערה שום חיות אמיתית כלל וכלל אלא כל כולה כיליון אבדון ומוות - רק הכרה זו יכולה להעניק לאדם את הכוח הנדרש לעמוד כצור חלמיש ללא שום כריעה והשתחויה כהוא-זה גם מול רוח הסערה העוצמתית ביותר של הרע.

זוהי גם הנקודה של ה'אמונה בחידוש העולם' שמזכיר רבינו בתחילת דבריו: כאשר חידוש העולם, היא רוח חיים חדשה שמחליפה ומשלימה באופן אמיתי את החיסרון המורגש על ידו רוח הסערה, ואי לכך אכן יש להתחזק באריכות אף ואנחה ולחכות ולהמתין להתחדשות של הבריאה שתחליף את החיסרון הרגעי ותשלים אותו בהשלמה אמיתית.

הטעם הנפלא של החסרון

הצדיק שיורד כביכול לתוך הצינור של המידות הרעות ומבטלם, יורד לתוך הקוצר רוח ש'עשיו איש שעיר' החדיר בכל המידות, ולכן רבינו נוקט בלשונו שהצדיק 'מוכרח' לירד לשם, כי הוא אכן יורד לתוך ה'הכרח', לתוך הרגשת הקוצר רוח הקיימת בכל מידות וכוחות הבריאה, ולכן עצם מה שהצדיק כביכול 'מוכרח' זה בעצמו הירידה לשם.

וכאשר הוא יורד לתוך הצינור הרע, של תחושת ההכרח וקוצר הרוח שיש ברוח סערה, הוא מכניס שם אך אפיים, על ידי האנחה והתפילה שגם היא אינה קצרת רוח ואינה 'מוכרחת' להשיג את מבוקשה. כל זמן שהתפילה יש בה עיון שמביא לידי כאב לב, זהו בעצם פגם המידות הרעות שנכנסו לתוך הארץ אפים, כי גם בקדושה צריך הרבה אריכות אף שלא תתגבר תחושת ההכרח, תחושה ש'אני מוכרח להשיג את מבוקשי ויהי מה', עבודת ה' אותה מלמד אותנו ה'צדיק גמור' היא כזו שמלאה באריכות אפים ותקווה והתחזקות למרות שימים ושנים איני זוכה ואיני מצליח לראות את רצונותי וכיסופי הקדושים יוצאים אל הפועל, והתפילה אותה הוא מלמד אותנו היא תפילה שאין בה שום דחיקת השעה וקוצר רוח אלא ייחול אחר ייחול בסבלנות אין קץ.

אולם לשם כך הצדיק נותן לנו שני דברים, גם תפילה וגם תורה, גם עדין וגם גן. כי מהעדן לבד, מחיים של חסרון תמידי מול אין סוף, חסרון שכביכול אינו מתמלא אף פעם, האדם עלול ליפול. הצימאון לה' שאיננו רווה הוא רוח של עדין, זוהי הרוח צפונית של החסרון דקדושה שמנשבת בליבו של כל אחד, רוח זו כאשר היא איננה יוצאת מהכוח אל הפועל יכולה לגרום לאדם חסרון בחיות שתפיל אותו מעבודת ה', לכן צריך להוציא את התורה מהעדן ולהצמיח אותה בגן.

עיקר הכוח של הגן זה דווקא ההלכות הפסוקות שכביכול אין בהם את תחושת הצימאון התמידית אלא דווקא את הרוויה, אין בהם חסרון אלא ההשלמה. על ידי ההלכות הפסוקות, הן כפשוטו ממש, והן הלכות פסוקות בעבודת ה' בכלליות, האדם זוכה להשלים את החסרון שבלבו פנימה ועל ידי זה יש בכוחו להמשיך ולהתפלל, קווה אל ה' בתפילה, חזק ויאמץ ליבך על ידי התורה, ושוב קווה אל ה' בתפילה.

אמנם באמת, עיקר הכנעת הרוח סערה של עשיו איש שעיר, היא על ידי העדין של התפילה שיותר גבוה מהגן של התורה. את הכוח להחזיק בעדין התפילה אנחנו זוכים על ידי הגן של התורה, אבל העיקר זה לזכות

לאנחה דקדושה, לתפילה של הצימאון ותחושת החסרון שלמעלה מתחושת המילוי דקדושה.

כי באמת החיים הכי נפלאים, הטעם הכי גבוה בתחושת החיים בעצמם, נמצא בהרגשת החסרון, אלא שאין אנו מכירים את הטעם הנפלא שיש בדבר, אין אנו יודעים מהי רוח צפונית שמנשבת בכינורו של דוד, כי לנו היא נדמית כרוח צפון, רוח של חסרון, אמנם באמת היא רוח של תענוג ועדין. ורק הצדיק שזכה לזה בשלמות יכול להטעים אותנו על ידי שהוא מאיר לנו את הארת אריכות האפיים, שדווקא הרגשת אריכות האף שאנחנו מוותרים להשלים מיד את החסרון, היא היא התענוג הגדול ביותר מכל התענוגים, היא היא הרגשת החיים שאין למעלה ממנה.

לפי זה מובן הקשר שיש בין האמונה בחידוש העולם לבין התפילה והאריכות אף שרבינו מזכיר במאמר, כי לפי דברינו הכול אחד, ועל ידי האנחה זוכים לשלמות התפילה והאריכות אף לה אנו זקוקים בתפילה בעצמה, שכל זה נעשה על ידי חידוש העולם וכמבואר לעיל.

רוח הצפון והחסרון דקדושה

לפי כל מה שביארנו יתורצו כמה עניינים המבוארים במאמר ויתבארו על נכון.

בתחילת התורה רבינו כתב שהאנחה היא דבר יקר מאוד, כי היא בחינת הנשימה והשלמת החסרונות. אבל לכאורה יקשה שאדרבה עיקר האנחה זה הוצאת הרוח, ולמה הוצאת הרוח תיחשב להשלמת החסרון. וכן אחר כך כותב רבינו שרוח צפון היא הרוח צפונית וזו הרוח שהיא כולה חסרון, אז איך יתכן שהרוח שהיא כל כולה חסרון היא זו שתשלים את כל החסרונות.

אמנם לפי מה שהתבאר לעיל מבואר שדווקא על ידי הוצאת הרוח הקצרה, שהיא החסרון שמגיע מצד עשיו איש שעיר, והחלפתה ברוח חדשה של התחדשות העולם, שגם היא רוח של חסרון, גם היא רוח צפונית, אבל היא זה לעומת זה מול הצפוניות והחסרון של עשיו איש שעיר, אזי נהפכת הרוח לחסרון דקדושה, חסרון מול האין סוף שהיא היא מקור שאיבת החיות, ואדרבה: ברגע שרוח זו, שהחסרון הזה, יתמלא בשלמות ולא יהיה עוד מקום לרוח להיכנס לתוך האדם, דווקא על ידי זה האדם יגוע ח"ו, ואם כן דווקא מה שצריך לפעול זה 'רוח', שנגיש תמיד את החסרון דקדושה, חסרון שכל כולו געגועים וחיפוש אחר האין סוף, חי החיים.

**רק ההכרה הברורה
הנובעת ממידת האורך
אפים של הצדיק גמור,
ההכרה כי באמת לאמתו
אין בה ברוח הסערה
שום חיות אמיתית כלל
וכלל אלא כל כולה
כליון ומוות - רק הכרה
זו יכולה להעניק לאדם
את הכוח הנדרש לעמוד
כצור חלמיש גם מול
רוח הסערה העוצמתית
ביותר של הרע**

כיצד ללכת עם התורה והמאמר הלכה למעשה

דוגמאות מעשיות של 'הליכה עם התורה' | כיצד אפשר להיות דבוק ומקושר במחשבה דיבור ומעשה לתורת רבינו הקדוש בכל עת ובכל שעה

לבד כבר נחשב שהוא הולך עם המאמר, אלא שמאחר ותורת רבינו היא כנחל נובע, שהוא נובע תמיד עוד ועוד מים חיים ממקור מעיין החכמה, לכן אין סוף להליכה עמה, ואפשר תמיד להוסיף להתעמק לדלות ולשאוב מן הנחל מים חדשים להרות את נפשו בהתקשרות לתורתו הקדושה עד שכל פרט ופרט יהיה לאור דבריו הקדושים.

השלב הראשון הוא, לקשר את המעשה שעושה באופן כללי אל המאמר, וזאת על ידי שמחפש בתוך המאמר היכן כתוב בו אותו הענין, אם בפירוש, או באופן כמעט מפורש, כי הלא בכל מאמר ומאמר מוזכרים כל העניינים וכל המצבים הנעשים בעולם, לפעמים באחד או כמה מתיבות המאמר, ולפעמים בפסוק המובא בו, אם בתיבות ממנו המוזכרים בפירוש בתורה ואם בכלל הפסוק, ולפעמים הוא מובן בדרך 'זה לעומת זה', ולכן כאשר ניגש למעשה ה'אכילה', נחפש תחילה למצוא היכן כתוב ענין ה'אכילה' בהמאמר (ובתחילה כאשר עדיין אינו בקי היטב בדברי המאמר בעל פה, יוכל להיעזר על ידי שיחזיק אצלו הספר או העתק מהתורה, ויתבונן בו בעת האכילה), וכך נבין מה דעת רבינו ז"ל במאמר זה בענין האכילה, מהי העבודה הנצרכת בעת הזאת.

כאשר נביט היטב בדברי המאמר, נוכל לראות שעיקר המלחמה של 'יעקב ועשו' המוזכרת בהמאמר, היתה בענין ה'אכילה', שעשו התאוה ל'האדום האדום הזה', וביקש 'הלעיטני נא', בבחינת הכסיל שהולך אחרי התגלות ליבו הגשמי, שהוא בחינת מלכות דסטרא אחרא, ומאיך יעקב איש תם זכה להמלכות דקדושה שהיה בבחינת 'לית ליה מגרמיה כלום', והיה חפץ ומשתוקק רק לאור הרוחני, והוא ביקש לקנות את הבכורה שהוא אור החיות הפנימי שיש בכל דבר גשמי.

נמצא עתה תחילת ההליכה עם המאמר היא, שיתחיל לעשות את העבודה שרבינו מגלה בתוך דברי המאמר לענין האכילה, דהיינו שייזהר לקבל על עצמו עול מלכות שמים בתמימות, שלא לילך אחר התגלות לבו, לעשות כפי אשר ליבו מושך אותו, אלא יצמצם את עצמו להיות בבחינת 'לית לה מגרמה כלום', דהיינו שלא יאכל בשביל שיהיה לו הנאות ותענוגים לעצמו, וכן לא יאכל

במאמר זה נביא דוגמאות מעשיות של 'הליכה עם התורה', כיצד יוכל כל אחד ואחד, בכל דרגה שהיא, לקיים בפועל את העבודה הנשגבה הזו, וכמבואר בשיחות הר"ן (סי' ר"ד) ש"על ידי התגלות תורתו הקדושה והנוראה של רבינו ז"ל, מי שבקי בספריו היטב היטב, ויש לו שכל קצת, יוכל למצוא בכל שיחות העולם רמזים בהתורה הקדושה, אפילו אם לא יהיה גדול במעלה ביותר".

מאחר שבכדי להבין עניין זה היטב, ההכרח להצביע על דוגמאות מוחשיות מתוך מאמר מסויים, לכן נתפוס כדוגמא מאמר השגור בפי כל, והוא התורה הראשונה של הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' – מאמר 'אשרי תמימי דרך'.

כמו כן ניקח לדוגמא את ענין ה'אכילה' שהוא מעשה גשמי הנעשה בכל יום, שמצד אחד אפשר ליפול על ידה להתרחקות מהשי"ת ושכחה מהתכלית, אך מאידך, אם יהיה מקושר לדברי רבינו ז"ל בכוח המאמר שה'הולך' עמו, על ידי זה יוכל לשבר תאוות לבו ולזכות לקדושת האכילה כראוי.

וכמו כן שכל דברינו אינם בדרך קביעת מסמרות ובדווקא, אלא רק כדי ליתן משל ודוגמא כיצד יוכל כל אחד לקיימו, וכל אחד יכול לפרש באופן שמאיר לו בעת הליכתו ועיונו בתורת רבינו ז"ל כפי ערכו ויגיעתו, וכדברי הרב מטשעהרין ז"ל (בהקדמתו לנחת השולחן) "שכל מה שאני משתדל בזה הוא רק בדרך דוגמא ומשל להראות לפני השרים וחכמים וגדולי ישראל את הוד יופי פאר קדושת עטרת תפארת פניני מאמריו הקדושים, ואיך כל אחד מהם הוא כלליות הכל, עד שאפילו הקטן שבקטנים כמוני היום יוכל לבאר בהם ולמצוא חדשות כפי קט שכלי ושפלות מדריגתי, ומכל שכן אם יתנו גדולי ישראל את לבם לזה, בוודאי היו מגלים בזה נפלאות ונוראות מאד עד אשר כל הארץ תאיר מכבודו יתברך וימלא כבוד ה' את כל הארץ והיתה לה' המלוכה".

השלב הראשון: קשר כלליות המעשה אל המאמר

ישנם כמה שלבים כיצד לחבר את המעשה אשר הוא עושה אל המאמר, וצריך לדעת שאפילו אם עושה רק את השלב הראשון בפני עצמו, בוודאי בזה

משיח שאז יהיה אור הלבנה כאור החמה.

השלב הרביעי: לקשר את כל פרטי המעשה למאמר

והנה עד כאן הלכנו כפי סדר המאמר לבאר כיצד כל פרטי המאמר מתקיימים בעת האכילה, ועתה השלב הבא הוא לילך כפי עניני פרטי האכילה, לבאר כיצד כל פרטי האכילה נמצאים בתוך דברי המאמר, וכך יוכל להמשיך בפרטיות לקשר את כל המצוות ושאר הפרטים הנעשים בעת האכילה אל העבודות המבוארים במאמר.

קודם אכילת לחם צריך ליטול ידיו בכלי עם מים כדי לטהרם, ולהגביה ידיו, ולברך ברכת על נטילת ידים, ועתה בכדי לקשר את כל העניינים אלו אל המאמר, אנו צריכים לחפש ולמצוא במאמר ענין של 'ידים' ו'טְהַרְתֶּם'. והנה את הענין של 'מים', מצאנו בדברי רבינו במה שמביא מאמר חז"ל "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש", וסיום דברי חז"ל שם הוא - "אם אבן הוא נימוח דכתיב

הוי כל צמא לכו למים, וכתיב אבנים שחוקו מים", נמצא ש'מים' הוא בחינת ה'תורה' שמכניע את היצה"ר, וענין ה'טומאה' שיש על 'הידיים' מובן ממילא שהוא היצה"ר בחינת המלכות דסט"א, שמטמא את האדם בבחינת 'והידיים ידי עשו', כי ה'ידים' מבטאים את הגבורה של הגוף הגשמי והחיצוניות, ו'הגבהת הידים' אחר הנטילה נגד הראש הוא כדי שאחר טהרתם על ידי התורה, יקבלו מהחכמה שבמח.

אחר כך יש את ברכת המוציא לחם מן הארץ, ואכילת הלחם, והשולחן, ושאר עניני הסעודה, וד' ברכות ברכת המזון, וכמו כן אפשר לקשר אף את סוגי המאכלים, ומאחר שבמסגרת זו קשה וכבד לבאר בפרטיות כיצד לקשר אותם אל המאמר, לכן נסתפק בדוגמאות שכבר הזכרנו, בשביל לתת טעימה כל שהיא מדרכי ההליכה בפועל עם מאמר.

כל אחד יוכל להבין מתוך דברינו אלה, כיצד ניתן להתקשר לתורת רבינו הקדוש ולעצות שמגלה בכל מאמר שהוא הולך עמו לכל הפרטים ופרטי הפרטים אשר הוא עושה, וכפי שכבר הקדמנו, ואף אם יקשר את המעשה אשר הוא עושה רק ב'כלליות' וכפי שהסברנו בשלב הראשון, בוודאי גם זה הוא נפלא מאד, ובזה כבר קיים את רצונו החזק של רבינו שנלך עם התורות, אשר לו.

"כל מה שאני משתדל
בזה הוא רק בדרך
דוגמא ומשל להראות
לפני השרים וחכמים
וגדולי ישראל את
הוד יופי פאר קדושת
עטרת תפארת פניני
מאמריו הקדושים,
ואיך כל אחד מהם
הוא כלליות הכל,
עד שאפילו הקטן
שבקטנים כמוני
היום יוכל לבאר בהם
ולמצוא חדשות"

בהלעטה כמו עשו הרשע ח"ו, רק ישבר את תאוות הלב לפי ערכו (וכן ייזהר מהיצה"ר המתלבש במצוות שיש בעניני האכילה), כדי שיוכל לזכות להיות כלי שיאיר בו אור הבכורה והשכל שהוא החיות הפנימי המחיה את המאכל (כתבנו רק לפי פשטות המאמר, אך בוודאי מי שילמד את המאמר לעומק, ימצא עוד נקודות של עבודה הנכללים בענין עבודת ה'מלכות' דקדושה).

השלב השני: חיפוש העצה בתוך המאמר

השלב השני הוא, לראות בתוך המאמר מהי באמת העצה לזה המבוארת בדברי רבינו, כי הרי באמת היא מלחמה קשה וכבידה, וכיצד נוכל לזכות לעבודה קדושה זאת, ובוודאי יש במאמר עצה לזה, ואז ימצא בתוך דבריו הקדושים שהעצה לזכות לזה הוא "תורה בכח", ואז יחשוב כיצד יוכל לקיים את זאת העצה בענין האכילה, ואז יראה שמבואר בדברי חז"ל שצריך ללמוד תורה על השולחן, וא"כ ישתדל לקיים עצת רבינו בתוך האכילה, דהיינו ללמוד תורה בעת הסעודה, ואף על פי שאין לו שום חשק, מכל מקום יתגבר בכח ללמוד אז תורה, וכוונתו בלימודו תהיה בשביל ליתן כח למלכות דקדושה

להגביר את היצר טוב על היצר הרע, (וכפי הבנתו בעינו בהמאמר, יוכל לקיים עוד דברים הנכללים בענין ה'תורה בכח', שהרי יש בזה עוד כמה וכמה פרטים המבוארים מתוך עומק המאמר).

השלב השלישי: לקשר את המשך השליבות בסולם המאמר

השלב השלישי הוא, להמשיך כפי סולם המאמר, לראות מהו הנדבך הבא המבואר בדברי רבינו, ואז ימצא שאחרי שנותן כח למלכות דקדושה, על ידי התורה בכח, על ידי זה יכול להסתכל בשכל, ועל ידי זה זוכה לח"ן, ואז נעשה חקיקה ונתקבלים תפילותיו ובקשותיו. והנה קשה לבאר במסגרת זו בפרטות את העניין, ובפרט שלכל אחד זה מאיר באופן אחר, אבל באופן כללי יש לבאר בקיצור, שיכול לקשר את עצמו אל המאמר על ידי שיעשה איזה פעולה של התקשרות אל השכל הרוחני שיש באכילה הגשמית, וכך ייצל מהח"ן הנפול והשקרי הנמצא בדבר המאכל שבגללו יש חקיקה וחסרון ורעב בלב לתאוות האכילה, ועל ידי זה יזכה לברך ברכת המזון בכוונה ובהתעוררות הלב, ויזכה למצוא ח"ן בעיני השי"ת בתפילה ובבקשה שיש בברכות המזון ולעשות חקיקה בלב העליון כביכול לפעול כל מה שהוא צריך ובעיקר בנין ירושלים וביאת

זכרון הנפשות

נפשו בשאלתי

מתלוצצים לבני הנעורים
בשבילי הכיסופים
והחיפושים

זכרון עלמא דאתי ושמחה, האם זו סתירה?

יחד עם הקניינים הנצחיים שאפשר להרוויח בכל דקה - כך חיו להם אנשי הצדיק את חייהם עלי אדמות וזכו למה שזכו אשרי להם.

ואצל מוהרנ"ת רואים שה'זכרון' הזה ניקר במוחו כבר בשחר ילדותו ולא עזבהו עד יומו האחרון וזה היה המנוע האדיר שדחף אותו לחפש אחר האמת (ראה אנגיה ברזל א'), וכל ימי חייו היו מקשה אחת של זכרון בעלמא דאתי באופן המבואר, ונציין רק מילים ספורות על קצה המזלג מהמסופר עליו: "וכל הנהגותיו ומעשיו היו בזריזות ובמהירות גדול והיה שומר את כל שענותיו ורגעיו בכל מיני שמירה. וזכרון יום המוות לא נפסק ממחשבתו אפילו כשעה קלה וכפי עמקות רעיונותיו בזה היה נחשב בעיניו כל העוסקים בהבלי העולם כמשוגע ממש" (אנשי מוהר"ן ט"ז).

■ **בכל פעם שאני נזכר מ'עלמא דאתי' ומ'התכלית' אני נופל לעצבות ומרה שחורה ולמחשבות של יאוש, עקב שאני מכיר את מצבי בעבודת ה' ואני עדיין רחוק מאד מלהינצל מתאוות העוה"ז ולזכות לתכלית הנצחית?**

א. היטבת לבטא היטב במילים אחרות את שיחתו הידועה של מוהרנ"ת בעת שהלכו להדפיס לראשונה חלק מלקוטי הלכות וכה אמר: עבור מי שאינו חושב על תכליתו ואינו זוכר שיום יבוא ונשכב עם הרגליים אל הדלת - עבורו לא הדפסתי את הליקוטי הלכות שהרי אין לו צורך לזה כלל, אך מי שכן זוכר את האמת וממילא רוצה להציל את עצמו וכו' ואז הבעל דבר מפיל אותו בכל פעם והוא כמעט מתייאש - עבורו כתבתי את הליקוטי הלכות הגדול הזה.

אם ה'זכרון' שובר אותך עקב מצבך - הרי עבורך ממש חובר החיבור הגדול הזה - פתח אותו והרווה את נפשך וחזקה ואמצה!

ב. לאור האמור למעלה הרי עיקר הזכרון הוא בעונג הנצחי אשר עין לא ראתה וכו', וא"כ אין גבול לשמחה שצריך לאחוז בנו כשאנו נזכרים במה שמצפה לנו, ואף אם נדמה לך שהרע שלך הוא הרבה יותר מהטוב הרי 'גם כל העונשים מרים ומרורים שיצטרך לסבול עד אשר יזדכר, על אף שיהיו קשים וגרועים - כאין יהיו נחשבים נגד העונג אשר יזכה גם אם לא עשה בזה העולם רק מצווה אחת. כי העונשים יהיו מוגבלים ותקוות חוט זוהר אין סוף בעונג למעלה מכל העינוגים אשר תזכה נשמת כ"א מישראל גם

■ **אחד מהיסודות שהנחילנו רביה"ק הוא לזכור תמיד מעלמא דאתי. האם הכוונה הוא רק לזכור מהגיהנום והעונשים וכדו' או שמלבד 'יראה' אמור זכרון זה להביא גם 'שמחה'?**

אמנם בכתבי מוהרנ"ת בולט יותר ענין זכרון הגיהנום והעונשים, כאשר על פי רוב כשרוצה לעורר ולזרז את האדם לרוץ לצדיק ולהשתמש בעצותיו הוא מציין שזה מכונן עבור "מי שחס על עצמו ורוצה להציל את נפשו מהעונשים הקשים וכו'", אך אנ"ש היו אומרים שעיקר הזכרון הוא דווקא בעונג הטוב והנצחי המקווה לכל אחד עבור כל נקודה טובה בעלמא (וראה על כך שיחה ארוכה ומתוקה מרלו"י בנדר ז"ל בספר דיבורי אמונה פרק ל"ח, וראה בשיחות הר"ן סימן צ"ו).

אלא שכמדומה מבין השיטין ומהצצה אל אופי חיי עבודתם של אנ"ש, הרי שהפעל יוצא מזכרון האמור איננו דווקא המחשבה התמידית על הגיהנום או על הגן עדן אלא ההשקפה הבהירה והמבט המפוכח על העולם ועל החיים - היינו הידיעה וההכרה התמידית כי חיים אנו בעולם חולף ומהר מאד נמצא את עצמינו עוברים לעולם שעומד לעד ולנצח ועל כן המקום האמיתי שלנו הוא אך ורק שם וכסילות גמורה היא להשקיע בעוה"ז ואיזהו חכם הרואה את הנולד ומסב את לבו ומסיט את מבטו מהעלמא דשיקרא אל עבר העלמא דקשוט.

ועל הדבר הזה צריך כסדר להילחם שלא נשכח את הדבר האמיתי הזה ולא נחליף עולם עומד בעולם חולף, ועל זה התחנן בפנינו רבינו: "את זה תקבלו מאיתי שלא תתנו להעולם להטעות אתכם" (שיחות הר"ן ב"א).

וכתוצאה מההשקפה החדה והאמיתית הזו, היו אנ"ש: א) לא נותנים שום חשיבות וערך לכל מה שיש למרכולתה של העוה"ז להציע, אדרבה היו בזים וסולדים ממש מכל עניני הממון והיוקרה והכבוד המדומה וכו' אשר לא יישאר מהם כל זכר. ב) לא לקחו ללב יותר מדי את הדוחק והצער בחיי העוה"ז והיו מוכנים בשמחה לחיי פת במלח ומים במשורה וכו'. ג) היו שמחים עד למאד עם כל נקודה טובה שזכו לחטוף כאן אשר חוץ מזה לא יישאר שום דבר אחר. ד) התנהלו כאן כסוחרים זריזים וממולחים ושמרו מכל משמר על הזמן היקר מפז לבל תלך שום שעה ושום יום לאיבוד חלילה

רוצים לזכור את הלימוד ולא לשכוח יש לחזור ולשנן את זה הרבה פעמים, כך גם בענין זכרון זה: "מדי דברי בו זכור אזכרנו" - לדבר הרבה בזה, הן בהתבודדות, לדבר לעצמו דברי התעוררות ולהזכיר לגוף שבסוף הוא יובל לקברות בלי שום ספק וכו', וכמו"כ לצעוק לפני השי"ת ולשפוך את הלב עם דיבורי זכרון, כמו: ראה אבי איך החיים הקצרים חולפים לי בדברים בטלים ומה אעשה ליום פקודה ועם מה אבוא אליך לשמים ואיך אנצל מן הדין וכיוצ"ב (וכענין ההתבודדות של רבינו הקדוש עצמו ברום גבהי מרומיו ותכלית השגותיו (ראה חיי מוהר"ן רל"ט): "ריבוננו של עולם, עד מתי אבליה ימיי בהבל שכזה"...) והן במשך היום, גם כששוקעים בהבלי הזמן, ניתן מפעם לפעם להתאנח עמוקות ולהזכיר לעצמו בכמה מילים שיש תכלית ועלמא דאתי וכו', והן בשיחת חברים להזכיר אחד לשני מהו האמת וכו', וראב"ן מעיד "שהיו רגילים אנ"ש לדבר בענין זה הרבה מאד בכל מיני לשונות" (ששון ושמוחה ב'). וכדברי מוהר"ן הנזכרים עד התהום (ברכות השחר ה', ע"ד): "כי זה ידוע ומובן לכל שהעולם הזה אינו כלום, הבל הבליים אין בו ממש... וכמו שהתחיל קהלת ספרו... וכן דוד אמר... וכמו שפירשו רבותינו זכרונם לברכה... וכן באו כל חכמי אמת

וצועקים ענין זה בכמה וכמה לשונות אין מספר. ואפלו כל חכמי אמת העולם מודים על כל זה, כי הלא רואים בעין שימי חיינו הבל והאדם מת בכל יום כי היום והשעה שחי לא יהיו עוד ועל כן מתחיל יום המוות מיום היוולדו וכו' וכמבואר מזה בספרים הרבה. **אך אף על פי כן עדיין עדיין צריכין לדבר בזה הרבה ולחזור עם עצמו ועם חבריו המקשיבים לקולו, כל זה יותר מזה!**"

בנוסף יש גם תועלת בפעולות שונות המזכירים את יום המיתה ויש על כך כמה וכמה עובדות מאנ"ש - חלקם אף משעשעות במקצת (ולא רק בפורים...), כגון: שעשו את עצמם כנפטרים ואף היו שהרחיקו לכת להיכנס לתוך קבר וכיוצ"ב, ויש בדבר הזה תועלת לסייע ליד הדמיון "לצייר לעצמו עניני מיתה כאילו הוא מת ואיך יבכו עליו וכו'", שכדברי רבינו "הוא מלאכה לצייר זאת לעצמו היטב" (שיחות הר"ן ק"ז), [אלא שבגון דא יש לזכור את דברי התם "נאר אן ליצנות"...].

ע"י מצווה אחת יהיה בלתי תכלית וגבול, והדבר המוגבל אף אם הוא גדול כמו שהוא גדול - נגד הדבר שאינו מוגבל כאין וכאפס ממש הוא נחשב!" (ששון ושמוחה הערה ג', ראה שם באריכות נפלא). אין שיעור לשמחה שאמורה להיות מנת חלקנו אם נתבונן בדבר הזה.

ג. אלא שלולא עצת צדיק לא יוכל האדם לשלוט על מחשבות הייאוש והחדלון שבאים בעקבות הזכרון, ורק אם מייחדים שעה מיוחדת שאז אכן שוברים את הלב על אבידת הזמן ואבידת רווחים נצחיים שאין להם כל תחליף ותמורה - או אז יוכל האדם בשאר כל היום להיות בשמחה העצומה הנ"ל, אך גם בעת ההתבודדות יש להודות לה' על כל נקודה שזכו לחטוף ולשמוח עם זה כמוצא שלל רב.

ד. אתה כותב: "בכל פעם שאני נזכר וכו' אני נופל לעצבות". ניסחת את השאלה בצורה מדוייקת כי אכן רק מי ש"רק מנסה" מפעם לפעם להיזכר בתכלית הוא מיד נסוג אחורנית בבהלה. אך אם תהיה קצת אמיץ להיכנס יותר בעומק ובקביעות בזכרון זה, אזי לא די שהיא לא תפיל עליך עצבות אלא היא גם תכריח אותך - מרוב פחד - לחפש מיד את העצה להינצל (כדרך אדם שנקלע בפתע למצוקה וסכנה שאז כל חושיו וכוחותיו מתעוררים ונדרכים לחפש עצה ולעשות הכל כדי להינצל), ואז נפשך תבין תכף שעיקר העצה הוא לשמוע בדברי חכמים שהורו לנו להיות בשמחה גדולה ועצומה תמיד בכל מצב שהוא, ושרק עי"ז אפשר לשוב בתשובה ולחטוף מעתה כמה שיותר ובכך להינצל לעתיד ולזכות לכל מה שאפשר לזכות (ראה בענין זה בליקוטי הלכות פסח הלכה ט' אות יח', ומה שפי' בזה את הסיפור בגמ' ששרו בעת שמחת החתונה שיר מענין זכרון בעלמא דאתי).

■ **איך אפשר באמת לזכות לאחוז המחשבה כמה שיותר בזכרון עלמא דאתי, הרי הבעל דבר מפיל על האדם שכחה נוראה שלא יזכור שהעוה"ז אינו כלום, ויש עוד עולם נצחי?**

בליקוטי מוהר"ן תורה נ"ד כותב רבינו כמה עצות מעשיות לכך: (א) (שמחה ב) להיזהר מרע עין ג) להיזהר מלשה"ר. אך בליקוטי הלכות מובא עצה פשוטה והוא שכמו בלימוד התורה אם

בחור יקר! ניתן לשלוח שאלות, התלבטויות, בענייני עבודת ה', בדרכי רבינו הק', וכיוצ"ב, באמצעות הקלטת השאלה בטל' המערכת: 02-539-63-63 שלוחה 5, או בשליחה לפקס: 077-318-0237.

אם לא תדעי לך... צאי לך בעקבי הצאן

הַתְּפִינִי בְּדַרְכֵי חַבְתֶּיךָ הַרְחֹשׁוּנִים
וּלְכִי בְּדַרְכֶיךָם (ת"פ)

מאמר כ"ה
ההתייחסות לשאר הצדיקים (ט)

איך זרקתך לגאול?

כלבנו הרבי חי; אצל ציונו הקדוש,
תלמידיו וספריו, אנו מוצאים את אודו;
ההתקשרות אליו חשובה לנו מפל; וגם
כשאנו רואים מעלות נפלאות אצל שאר
'מפורסמי הזמן' אין אנו מְשִׁים לרגע
וכהוא-זה מאהלו

במאמר זה אנו מסיימים בס"ד את הסוגיא אשר התחלנו לעסוק בה בתחילת השנה הקודמת, והיא: "התייחסותם של חסידים ברסלב לשאר הצדיקים".

לאחר שלשת המאמרים הראשונים בהם ביארנו את ההשקפה הפנימית העומדת מאחורי ההתייחסות המעשית, התחלנו במאמר ט"ז לבאר את מנהגם של אנ"ש מימים ימימה "שאינם פונים לשום אחד ממפורסמי הזמן", ואף נכנסנו לפרטים, כשלצורך העניין אנו מחלקים את הפנייה למפורסמי הזמן לשלשה חלקים: א. הפנייה לקבל את ברכתם, לרפואה וישועה. ב. הפנייה לשמוע את תורתם, ולקבל מהם עצה והדרכה. ג. הפנייה להסתופף בצילם, לחזות בעבודתם, ולהתחמם לאורם.

את ב' החלקים הראשונים כבר ביארנו [כשתוך כדי הבירור, הסתעפו הדברים ונזקקנו לבאר כמה וכמה יסודות, הקשורות במישרין או בעקיפין לסוגיא זו]. עתה נשאר לנו לבאר את החלק השלישי.

לאמתו של דבר: לאחר כל מה שביארנו לאורך ולרוחב, הדברים פשוטים ונהירים לכל בר דעת, ואין צורך להוסיף ולדוש בנושא עדין זה. אלא שבכל זאת, להשלמת העניין, ראינו לנכון לבאר במאמר אחרון זה, מספר נקודות חשובות שלא באו לידי ביטוי במאמרים הקודמים ו"אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש".

טרם ניכנס אל תוך המאמר, נקדים ונדגיש, את אשר הדגשנו כבר כמה פעמים בכמה אופנים:

כל יהודי חשוב עד מאד, ואין ערוך למה שיש ושניתן לקבל ממנו.

פי יש בכל אחד מישראל, דבר יקר שהוא בחינת נקדה, מה שאין בחברו. כמעשה דאביי ואבא אמנא, שהשיבו לו: "לא מצית למעבד כעבדא דאבא אמנא" וכו'. ובחינה הזאת שיש בו יותר מחברו, הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו, וחברו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת ממנו, כמו שכתוב "ומקבלין דין מן דין".

(ליקוטי מוה"ר, ד)

וצריכין לקים "אל תהי בז לכל אדם", ולידע ולהאמין שיש בכל אחד מישראל נקדה טובה ויקרה מאד מה שאין בחברו, וצריכין לקבל הארת הנקדה הזאת ממנו

וכמבאר במקום אחר. ומי שהולך בדרך זה, בודאי כל אחד מישראל חשוב ויקר בעיניו מאד, וכשפוגע אפלו בהפחות שבששראל, בודאי יש לו מה לדבר עמו ולקבל ממנו או להאיר בו.

(ליקוטי עצות בתרא, תמימות ח)

על אחת כמה וכמה כשמדובר בצדיקים ומפורסמים אמיתיים, אשר כל אחד מהם יש לו את הנקודה העילאית המיוחדת שלו.

וזה עקר שעשויעו יתברך, שיש לו צדיקים וכשרים הרבה בעולם, שכל אחד ואחד עושה לו נחת רוח ותענוג ושעשוע מיוחד מה שאין בחברו, שגהו בחינת "שאל אשר בה אתפאר" שהם פלולים מגונין סגיאין. פי אין הקדוש ברוך הוא עושה שני דברים שוין, רק כל אחד יש לו דרך ונתיב כפי שרשו ברצון העליון.

(ליקוטי הלכות, שומר שכו, ב, י)

כך שבוודאי יש המון מה לקבל מכל צדיק ואיש כשר, נקודה מיוחדת מה שאין בזולתו.

וממילא, ברור ופשוט שאין דברינו דלהלן אמורים אלא כלפי ההסתופפות בצל אותם צדיקים וכשרים, באופן של 'התקשרות' והתבטלות כדרך חסיד אל רבו, אשר מזה היו רחוקים אנ"ש שבכל הדורות, ולא היו פונים למפורסמי הזמן כלל וכלל.

ובכן, במאמרנו זה נתייחס לב' סיבות כלליות ועיקריות, העוללות לעורר באדם צורך ודחף להסתופף בצל 'מפורסמי הזמן'. הלא הם:

א. עצם הצורך במנהיג 'חי' המלוּבש בגוף ועומד בראש העדה.
ב. המדרגות המיוחדות אותן הוא רואה בהם, ומעוניין לזכות בהם.

בס"ד נבארם אחת לאחת:

"זה משה האיש לא ידענו מה היה לו"

ישנם כאלה - במיוחד מקורבים אשר היו רגילים בעבר להסתופף בצל אדמו"ר חי - שקשה להם עם כך שכברסלב אין

א. מאמר יב, "רבות בנות עשו חיל", חשון תשע"ט.

ב. ביניהם: ההתייחסות לישועות גשמיות, ההישענות על כוחו של רבינו, צורת לימוד ספרי חסידות וקבלה, ועוד.

ג. אא"כ הוא חולק על הצדיק האמת ומבזה אותו והנלווים אליו. שכן: "אף על פי שבוודאי צריכין לקיים מאמר רבותינו ז"ל 'אל תהי בז לכל אדם', ולדון את הכל לכף זכות, אבל מי שהוא חולק על הצדיק האמת (שעוסק בזה להכניס בלב כל אחד לקיים 'אל תהי בז לכל אדם' בכמה וכמה בחינות, כמבואר בפנים), ומבזה ומחרף אותו וכל הנלווים אליו בחרפות ובזיונות גדולים ורוצה לשפוך דמם ממש ח"ו, זה הוא מסטרא דהמן עמלק, שנאמר בו 'ויזב בעיניו וכו', ואסור לזכותו ולרחם עליו. ואדרבא, בזה שמשדלין להפיל אותו ולהכניעו, בזה מקיימין מצות 'אל תהי בז וכו', כי על ידי זה מתגבר כח הצדיק שמקיים זאת בשלימות" (אוצר היראה, מחלוקת ונצחון, מב. ע"פ ליקוטי הלכות, אפותיקי ה, יב).

ד. וכמו שכתב מוה"ר"ת במכתבו: "ואם נדמה לך שאין לך עם מי לדבר, כבר הוכחתך הרבה בזה שתסתכל רק על הטוב שיש בכל אחד, ואז יהיה לך תמיד עם מי לדבר דברי אמת מנקודה שלב בחינת ומקבלין דין מן דין" (עלים לתרופה, מכתב רכו).

ה. אא"כ הוא מנתק את עצמו משרש חיותו ומתנגד לרבינו הק', אשר אז אין מה לקבל מנקודתו, מאחר שכל הנקודות הפרטיות אינן מקבלות אלא מהצדיק הכללי ראש בני ישראל, ואכמ"ל.

להם אדמו"ר חי. לא רק בגלל הצורך בקבלת ברכות או הדרכות, אלא מצד הצורך הנפשי להסתופף בצל מנהיג חי, ולראות מישוה היושב במזרח' כשהוא מלוכב בגוף.

הם יודעים שהרבי הוא נשמת 'משה משיח', ואין מי שידמה לו, בבחינת "ואת עלית על כולנה". אלא שעל אף זאת, קשה להם להשלים עם העובדה ש'משה' עלה השמימה ואין רואים אותו בעיני בשר.

וְצָרִיכִים עֵתָה מְנַהֵג מוֹחֵשׁ שְׂעֵמֻד בְּמִקוֹמוֹ, שְׂיִרְאוּהוּ בְּעֵינֵיהֶם, וְיִמְצָא עִמָּהֶם בֵּין עַדְתָּם בְּמַחְנֵה.

(מלבי"ם, שמות לב, א)

כך היה בדור המדבר, דור דעה:

בראות העם שמשה הפך להיות מנהיג רוחני, שאינו 'מלוכב בגוויה' גשמית, נבהלו ואמרו:

זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ.

(שמות לב, א)

"מֹשֶׁה הָאִישׁ" - רָצָה לומר מֹשֶׁה הַגִּשְׁמִי ... שְׂזָה הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂאָז הָיָה מְלֻבָּשׁ בְּגוּיָה וְדָבַר אִתָּם פְּנִימִים אֶל פְּנִימִים לְשִׁפְטָם וְלִהְנִיחָם. "לא ידענו מה היה לו" ... וְהֵם צָרִיכִים מְנַהֵג מְלֻבָּשׁ בְּגוּיָה.

(מלבי"ם, שמ)

ומתוך כך, באו לטעות נוראה, ותבעו:

קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ.

(שמות לב, א)

כשכוונתם - אינה לשם עבודה זרה חס ושלום, אלא - 'למנהיג' חדש, המלוכב בגוף כמקדם'. וכלשון הרמב"ן:

הָיוּ מְבַקְשִׁים מֹשֶׁה אַחֵר. אָמְרוּ: מֹשֶׁה שֶׁהוֹרָה לָנוּ הַדֶּרֶךְ מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֶּה, שֶׁהָיוּ הַמִּסְעִים עַל פִּי ה' בְּיַד מֹשֶׁה, הַנֶּה אָבֵד מִמֶּנּוּ. נַעֲשֵׂה לָנוּ מֹשֶׁה אַחֵר שְׂיֹרֶה הַדֶּרֶךְ לְפָנֵינוּ עַל פִּי ה' בְּיָדוֹ.

(רמב"ן, שמ)

ופרוש 'אלהים' - שופט וְדִין וּמְנַהֵג וְדָבַר, כְּמוֹ ר' אֵלָה נִתְתִּיף אֱלֹהִים לְפָרְעֹה. וְנִתְיַבַּח טַעַם מוֹכִיחַ, כִּי אָמְרוּ "כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ", אֲלֵמָּה בְּמִקוֹם מֹשֶׁה בְּקִשׁוֹ לְהַעֲמִידוֹ.

(חזקוני, שמ)

וכך התדרדרו עד כדי עשיית עגל זהב, שמרמוז בין היתר על מנהיג שרודף אחר כסף וזהב, אשר על אף אי-התאמתו בעליל לְמִשְׁרַת אַדְמו"ר, הרי הוא מתמנה למנהיג, ובלבד שלא תישאר החסידות ללא אדמו"ר המלוכב בגוויה...

◆ ◆ ◆

וכך גם בימינו:

ישנם כאלה, שקשה להם עם העובדה שרבינו הקדוש עלה לגגזי מרומים, ורוצים להשלים את החסר ע"י הסתופפות בצלו של 'משה' חדש, אשר ילך לפנייהם.

אך אנשי שלומנו האמיתיים, אשר הרבי חי בלכם^ט, אינם נסחפים.

וְצָרִיכִין לְהֶאֱמִין שְׂזָה הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי הוּא חַי וְקַיִם לְעַד וְהוּא הַהוֹלֵךְ לְפָנֵינוּ, כִּי אִם אוֹמְרִים חַס וְשְׁלוֹם "כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ", עַל יְדֵי זֶה גּוֹרְמִים מְעַשֵׂה הָעֵגֶל. וְגַם צָרִיכִין לְהֶאֱמִין בּוֹ בְּאִמוּנָה יְתֵרָה שֶׁהוּא הוּא שֶׁרָשׁ כָּל נַפְשוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִין לְהַשְׁווֹתוֹ לְשׁוּם אִישׁ זוֹלָתוֹ, כִּי אִם נִשְׁוֶה אוֹתוֹ לְשָׂאֵר... הוּא מְעַשֵׂה מְרִיסִים, שְׂאֲמָרָה "וְכִי רַק בְּמֹשֶׁה דָּבַר" וְכוּ', וְד"ל.

(רינת ציון, מכתב יד')

שכן:

הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי נִקְרָא חַי לְעוֹלָם כְּמוֹ שְׂאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָּה עַל פְּסוּק "וּבְנִיחָו בְּן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי". מְכַל שְׂכֵן וְכָל שְׂכֵן מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּדַאִי חַי וְקַיִם לְעוֹלָם, וְכַמְפָּרֵשׁ בְּמִדְרָשׁ רַבָּה שְׂמִשְׁה רַבְּנוּ לֹא מַת, כִּי הוּא עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמָרוֹם. וְכַמּוֹ שְׂאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (פְּרָשַׁת תְּרוּמָה דָּף קע"ד): "תָּא חַזִּי, מֹשֶׁה לֹא מִית. וּמֵאִי דְכִתִּיב 'וַיָּמָת מֹשֶׁה' הוּא מְסֻטָּרָא דִּילָן" וְכוּ', עֵינֵי שָׁם. וּמְבַאֵר שָׁם דְּבִכָּל אֲתַר לְצַדִּיקָא קָרִי בַּהּ 'מִיתָה' הוּא מְסֻטָּרָא דִּילָן, עֵינֵי שָׁם ... אָף עַל פִּי שְׂבָאָמַת אָנוּ רֹאִין שְׂכַבְרָ מַת וְנִקְבְּרָ, אָף עַל פִּי כּוֹ בְּאָמַת לְאָמַתוֹ לֹא מַת כָּלָל, רַק מְצַדֵּנוּ, שְׂאִין אָנוּ רֹאִין אוֹתוֹ.

(ליקוטי הלכות, שלוחין ה, יא)

◆ ◆ ◆

וידוגש:

הרצון לצדיק חי, כאן בעולם הזה, הוא לגיטימי לחלוטין. והכאב על היעדרו של 'משה' המתהלך בינותינו בגוף חי, הוא אכן קשה ומר.

ואם אָמְנָם יָדַעְנוּ גַם יָדַעְנוּ כִּי גַם עֵתָה הֵם עוֹסְקִים בְּתַקוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ, אָף מֵר לָנוּ מֵר, כִּי אִין אָנוּ זֹכִים לְרְאוֹת פְּנֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים, וְלִשְׁמַע דְּבוּרֵיהֶם הַנּוֹרְאִים, וְלִשְׁאֵב הַקָּל פִּיהֶם הַקְּדוּשִׁים, וְלִהְסַתְּפֵל עַל פְּאָרְם וְנִפְתָּם וְזוּיָם וְהַדְרַת פְּנֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרְאִים, וְלִהְפָּלֵל בְּזֶן הָאֲמַת שְׂלָהֶם.

(ליקוטי תפילות ח"ב, לג)

אלא שהנטייה להכתיר - מחמת צער וחסרון זה - 'משה' חדש, היא טעות נוראה, בבחינת מעשה העגל.

1. אשר על כך כבר שוחחנו במאמרים הקודמים באריכות.
2. כדברי הרמב"ן דלהלן, וכן דעת כמה מהראשונים [חזקוני, דעת זקנים, הרא"ש]. וה'מזרח' מוכיח שכן הוא דעת רש"י ג"כ, עיי"ש. ועיין ברמב"ן באריכות, שמוכיח זאת מתוך הכתובים, ואכמ"ל.
3. וכלשון התולדות: "מצד זה יצא עגל זהב, שהיא אלוקי זהב, שנתמנה על פי השררה בשביל זהב" (תולדות יעקב יוסף במדבר פרשת נשא) עיי"ש באריכות. והוא ע"פ דברי הגמרא: "כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. אלהי כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדי, הא דעץ שרי? אמר רב אשי: אלוה הבא בשביל כסף, ואלוה הבא בשביל זהב" (סנהדרין ז ע"ב). ופירש רש"י: "אלוה הבא בשביל כסף - דיין שהעמידוהו על ידי שנתן ממון למלך על כך". ועיי"ש במהרש"א.
4. בחי' הלוויים אשר לא חטאו בעגל. כי 'לויה' הוא לשון 'חיבור', שהלוויים הרגישו את החיבור למשה גם בעת ההסתר, ולכן לא התפתו לעשות את העגל (ע"פ המובא בספר ארץ צבי עה"ת פ' חוקת עמ' קעה, בשם האבני נור זצ"ל).
5. מכתב מרבי אהרן לייב ציגלמן הי"ד.

שכן, גם אם משה מסתלק לגנזי מרומים, יש לחפש אחר דעתו הקדושה אצל תלמידיו, ולא לתור אחר מנהיג חדש בבחינת 'משה'.

ועקר הפגם נמשך על ידי שלא שמו על לבם להאמין במשה רבנו, שבדאי לא היה יגיעו לריק חס ושלום, ואפילו אם כבר מת ונסתלק באמת, בודאי השאיר השארתו הטובה לנצח אצל תלמידיו. וכמו שראינו בחוש באמת אחר כך שדיקא לאחר הסתלקות משה זכה והושע תלמידו להכניס את ישראל לארץ, והכל בכחו של רבו בכח ההשארה הקדושה שקבל ממנו. ועל פן אפילו כפי טעותם שסברו אז שכבר נסתלק משה, היה להם לבא לאהרן וחור וכו' ולבקש מהם שיוליכו אותם בדרך הישר כפי מה שקבלו ממשה רבם. אבל הם לא בחרו בהאמת עד שבאו על ידי זה למעשה העגל.

(אוצר היראה, צדיק רסו. ע"פ ליקוטי הלכות, נזיקין ד, יד)

ועקר פגמם היה שלא האמינו בגדל כחו של משה, שאפילו לפי טעותם שכבר מת ונסתלק, בודאי נשארו דעתו אצל תלמידיו אהרן וחור ויהושע וכו', והם כפרו בזה עד שאמרו "קום עשה לנו אלקים".

(ליקוטי הלכות, פדיון בכור ה, טו)

הם לא כפרו ח"ו בגדולתו הבלעדית של משה רבינו, אלא טענו:

"כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו", הינו שעשו עצמם כאלו אינם חולקים על משה בעצמו, רק הם אומרים שענין משה אינם יודעים מה הוא, בחינת כי זה משה האיש לא ידענו וכו', רק עתה שכבר מת, לדעתם, צדיקין לבקש אחר במקומו ... ואפילו לפי טעותם שמת משה, היה להם לילך לתלמידיו הקדושים ולשאל מהם הדרך אשר ילכו בה.

(ליקוטי הלכות, בשר בחלב ה, כב)

ואילו היו באים "לתלמידיו הקדושים לשאול מהם הדרך אשר ילכו בה", היו מבארים להם שהדרך הנכונה אינה לחפש אחר צדיק המלוכש בגוף.

כי בודאי אין החפוש והבקשה אחרי גוף הגשמי של הצדיק, כי אם אחרי רוח הקדש שלו, שעל ידי זה עקר ברור המדמה, שזה תקונו.

(ליקוטי הלכות, שלוחין ה, ו)

ואת זאת ניתן למצוא גם היום, ביתר שאת ויתר עז, בספריו הקדושים ואצל תלמידיו ואנשינו.

וכפי שמתחנן מוהרנ"ת - לאחר שמקונן על הצער הגדול בחסרונם של הצדיקים בבחינת 'משה' בהיותם מלוכשים בגווייה:

א. ואנו אף עדיפים על פני אלו שראו את רבינו בחייו, ולא הכירו אותו ואת תורתו. וכמסופר: "כשהתאונן פעם רבי נחמן מטולטשין לפני מוהרנ"ת באמרו: חבל שלא זכיתי אף אני להכיר את רבינו, אמר לו מוהרנ"ת בגערה: וכי מי הכיר את רבינו? יוסף פרוניק!? יוסף זה הייתה פרנסתו מזיכיון העברת נוסעים על הגשר מעבר הנהר שבצד עיר רייריד לצד השני הקרוב לעיר ברסלב, והוא גם העביר את רבינו, והתפאר בזה, ורצה מוהרנ"ת ז"ל להדגיש שעיקר הכרת רבינו אינה בראייתו גרידא, אלא כפי ידיעתו את רבינו בעומק וקיום עצותיו וכו'" (שיש"ק ב, תשלה).

ב. ובנותן טעם לציין לדברי המדרש אמרו: "ומה תלמוד לומר 'עד בוש' מלמד שנתבייש [אלישע] מהם, שלא יאמרו: אינו רוצה להקביל פני רבו" (ילקוט שמעוני מלכים ב רמז רכז). ובדרך צחות יש לדרשו על אותם חסידים אמיתיים, שלפעמים באים לידי בושא בראותם את 'בני הנביאים' מחפשים צדיק חי, ועליהם נדמה כאילו אינם מחפשים רבי כלל... ודוק.

שאזכרה גם עתה להמשיך קדשתם העצומה עלי, על ידי קדשת הרשימו שלהם שהשאירו בעולם על ידי ספריהם הקדושים ותלמידיהם היקרים, וגם עתה המה שכחי יתיר בעלמא, כמו שכתוב בזהר הקדוש ובשאר ספרים קדושים, שעקר שלמות הנשמה היא שכאשר נסתלקת למעלה למעלה למקום שנסתלקת תהיה גם למטה למטה, לעורר ולהקיץ ולהחיות כל הנפשות אפילו המנחמים בשאול תחתיות ומתחתיו, לעוררם ולהחיותם שלא יתאשו בשום אפן בעולם.

(ליקוטי תפילות, שם)

גם אצל אליהו הנביא, אנו מוצאים סיפור דומה:

לאחר עלייתו למרומים, חשבו 'בני הנביאים' שעליהם לחזור ולמצוא אותו כשהוא בתוך גוף, כאן בעולם הזה. ומתוך הבנה מוטעית זו באו אל אלישע:

ויאמרו אליו הנה נא יש את עבדיך חמשים אנשים בני חיל, ילכו נא ויבקשו את אדניך פן נשארו רוח ה' וישלכהו באחד הקרים או באחת הגאות, ויאמר לא תשלחו. ויפצרו בו עד בש"ב, ויאמר שלחו, וישלחו חמשים איש ויבקשו שלשה ימים ולא מצאוהו. וישבו אליו והוא ישב ביריחו ויאמר אליהם הלא אמרתי אליכם אל תלכו.

(מלכים ב, ב, טז-יח)

וכך מסביר מוהרנ"ת את טעותם של 'בני הנביאים':

אצל הסתלקות אליהו הנביא לשמים, מצינו שאמרו בני הנביאים "ילכו נא ויבקשו את אדניך", ואמרו רבותינו ז"ל "מכאן שהתחיל רוח הקדש להסתלק מהם". ואצל אלישע כתיב "ויפכה את המים ויאמר איה ה' אלהי אליהו אף הוא ויפכה את המים ויחצו וכו', ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע". כי בני הנביאים שגו בענין הפקשה והחפוש הנ"ל, ועל פן בקשו וחפשו אחר אליהו למצוא אותו דיקא בזה העולם ממש,

בעודו מלבש בגופו כמקדום, ובאמת לא זו הדרך!

כי יכולין לישוב בסמוך אצל גוף הצדיק, ואף על פי כן יהיו רחוקין ממנו, הינו מקדשת הרוח הקדש שלו בתכלית הרחוק, ועל פן גם בתיים חיותו בעודו סמוך אלינו

צריכין לחפש ולבקש אותו מאד. וכן על ידי הבקשה והחפוש - העקר אחר קדשתו ורוח קדשו - על ידי זה אינו מסתלק לעולם, ויכולין למצא כח קדשתו גם אחרי הסתלקותו!

שנה בחינת מה שאלישע זכה לבקש ולחפש את אליהו כראוי, גם אחר שידע בברור שעלה לשמים, צעק והתחנן "איה ה' אלקי אליהו", הינו קדשתו ורוח קדשו וזכותו וכחו של אליהו, והתגלות אלקותו ותברך שנתגלה על דו, ועל כן זכה על ידי זה באמת שנהה עליו רוח אליהו. (אוצר היראה, צדיק רטו²).

"כל מי שייגע ויתחבר לאחד מאנשי שלומנו"

ולאלו שעדיין נשאר עם טעם חמצמץ על כך שאין לנו בברסלב צדיק מלובש בגוף, הננו להזכיר:

גם בתחום הצדיקים המלובשים בגוף כאן בעולם הזה, אין אנו מקופחים כלל וכלל.

הן אמת שאין לנו אדמו"ר מלובש בגוף, אך יש לנו בין אנ"ש היקרים, כשרים וחסידים, שאינם נופלים במאומה מגדולי וצדיקי הדור.

ידע ידי יקירי וחביבי, פי לפי דעתי בברור, החכמי הדור והצדיקי הדור הם החסידי ברסלב יחיו! ... ואבקש מאד כל תאמר לבני ביתך יחיו מזה שכתבתי לך עתה, כי אין לומר זאת לכל אדם פמובן.

(עונג שבת, מכתב מיום ד' חוקת תש"ג)

גם אם בעיני העולם, אין הם גדולים ומכובדים - אין זה אלא מפני ברכתו של רבינו אשר פעל אצל השם יתברך, כפי שאמר:

שלשה דברים פעלתי אצל השם יתברך. (א) דאס גדלות האב איך שוין פון אייך צובראקען. ווי אזוי איהר וועט דאווינען וועט מען זאגן: 'איי ער איז אבראסליווער' = את הגדלות כבר שברתי ממכם,

איך שתתפללו, יגידו: איי, הוא ברסלב...
(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים מרבינו ז"ל, כו)

כפי שקורה לפעמים גם בתחום הגאונות, וכאמרתו של מוהרנ"ת¹:

ללמוד - אנחנו יודעים, ומדוע נקראים האחרים 'גאוני ארץ'? כי גאות העולם נמצאת אצלם... "די גאות פון דער וועלט איז ביי זיי".

(שיש"ק ג, קסט)

על גדולתם של אנשי שלומנו, בהשוואה לשאר הצדיקים הגדולים, כבר העיד רבינו ואמר:

הפחות שבאנשי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד!

(חיי מוהר"ן, שיד)

כדומה לכך גילה את אשר יקרה לעתיד לעיני כל:

עם הקטן שבאנשי-שלומנו יהיה נעשה עמו בעולם מה שלא נעשה עם הגדול שבמפרסמים של עכשו.

(חיי מוהר"ן, שיב)

וכך גם בהווה, בפועל ממש:

כשאנו מתוועדים עם אנשי שלומנו האמיתיים, ומשוחחים מתורותיו ועצותיו של רבינו הקדוש - אנו משיגים מה שלא משיגים אדמו"רים אחרים. וכפי שאמר פעם מוהרנ"ת:

וואס מיר שמוסען אדורך אין א פראסטין מיטוואך, וועט קיין אנדערער גוטער יוד גיט משיג זיין אין גן עדן [= מה שאנו משוחחים ביום רביעי פשוט, לא ישיג יהודי טוביטו אחר בגן עדן].

(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, יח)

כך שגם אם אין בין אנ"ש האמיתיים שמץ של 'פרסום' והנהגה של גדלות רבנית, ושורת זהירות קפדנית - הן מצדם בעצמם והן מצד המתחממים לאורם - להתנהג בתכלית הפשיטות, ולבלי ליפול לשום דמיון או "תנועה פון א גוטן איד" (= גינוני אדמור"ת). [ואם הם אכן נופלים לכך, שוב אינם נמנים על ה'תלמידים' הנאמנים...]. הרי שמאידך גיסא, ניתן לקבל אצלם מה שלא ניתן לקבל אצל שום "גוטן איד" (כינוי לאדמו"ר) אחר.

וכבר הבטיח רבינו:

שכל מי שיגע ויתחבר לאחד מאנשי-שלומנו, בודאי יהיה איש כשר באמת, ולא איש כשר בלבד, אלא אפלו צדיק גמור כמו שאני רוצה!

(חיי מוהר"ן, ריח)

יג. ע"פ ליקוטי הלכות, שלוחין ה, כב. וזה לשון מוהרנ"ת שם: "כי באמת שגו בני הנביאים הרבה בזה אף על פי שהיו נביאים ובעלי רוח הקודש, כי לא כך צריכין לבקש, רק צריכין להתחנן הרבה לפני ה' יתברך ולבקש ולחפש קדושתו על ידי לימוד תורתו הקדושה ועל ידי תפילות ותחנונים וצעקות הרבה, כמו שכתוב 'ויזכור ימי עולם משה עמו איה המעלם מים' וכו' וכנ"ל, ואז דייקא יוכל למצוא קדושת רוח קדשו כמו שעשה אלישע שאמר איה ה' אלקי אליהו וכו' וזכה באמת שנהה עליו רוח אליהו".

יד. היה זה כאשר הזדמן מוהרנ"ת בין גאוני בראד חכמי הקלויז הידועים, אשר חלקו על החסידות (דיבורי אמונה ח"ב).

טו. כינוי לאדמו"ר, בימיהם.

טז. על משקל לשון שיחתו של רבינו שאמר: "מי שמכיר אותי יכול להעיד שאין בי שום תנועה של רבי ואדמו"ר הנקרא יהודי טוב", "ווער ס'קען מיר, קען עדות זאגן אז איך האב נישט קיין שום תנועה פון א גוטן אידן" (שיש"ק ג, עז).

וזאת, גם אם מדובר בפחות וקטן שבאנ"ש. שכן, בכוחו של רבינו, יכול גם הקטן שבאנשיו להאיר בלב חבריו ותלמידיו.

כִּי הַצְדִּיק מְאִיר דַּעַת אֲמֵתִי וְנִפְלֵא כֹּהֵּ, עַד שֶׁכָּל מִי שְׂזוּכָה לְקַבֵּל הָאֵרָה מִדַּעְתּוֹ, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהָאִיר יוֹתֵר לְחֻבְרָיו וְתַלְמִידָיו, אֲפֹלוֹ אִם הוּא בְּעֶצְמוֹ קָטָן בְּמַעֲלָה מְאֹד! כִּי דַּעְתּוֹ שְׂגִבָה מְאֹד, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי אָדָם גְּדוּלִים וְקִטְנִים יְכוּלִים לְקַבֵּל אֶת דַּעְתּוֹ וְלְהָאִיר לְהֵלֵן יוֹתֵר בְּחֻבְרֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם.

יְכַמוּ שֶׁפַּעַם אַחַת אֲמַר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְאִיזָה אִישׁ פְּשׁוּט מְאֹד, שֶׁגַּם הוּא יְכוּל לְעוֹרֵר בְּנֵי אָדָם, אֲפֹלוֹ הַגְּדוּלִים מִמֶּנּוּ מְאֹד, לְעוֹרְרָם לְעִבּוּדַת ה' יִתְבָּרַךְ בְּאַמְתּוֹ. וְאֲמַר לוֹ: "הֵלֵא עֵץ קָטָן שֶׁקוֹרְיוֹ שְׁפַעַנְדִּילִי יְכוּל לְהַדְלִיק עֵץ גְּדוּלִי". וְכֵן אֲמַרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: "מָה עֵץ קָטָן מְדַלֵּק אֶת הַגְּדוּל, אִף תַּלְמִידֵי חֻכְמִים" וְכוּ'. וְהַכֵּל בְּכַח הַצְדִּיק הַחֻכֵּם הָאֲמֵת, שֶׁהוּא הָאִיר זֶה הַדַּעַת בְּתַלְמִידָיו, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ לְהָאִיר יוֹתֵר מְדוּר לְדוּר.

(ליקוטי הלכות, נדרים ג, 1)

ואכן, חסידי ברסלב התהלכו עם תחושה שכשיש להם את ההתחברות לאנ"ש האמיתיים והתמימים, שוב אינם זקוקים למאומה.

ניקה לדוגמא את אנ"ש בשכונת 'קטמון' בירושלים - שם חיו מסלתה ושמנה של חסידות ברסלב, לאחר שברחו מהעיר העתיקה בשנת תש"ח:

בתוככי שכונתם התגורר אחד מגדולי הצדיקים, המפורסם בכל קצווי תבל בקדושתו ורוממותו. ועל אף שבוודאי הכירו גם הם, כמו שאר בני העולם, בקדושתו הנוראה, לא עלה על דעתם להיכנס אליו¹, לא לצורך ברכה ולא לחזות את עבודתו בקודש².

וכששאלו פעם את רבי דוד שכטר זצ"ל³ על כך: מדוע אינך נכנס אליו? ענה: לנו יש את 'אלעזר מנדל'... כשכוונתו על רבי אלעזר מנדל קונסטנטינר זצ"ל, אחד מחסידי ברסלב היקרים, צדיק וחסיד, עניו ושפל.

אף אחד מאנ"ש לא ראה ברבי אלעזר מנדל כמו ברבים אחרים מאנ"ש - 'צדיק הדור'; לא נהגו איתם שום גינוני כבוד מיוחדים, לא אכלו את השיריים שלהם, ואף לא הושיבו מעולם ב'מזרח'. אך מאידך, הם סיפקו לאנ"ש את כל האושר הרוחני שמספקים האדמו"רים לחסידיהם, ואף יותר. בהאירם, דווקא מתוך תמימותם ופשיטותם ושפלותם, את אורו החי של רבינו הנצחי.

ואכן, כשם שחסידי רואים לנכון לכתת רגלם ולנסוע לרבים מקצה העולם, כך גם ראוי להיות לגבי אנ"ש. וכפי שאמר מוהרנ"ת:

הֵיכָן שְׂמַתְקִבְצִים עֲשָׂרָה מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, רְאוּי לְסַע אֶת כָּל קְצוֹי הָעוֹלָם לְתַחַב אֶת רְאִשׁוֹ בִּיְנִיחָה.

(כוכבי אור, שיחות וסיפורים, כרך שישי, ז)

לא מפני גדולתו המיוחדת של אי-מי מאותם עשרה, אלא מפני אורו של רבינו השורה אצל אנשיו.

ואכן:

צְרִיךְ לְהִשְׁתַּוְּקֶק וּלְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה הַרְבֵּה, שֶׁנִּזְכָּה לְהִיּוֹת נִמְנָה בֵּין אֲנָשֵׁי הַיְשִׁיבָה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל.

(נחלי אמונה, מכתב יז"א)

וּבְעֵת פְּקוּדֵתֵנוּ לְאַרְךָ יָמִים וְשָׁנִים, יֵאָסֶף נְפִשׁוֹתֵינוּ בֵּין אֲנָשֵׁי רַבְּנוּ ז"ל, וְלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִכְלָם לְנִצְחָה.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תקצ"ה)

ההתקשרות עצמה – מעל הכל!

לאחר שהתייחסנו אל הצורך הכללי שיש לאדם במנהיג חי, נעבור לסיבה הנוספת, העדינה והרגישה, העלולה לגרום לפעמים לרצות 'לערוק' לשורותיהם של 'מפורסמי הזמן' הצדיקים והכשרים. הלא היא: המדרגות המיוחדות אשר רואים אצלם.

ונבאר:

הבאנו כבר במאמר י"ז את דבריו של הרב מטשעהרין, שלומד מתוך ה"מעשה מרב ובן יחיד" (סיפור מעשיות, מעשה ח) שאחד מטכסיסיו של הבעל דבר לרחק את האדם מהצדיק הגדול, הוא ע"י שִׁמְפִּנָּה אותו להתקרב לצדיקים אחרים, קטנים יותר.

וכלשונו, ברמזיו על מעשה זו:

סְפוּר נִפְלֵא וְנוֹרָא וּמוֹסַר הַשֶּׁכֶּל, אִיךָ הַבַּעַל דְּבַר מִתְגַּבֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל בְּתַחְבּוּלוֹתָיו לְמַנְעוֹ מִלְּהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק הָאֲמֵת, וְהַעֲקֵר מִהַצְדִּיק שְׂבוֹ תְלוּי כָּל תְּקוּת יִשְׂרָאֵל. וְכָל מֶה שֶׁהָאָדָם גְּדוּל בְּיוֹתֵר וְיֵשׁ בּוֹ מְדַרְגָּה וּבְחִינָה גְבוּהָ בְּיוֹתֵר מִתְגַּבֵּר עָלָיו לְמַנְעוֹ בְּיוֹתֵר

... וְעַקֵּר הַהִתְגַּבְּרוּת הַזֶּה לְמַנְעוֹ מִלְּהִתְקַרֵּב לְצַדִּיק זֶה דְּיוֹקָא. אֲבָל גַּם הַבַּעַל דְּבַר הֵיךָ מְרַצָּה שְׂתִיתְקַרֵּב לְצַדִּיקִים אֲחֵרִים, וְיְכוּל לְהִיּוֹת שְׂאֵלוֹ הַצְדִּיקִים שֶׁסָּפַר לָהֶם הַבַּעַל דְּבַר (בְּפָנָעַם בּוֹ מִתְחַלֵּה) שֶׁשֶּׁם נִמְצָא צַדִּיק וְשֵׁם וְשֵׁם - יְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁהֵם גַּם כֵּן הֵיוּ צַדִּיקֵי אֲמֵת [!] רַק שְׂאֵל הֵיוּ בְּמַדְרַגַּת וּמַעֲלַת זֶה הַצַּדִּיק שְׂבוֹ תְלוּי שְׁלֵמוֹת נִפְשׁוֹ שֶׁל בֶּן הָרֵב וְשְׁלֵמוֹת תְּקוּן כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.

(רמזי המעשיות, מעשה מרב ובן יחיד)

כפי שניתן להבין מבין השיטין - אחד הדרכים, אשר על ידם גורם הבע"ד לאדם רצון להתקרב לצדיקים הקטנים האחרים, ובכך להרחיקו מ"זה הצדיק שבו תלוי שלימות נפשו ושלימות תיקון כל העולם כולו", הוא: על ידי שמראה לו כיצד במקומות

י"ז. יש לציין, שכמה מהילדים, באותה שכונה ענייה ודלה של פליטי המלחמה, היו הולכים אל ה'טיש', שם היו מחלקים להם שיריים מהקומפוט.

י"ח. ועאכ"ו שלא העלו על דעתם שהוא מסוגל ליעץ להם עצות בעבודת ה' לפי תיקון נשמתם. ראה 'אבקשה', גליון 33, עמוד 33.

י"ט. אביו של יבדלחט"א רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א.

כ. זאת, כמובן, כשהם מבוטלים לרבינו הקדוש ומשתוקקים ללכת בדרכיו.

כא. מכתב מרבי געצי".

אחרים ישנן נקודות שבהן הם מוצלחים יותר; הוא מראה לו שבחסידיות פלוניית ה'תפילה' בוערת הרבה יותר, ובחצר אלמונית 'אהבת החברים' גדולה בהרבה, וכן הלאה.

וכדבריו של רבי שמואל הורביץ^{כב}:

על ענין ההתקרבות להצדיק וההתפללות בשם הצדיק צריך להתאזר במסירות נפש יותר מכל העבודות, ועל זה מניח עצמו הפעל דבר לארכו ולרחבו יותר מהכל. ויניח לו לעבוד כל מיני עבודות, וגם יסיתהו ויאמר לו שפה יש צדיק וכו' ופה יש צדיק וכו' (כמובא בהמעשה של רב וכן יחיד), וגם ידמהו ויראהו שפה מתפללים יותר בכונה וכו' ופה אהבת חברים וכו', ובלבד שיפרידהו ויעקרהו ממקור חיותו מהצדיק האמתי.

(מאמר התקשרות לצדיק האמת)

וההתייחסות לכך היא בכפליים.

ראשית כל:

התקרבותנו והתקשרותנו האמיתית לרבינו, אינה נובעת רק משיקולי כדאיות ורווחיות ישירים ומידיים, אלא היא נובעת גם ובעיקר מתוך אמונה בתועלתה וגדולתה של עצם ההתקשרות בנושמתו הק', אשר היא עולה במעלתה על כל הרווחים הנובעים ממנה [כפי שכבר הארכנו והרחבנו במאמר כ"ב^ג]. כך שגם אם לפעמים נדמה לנו שהישארותנו אצל רבינו גורמת לנו 'מניעת ריווח' רוחני מכל סוג שהוא, אין אנו מוותרים על ההתקשרות אליו.

אלא אנו מאמינים בלב שלם ש:

אפלו אם עוברים כמה שנים ואינו נעתק ועולה ממדרגתו למדרגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד במדרגתו הראשונה כבתחלה, ואפלו אם הוא גרוע יותר מבתחלה - אם הוא מקרב לצדיק האמתי, ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שעור וערך כלל! (ואם לא היה מקרב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר).

(חיי מוהר"ן, שטו)^{כד}

הא למה הדבר דומה?

לעובדת היותנו 'יהודים'; התעקשותנו לשמור על זהות זו בכל מחיר^{כה}, ואי-הסכמתנו להמירה ולהחליפה, גם במצבים בהם אין אנו זוכים להתנהג כיהודים אמיתיים ומושלמים. מאחר שעצם השתייכותנו אל העם היהודי, עומדת אצלנו מעל כל פרט אחר, חשוב ככל שיהיה.

וכך גם לעניינינו. שכן:

כמו שהאמונה הקדושה הוא העקר יותר מכל המצות כלם, שהוא שרש כל התורה כלה, וכמו שאמר חכמינו ז"ל "בא חקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה", בבחינת "כל מצותיך אמונה". ועל זה צריך מסירות נפש בפעל ממש, על השם 'יהודי' ועל אמונתו בהשם שלא להחליף

האמונה הקדושה חס ושלום, וזה יותר גבוה וגדול מכל העבודות הקדושות והמצוות כלם. כי אפילו יעשה מה שיעשה - אם יחיש השם שלו 'יהודי' חס ושלום, או יכפר בהאמונה חס ושלום, אין ממש בכל תורתו ומצוותיו ועבודותיו, ורק האמונה והשם 'יהודי' שקול וגבוה יותר מהכל. ורק עם האמונה והשם 'יהודי' - חשוב וספון כל תורתו ומצוותיו ועבודותיו, ובלתי השם 'יהודי' והאמונה אין שום חשיבות לכל עבודתו.

כך הוא בענין הצדיק ושמו - העקר הוא שיתקרב להצדיק, ויכלל עצמו בהשם של הצדיק להיות נקרא עליו. ועל ידי זה נכלל בהשם והחן והפאר והיפי של הצדיק ונתבטל כל תאוותיו ומדותיו הרעים, ויזכה להיות נכלל בשם השם (עין לקוטי מוהר"ן חלק ב' תורה ס"ז), בבחינת "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ועל כן על ענין ההתקרבות להצדיק וההתפללות בשם הצדיק צריך להתאזר במסירות נפש יותר מכל העבודות.

(מאמר התקשרות לצדיק האמת)

כך שגם כשהבעל דבר מנסה לצנן את שלהבת ההתקשרות, בכך שמראה לו את הרווחים שיוכל להרוויח אצל שאר 'מפורסמי הזמן', ייזכר במעלת ההתקשרות בעצמה.

ואדרבה להפך, מזה ישפיל ויבין האדם, ויאמר לו: אני מוחל לך הכל ואיני מביט ומסתכל על שום עבודות קדושות שאאתה מראה לי, ואנכי רוצה רק זה העקר שבעיקר: 'שם הצדיק והתקרבותו אליו'. ומזה נפשך; אם יוכל גם לעבוד עבודות קדושות, מה טוב. ואם לאו, על כל פנים מזה לא אפרוש, משם הצדיק והתקרבותו אליו, כמו בכלל האמונה ושם היהדות וכו' פנ"ל.

(שם)

ושנית - לגופם של דברים:

עצם תחושה זו, אשר האדם חש שבמקומות אחרים ירוויח יותר, שגויה מיסודה.

ובקצת רואים בחוש שאדרבה, פשוזכים להתקרבות להצדיק האמתי אזי יודעים ההפרש כמה זוכים יותר בעבודת השם. הן בעשה טוב, בתשובה ותרטה וצעקה ותפלה ותורה ומצוות ומעשים טובים וכו'. והן בסוד מרע, בכל האיברים ובכל המדות ותאוות רעות. וכמה מפסידים ביותר, מבאם לא היו מקרבים ומקשרים להצדיק האמתי.

(שם)

הבעל דבר, הוא זה שדואג להחדיר באדם - באמצעות העצבות ושאר סוגי חלישות הדעת - תחושה מוטעית ושקרית זו, וכשנתגבר לעומתו בשמחה, נבחין עד כמה אינה נכונה.

אחי חזק ותהיה בשמחה תמיד, ובפשיטות תשמח בהתקרבות לרבינו ז"ל, אשר זה בעצמו עומד למעלה מכל העבודות מה שרק יכול להיות בעולם. ואפילו שנדמה

כב. אשר גם אותם ציטטנו במאמר הנ"ל.

כג. שהתפרסם לקראת ר"ה תש"פ.

כד. קטע זה צוטט במאמר הנ"ל, ולך נא ראה שם אריכות דברים בזה, ויערב לך.

כה. לפעמים אף במחיר החיים עצמם, כנפסק בשולחן ערוך: "אסור לאדם לומר שהוא עובד כוכבים כדי שלא יהרגוהו" (שו"ע י"ד קנו, ב). עיי"ש פרטי הדינים.

לי שבמקום אחר אני יכול לזכות הרבה יותר, ופה אצל רבנו אני קר מאד ורחוק מאד מהשם יתברך - עדיף להיות מקרב לרבנו, איך שנראים, מאשר לתפס במקום אחר צפורים באויר^כ.

ובאמת הוא להפך לגמרי, כי רק פה המקום של כל העבודת ה' וכל המדרגות שבעולם! רק זה מעשה בעל דבר לבלי להרגיש החיות על ידי העצבות שמביא על האדם, על ידי שמתלבש במצות שחושב שאינו יכול לעבוד השם יתברך או שהוא חס ושלום חוטא, אבל צריך לזכור מה שאמר רבנו ז"ל "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד" (הפרוש הוא איך שיהיה חס ושלום), ותכף שאדם רוצה לשוב אז עברה גדולה כשיש לו עצבות. וכשנזכר זאת ונכסף לזה לקים זאת, בודאי יהיה אחריתו טוב, אמן פן יהי רצון.

(מכתבי שמואל, מכתב לה)

ב' נקודות הנ"ל יחד, אנו מוצאים בשיחה אותה שח רבינו אודות מעלת ההתקבצות בראש השנה אצלו.

וכמוספר בחיי מוהר"ן:

אחד אמר לפניו שיהיה נחא לו יותר להיות אצלו על שפת תשובה ולא על ראש השנה, כי אין לו מקום לעמד שם בבית המדרש, וגם אין לו אכסניא טובה לאכל וללון, ומחמת זה דעתו מבלבלת מאד ואינו יכול להתפלל בכונה, על פן היה טוב לפניו יותר להיות אצלו בזמן אחר ולא בראש השנה. השיב לו רבנו ז"ל בזו הלשון: "אם לאכל אם שלא לאכל, אם לישן אם שלא לישן, אם להתפלל אם שלא להתפלל (רצונו לומר שלא להתפלל בכונה כראוי), אך ורק שתהיו אצלי על ראש השנה יהיה איך שיהיה". (ואמר בלשון אשכנזי בזו הלשון: "יא עסין ניט עסין, יא שלאפין ניט שלאפין, יא דאוויגען ניט דאוויגען, אבי דו זאלסט ביי מיר זיין אויף ראש השנה").

(חיי מוהר"ן, תד)

הרי לנו הנקודה הראשונה עליה שוחחנו, והיא:

הריווח הכללי של עצם ההתקבצות על ר"ה אצל רבינו, גבוה מעל החישובים האישיים והפריטיים, וגם אם דעתו של האדם אכן תהיה מבולבלת, עליו להתאמץ ולבוא.

אלא שתיכף לאחר מכן מוסיף מוהר"ן ומדגיש את הנקודה השניה, וכותב:

ובאמת כל דברים אלו הנ"ל הם רק דמיונות ופתויים של הבעל דבר, כי תודה לאל נראה בחוש שעל-פי הרב מתפלליו יותר בכונה בכלל הקבוץ הקדוש על ראש-השנה, ממה שיהיה מתפלל בביתו.

(שם)

וכך הוא גם בכלליות ההתקרבות לרבנו:

וכמוכא בחיי מוהר"ן לענן ראש השנה של רבנו ז"ל, שאחד היה קובל לפניו שיותר טוב לו להיות אצלו בזמן אחר ולא בראש השנה, כי קשה לו אז להתפלל (מחמת רבוי ודחק האנשים וכו') ואמר לו רבנו ז"ל: "יא דאווענען נישט דאווענען העקר להיות אצלי בראש השנה". ומביא מוהר"ן ז"ל ששאמת זה רק דמיון ועצת היצר, ואדרבה רואים בחוש שמתפללים אז יותר טוב וכו', עין שם. כמו פן לענן הנ"ל של התקרבות לרבנו ז"ל!

(מאמר התקשרות לצדיק האמת)

והיינו, שגם לענין ההתקרבות לרבנו; מצד אחד, גם אם האדם אינו רואה בעיניו את הרווחים הרוחניים, ואולי אף חש הפסד, עליו להעדיף את ההתקשרות לרבנו ולא לוותר עליה. ומאידך, תחושה זו גופא, כביכול מפסידים משהו, "הם רק דמיונות ופיתויים של הבעל דבר" שרוצה לעקרו ממקור חיותו^כ.

כי להפעל דבר כדאי הכל, ובלבד להפרידו ולהפרישו מהצדיק ומשמו הקדוש. ועל פן צריך כל אחד להשקיל ולהבין ההפך שבמחשבתו צריך לוותר אפילו על הכל ובלבד שיזכה להתקרב להצדיק ולהקרא על שמו. וממילא בודאי גם יזכה לכל העבודות הקדושות כלם.

(שם)

"טבא חדא ציפרא כפותא מן מאה פרחיין"

אם שמתם לב לדבריו של רבי שמואל הורביץ במכתבו הנ"ל, הוא כותב:

עדיף להיות מקרב לרבנו, איך שנראים, מאשר לתפס במקום אחר צפורים באויר...

(מכתבי שמואל, שם)

גם בעל פה, הוא התבטא כך, ושח תחת אחד השיחים:

יש שחושבים שכאן אצל רבנו אין רואים שום דבר, ואצל מישהו אחר רואים עבודות וכו', וצריך לדעת שכל זה הוא מעשה הבעל דבר, והאמת הוא שרק כאן הוא המקום לעבודת השם וכו' וכו'. ויותר טוב כאן אצל רבנו איך שנראים, מאשר אצל אחר פייגאלאה אין דער לופטן'... [= צפורים באויר]

(כתבי שמואל, קונטרס שיחות ואמרות, פה)

ביטוי זה, מקורו מלשון חז"ל:

"טוב מלא כף נחת" - טוב מי שהוא שונה הלכות ורגיל בהם, ממי שהוא שונה הלכות ומדות ואינו

כו. קטע זה [מתובת "אשר זה בעצמו"] מתורגם מאידיש. **כז.** וכפי שמוכר גם משיחה שט"ו בחי"מ שהעתיקנו לעיל, שם - לאחר שכותב שאפילו אם הוא גרוע יותר מבתחילה, ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שיעור וערך כלל, הרי הוא מוסיף תיכף בסוגריים: "ואם לא היה מקורב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר", והבן.

חוזר ורגיל בהם. מתלא אמר: טבא חדא ציפרא כפוטא, מן מאה פרחין. [= המשל אומר: טוב צפור אחד כפפות, ממאה פורחות].

(מדרש רבה, קהלת פרשה ד)

כשמהדברים מובן, שה'ציפורים באוויר' עליהם מדברים - אין הכוונה לדברים שאין בהם שום ערך ח"ו, אלא לדברים שיש בהם ריווח נפלא, אך אין בהם קיום לאורך זמן. ובמשך הזמן: שיתפחו ממנו ולא יהנה מהם כלל, כצפורים עפות.

(עץ יוסף, שם)

לא באנו לדייק בלשונו של רבי שמואל הורביץ כדברי חז"ל, ואף לא כבספרי רבינו ומוהרנ"ת, אלא שמתוך דבריו [הנובעים ממושגים על כל מה שקלט וספג ימים ושנים מתורות רבינו ומוהרנ"ת ושיחות אנ"ש מדור דור, ולו יהיו רק בגדר "שיחת חולין של תלמיד חכם שצריכה לימוד"] - אנו רוצים לגעת בנקודות ספורות, בהן ניתן להגדיר את התועלת שמקבלים משאר 'מפורסמי הזמן' כ"מאה פרחין", לעומת התועלת ברת-הקיימא בבחינת "חדא ציפרא כפוטא", אותה מקבלים אצל רבינו הקדוש.

והרי שניים מהן - על פי דברי רבינו ומוהרנ"ת המפורשים - בקיצור נמרץ ובראשי פרקים:

א.

קיימת מציאות שכיחה אצל 'מפורסמי הזמן' האמיתיים, שההתלהבות והתועלת שמקבלים אצלם, היא זמנית, ומצומצמת לאותו זמן בו נמצאים אצלם חסידים רבים, היוצרים יחד אווירה של התרוממות והתלהבות.

כח הרבים הוא זה שמסייע בעדם לעורר את הלבבות, אך כשהציפורים שבים לקנם "אין להם שום שכל ועצה איך להתחזק בעבודת השם" והיצר הרע חוזר למקומו ותקופתו.

וכפי שמבאר מוהרנ"ת את החילוק בין כלל ה'רועים' ליעקב אבינו:

"וּנְאָסְפוּ שְׁמָה כָּל הַעֲדָרִים וְגִלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן פִּי הַבְּאֵר לְמִקְוֵהָ, וְהִשְׁבּוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לְמִקְוֵהָ, שְׁמַחְמַת כְּבֹד הָאֶבֶן גְּדוּלָּה צְרִיכִין לְהִתְאַסֵּף

כָּלָם יַחַד, וְגוֹלְלִין הָאֶבֶן רַק לְפִי שְׁעָה לְהִשְׁקוֹת אֶת הַצֹּאן וְאַחַר כֵּן מְשִׁיבִין הָאֶבֶן לְמִקְוֵהָ. זֶה בְּחִינַת שְׂאִין הַנְּפֹשׁוֹת הַמִּתְקַרְבִּין יְכוּלִין לְקַבֵּל שְׂכָל וְדַעַת כִּי אִם בְּעַת שֶׁהֵם אֶצֶל הָרֹעִים וְהַמְנַהֲיִים, וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁשָּׁבִים לְבֵיתָם אֵין לָהֶם שׁוּם שְׂכָל וְעֶזְרָה אִיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּעִבּוּדַת ה', כִּי כִּבְר הִשְׁבּוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לְמִקְוֵהָ.

... "ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן" וכי, שהשיבו לו ואמרו שגם זה לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וכי, הינו שגם התורה והנהגה הזאת אין אנו יכולין כי אם על ידי שמתאספים יחד כל העדרים, כי בעת האסיפה והקבוץ שמתקבצין הרבה מישראל אצל כמה גדולים ומנהיגים, אז 'הו אל כביר לא ימאס' ויכולין להמשיך לפי שעה איזה מימי התורה להשקות הצאן קדשים, אך אחר כך 'והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה', שחוזר היצר הרע למקומו. וכמבאר במדרש על פסוק זה: "וּנְאָסְפוּ שָׁם כָּל הַעֲדָרִים" זה הצבור וכי, "וְהִשְׁבּוּ אֶת הָאֶבֶן" שְׁכִינּוֹן שֶׁהֵם יוֹצְאִים לָהֶם יֵצֵר הָרַע חוֹזֵר לְמִקְוֵהוּ.

(ליקוטי הלכות, מתנה ד, יג)

לעומתם, יעקב - נקודת האמת שבין הצדיקים והרועים - יכול לגול את האבן מעל פי הבאר בנקל ובשלימות, ולהשקות את צאנו בדעת ועצות שילוו אותם גם כאשר הציבור מתפזר לביתו וחוזר לשגרת החיים.

על כן צריכין להזדרז מאד לבקש ולחפש אחר הצדיק האמת בחינת 'יעקב', אשר הוא יכול לגלל האבן מעל פי הבאר בנקל, כמו שמעביר הפקק מעל הצלוחית כמו שאמרו רבותינו ז"ל, והוא יכול לעזר את ישראל בשלמות, ולהוציאם בשלמות מבחינת המדמה שאינו מברר, ולהביאם אל האמת. שעה בחינת מה שזכה יעקב אבינו לברר ולהוציא מבית לבן את רחל ולאה וכי, ולהוליד מהם כל עדת ישראל הקדושים.

(אוצר היראה, צדיק רל. ע"פ ליקוטי הלכות הנ"ל)

וכל 'ציפרא חדא' - נקודה קטנה וזעירה - שאנו מקבלים מרבינו, על ידי ההתקשרות אליו, היגיעה בספריו, וההסתופפות בצל אנשיו, היא ציפרא 'כפוטא' וברת-קיימא, הגורמת לנו 'בירור המדמה' והולדה דקדושה יותר מ"מאה פרחין" במקומות אחרים.

ב.

לפעמים, 'מדרגות' רבות [באמונה, בהשגות אלוקות, ובעבודת השם] אותן מקבל האדם אצל כמה מ'מפורסמי הזמן' - הם למעלה ממדרגתו וכלי קיבולו האמיתי, ו'מונחתות' עליו באתערותא דלעילא בהתעוררות והתלהבות עזה.

כח. כשכמוכן, גם התעוררות זמנית זו כשלעצמה יקרה עד מאד, ולית רעותא טבא דאתאביד.

וגם אם בשעת מעשה, מרגיש האדם התלהבות והתרוממות נפלאה, סוף ה'ציפורים' לפרוח, ולהשאיר אותו ריק מכל, ולפעמים אף חבול ופצוע...^{כט}

רק מנהיג אמיתי, יודע לתת לאדם את מה שהוא זקוק לו באמת, ובמינון הנכון.

כי מרחמם ינהגם (ישעיה מ"ט) - הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגזלנים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתן לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן פנה, כי קטן פנה צריך לזנוג רק על ידי חלב דוקא. על-כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן פנה צריך לרחם לתן לו חלב דוקא, ולגדול - מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריך לרחם במה שצריך לו.

ורחמן פנה הוא רק משה רבנו!

(ליקוטי מוהר"ן תניינא, ז)

והכל צריך לרחמן האמתי וכו'. אשרינו שאנו יודעים ממנו, ואין אנו מתנגדים עליו, ואנו חותרים ללכת בדרךיו.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ב' מסעי תר"ג)

ולכן, גם אם אנו רואים שרבינו אינו זן אותנו אלא במאכלי חלב דקים, אל לנו למהר ולחפש צדיקים אחרים, "לאמר מי יאכילנו בשר"...^{לא}

לעזור ל"בעל בחירה"...

נקודה נוספת ועדינה יותר, הממחישה גם היא את מעלת ה"חודא כפותא" על פני ה"מאה פרחין", היא:

הנהגתו המיוחדת של רבינו עם אנשיו, להשאיר להם את ה"בחירה", ולהוליד אותם בדרך כזו אשר על אף שבתחילה יש בה קושי גדול, בבחינת "ועבדום וענו אותם", הרי שסופה ותכליתה הוא: "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ונבאר:

רבינו נמנע מלכתחילה מלהעניק לנו מדרגות ולעשות מכולנו "צדיקים גמורים נוראים". וכפי שהעיד בעצמו:

אמר: אני יכול לעשות מכלכם צדיקים גמורים נוראים, אבל מה יהיה?! אם כן יעבד השם יתברך בעצמו את עצמו (כלומר שרצונו הוא שאנחנו בעצמנו נתיגע בכחו ועוצתי הקדושים להשיג עבודת השם. אבל לא שהוא יתן הכל לגמרי).

וכן שמעתי עוד בכמה לשונות שאמר: אני יכול לתן יראה להאדם עד שיצא מחיו ויתבטל במציאות. וכן אמר לאחד: אם הייתי מעביר ידי על עיניך היית רואה גדולות ונפלאות, אבל איני רוצה בזה! רק שאתה בעצמך תתיגע בעבודת השם, עד שתזכה למה שתזכה. (חיי מוהר"ן, של)

ואם לא די בכך, ההתקרבות אליו אף 'מציפה' באדם פסולת ורפש שהיו טמונים בו ולא התגלו עד כה^{לב}. וכך נפגש המתקרב, דווקא בעקבות ההתקרבות, ב"הרהורים ובלבולים גדולים". אלא שתכליתו של תהליך קשה זה היא כדי להביאו למצב שבו יהיה "זך וצלול לגמרי באמת כראוי".

וכשיחתו המפורשת של רבינו:

מה שכשאדם מתחיל לכנס בעבודת השם ולהתקרב לצדיק האמת, באים עליו הרהורים ובלבולים גדולים. זהו כמו למשל כלי מים שמתחלה נראה כאלו המים צלולים, ואחר כך כששופתין ומעמידין המים אצל האש ומתחיל להתבשל, אזי מתבלבל המים ומעלה הרתיחה כל הפסלת שהיה במים, ועולה כל הפסלת למעלה, וצריך שיעמד אחד להסיר חלאת הפסלת המים בכל פעם. ומתחלה נדמה כאלו המים צלולים לגמרי, ואחר כך נראה הפסלת שבמים העולה בכל פעם למעלה. ואזי כשמיסרין בכל פעם חלאת הפסלת המים, אזי אחר כך נשארו המים צלולים וזפים באמת כראוי. כמו כן ממש, קדם שמתחיל האדם לכנס בעבודת ה', אזי הטוב והרע מערבין בו. ומחמת שהם מערבים מאד אין נראה הפסלת והרע שבו כלל כי הם מערבים יחד לגמרי, הרע עם הטוב. אך אחר כך כשמתחיל לכנס בעבודת השם ומתקרב לצדיק האמת, אזי מתחיל להודיך ולהתברר, ואזי עולה הפסלת והרע בכל פעם למעלה כמשל הנ"ל. וצריך שיעמד אחד שיסיר ממנו חלאתו ופסלתו בכל פעם, ואזי ישאר אחר כך זך וצלול לגמרי באמת כראוי.

(שיחות הר"ן, עט)

כט. וכבר רמזנו לעיל בקצרה, שדבר זה שכיח הן לגבי 'אמונה', אשר ישנם כאלה שמאירים אותה באופן של "בשר", ובקיצוניות וריבוי אור למעלה מכלי הקיבול של אנשים פשוטים, וסוף אמונה כזו להביא לידי שיבוש או משבר; הן לגבי מדרגות ב'השגות אלוקות', אשר מלמדים את הזולת דברים הגבוהים מהשגתו האמיתית, ומביאים אותו לידי דמיון או התרסקות. והן לגבי פעולות מסוימות בעבודת ה', כגון התעוררות להתמדת התורה באופן מוגזם מעל ליכולת אדם חלוש זה, וכן כיו"ב, המביא לידי נפילה רח"ל. ויש להאריך הרבה בכל פרט מאלו הפרטים, אך לא הזכרנו אלא בראשי פרקים כמאן דמחויי במחוג, ודי להכימא.

ל. המרמז על לימודי ההתחזקות, והשגת ה"דרי מטה", כמבואר בפרפראות לחכמה וב'מי הנחל' על תורה זו, עיי"ש.

לא. ובנותן טעם להביא את דברי הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זיע"א שכותב באגירתו: "עוד כלל אחר אמרו: לרדוף אחר דברים פשוטים כמאן דרדיף בתר חייה, כי ה' שמה יותר ממה שילך בגדולות ונפלאות ממנו. וכן אמרו רבותינו ז"ל (שבת סג ע"א) בר תמניא סרי הוינא כד מהדרנא לכולי ש"ס, ולא זכינא לאין מקרא יוצא מידי פשוטו" (פרי הארץ, מכתב כז).

לב. ראה עוד: ליקוטי מוהר"ן תניינא, סימן קיז.

גם אם רבינו מסוגל להוציא את הפסולת והרפש ממוח האדם בבת אחת, הרי שאינו עושה זאת. שכן, אם יעשה זאת יישאר האדם בלי רפש ובלי מוח...¹
וכלשון רבינו:

הָיָה אֲפֶשֶׁר לְהוֹצִיא הַפְּסוּלִת וְהַרְפֵּשׁ מִיָּד, מִהֶאֱנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּגִשְׁמִיּוֹת מִתְחַלְהָ וְנִתְקַרְבוּ לְהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ. אֲךָ מֵהַ יְהִיָּה - אִם יְהִיָּה מוֹצִיא הַרְפֵּשׁ, יוֹצִיא הַרְפֵּשׁ עִם הַמּוֹחַ מֵאַחַר שֶׁמְעַרְבַּב הַכֹּל יַחַד. עַל כֵּן הִתְקַרַח לְהִיּוֹת מִתּוֹן מִתּוֹן עַד שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ מֵעַט מֵעַט.

(שם)

רבינו יכול להעניק לאדם "מאה פרחיין" בבת אחת, אך הוא מעדיף לתת לו כל פעם "ציפרא חדא כפותא"...

נעמיק מעט יותר:

רבינו לימדנו, שהסבל והשעבוד בגלות הנפש, הוא חלק מהתהליך הנפלא של 'התגלות' בתורה ועבודה.

וְזֶהוּ כָּל־כָּל שֶׁכָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל קֹדֶם שֵׁישׁ לָהּ הַתְּגֻלוֹת בְּתוֹרָה וּבַעֲבוּדָה, אֲזִי מְנַסִּין וּמְצַרְפִּים אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּגֻלוֹת שֶׁל שְׂבָעִים לְשׁוֹן, הֵינּוּ בְּתַאוּתֵיהֶן ... כִּי הַקְּלִפָּה קֹדֶם לַפְּרִי, וּמִי שֶׁרוֹצֵה לְאַכֹּל הַפְּרִי, צָרִיךְ לְשַׁבֵּר מִקֹּדֶם הַקְּלִפָּה. לְכֵן קֹדֶם הַתְּגֻלוֹת, מְכַרַח הַנֶּפֶשׁ לְבוֹא בְּגֻלוֹת, הֵינּוּ בְּמִדּוֹתֵיהֶם, כְּדִי לְשַׁבְּרָם, וְלְבוֹא אַחַר כֵּךְ לְהַתְּגַלוֹת.

(ליקוטי מוהר"ן, לו)

כך גם 'תיקון' העבר, כרוך גם הוא בסבל של נסיונות וקשיים. שכן:

כָּל מִי שֶׁזוֹכֵה לְתַשׁוּבָה, שָׁזָה בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם שְׁיוֹצֵאִין מִרְשׁוֹת הַסְּטָרָא אַחֲרָא לְתוֹךְ הַקְּדוּשָׁה, הוּא צָרִיךְ בְּהִכָּרַח מוֹ הַשְּׂמִים לְשׁוֹב וּלְחַזֵּר לְעֵבֶר דְּרָךְ כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה שָׁם בְּתַחֲלָה כְּדִי שִׁתְּנֶסֶה וּיְצַטְרֵף בְּאוֹתוֹ עֲנִין מִמֶּשׁ, שָׁזָה עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה בְּחִינַת 'תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל', וְעַל יְדֵי זֶה מְבָרַר הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ בְּתַחֲלָה.

(ליקוטי הלכות, פסח ח, ג)

הֵינּוּ, שְׂמִי שֶׁרוֹצֵה לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אִי אֲפֶשֶׁר לוֹ לְהַתְּקַרֵּב פְּתָאֵם אֶל הַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁיַּעֲבֹר וְיִלְךְ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה תַּחֲלָה וּיְצַטְרֵף וְיִתְלַבֵּן שָׁם, כְּדִי שִׁיעֲלָה מִשָּׁם כָּל הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ עַל יָדָיו.

(ליקוטי הלכות, שחיטה א, ג)

ומזה נלמד התחזקות גדול, שאין אנו יודעים כָּל־כָּל מה שנעשה עם האדם, הן בכלל והן בפרט. כי יכול להיות בעת שהאדם נזדכך ונצטרף על ידי הנסיונות שלו, שאז על ידי זה יזכה הרבה יותר ממה שהאדם חושב שאם

הֵיוּ לוֹ עֲלִיּוֹת גְּדוּלוֹת וְכוּ' וְהָיָה זוֹכֵה וְכוּ', וְדָוָק אֵלּוּ כְּשֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם הַמְּחַשְׁבוֹת וְהוּא דוֹחֵה אוֹתָם בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה בְּחִשְׁבוֹ עֲנִינִים אַחֲרַיִם וְכוּ', וְלוֹחֵם עִם הַיְצָרִין רְעִים הֵם הַהֲרֵהוּרִים רְעִים וּמְגַרְשֵׁם - אֲזִי דוֹקָא מוֹצִיא כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִשְׁלִיךְ וְהַפִּיל בְּתוֹךְ הַסְּטָרָא אַחֲרָא עַל יְדֵי עוֹנוֹתָיו וְכוּ' בְּבְחִינַת 'תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל' מִמֶּשׁ, "בְּהֵינּוּ דְּעָאֵל" (עֵין סוּף תּוֹרָה כ"ז לְקוּטֵי מוהר"ן) יוֹתֵר הַרְבֵּה מִכָּל עֲבוֹדוֹתָיו וְכוּ'. וְאֵף עַל פִּי שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין כֶּה מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו וְכוּ', אֵף עַל פִּי כֵן מִכָּל הַעֲתָקָה וְזִיז נַעֲשִׂים תְּקוּנִים גְּדוּלִים.

(מכתבי שמואל, טז)

והנה, מהלך זה - של הזיכוך והצירוף בעבודת 'תשובת המשקל' - בולט במיוחד אצל המתקרב לרבינו.

שכן, בניגוד לשאר הצדיקים הגדולים שבמידה מסוימת לוקחים את הבחירה מאנשיהם ומכניסים אותם היישר אל תוך הקדושה, הרי שרבינו משאיר את מלוא הבחירה אצל האדם, ומצייד אותו בעצות נפלאות שכאלה, ומלווה אותו באור נפלא שכזה, שיוכל לעבור בשלום את כל פיתולי הבחירה, עד אשר ייצא משם ברכוש גדול.

וּמִזֶּה נוֹכַח לְהֵבִין הַשִּׁיחָה שֶׁאֲמַר רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהוּא יְכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְבַעַל בְּחִירָה. וְשִׁמְעָתִי הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל אֲמַר שֶׁהוּא יְהִיָּה לוֹ נֶכֶד שְׂיֻכַל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְבַעַל בְּחִירָה. (וְכַנְרָאָה שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹ לֹא יְכוֹל לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְכֵן שׁוֹם צְדִיק מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם לֹא יְכוֹל לַעֲשׂוֹת זֹאת). וְהַצְּדִיק שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל, הֵלֵךְ לְכָל הַנְּכָדִים לְרִאוֹת מִי הוּא הַנְּכָד שְׂיֻכַל לַעֲשׂוֹת זֹאת. וְכֹא לְהֵרֵב הַקְּדוּשׁ הַרְבֵּי רַבִּי בְּרוּךְ ז"ל, וְעַמַּד אַחֲרַי הַדְּלָת וְשָׁמַע שֶׁאֲמַר: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵיךְ עוֹשִׂים טוֹבָה לְבַעַל בְּחִירָה?!" אֲמַר זֶה הַצְּדִיק: לֹא עָלִיכֶם כּוֹן זְקֻנְכֶם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל. וְכֵן אֲצֵל כָּל הַנְּכָדִים. וְכִשְׁבָּא לְרַבְּנוּ ז"ל אַחֲרַי הַדְּלָת, שָׁמַע שֶׁרַבְּנוּ ז"ל אֲמַר בְּגוֹנוֹ הַעֲמוּק: "הֵן, בַּעַל בְּחִירָה". כְּאוֹמֵר, אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְבַעַל בְּחִירָה. וְכֵן אֲמַר אֵלָיו וְאֲמַר אֵלָיו ז"ל: עָלִיכֶם כּוֹן זְקֻנְכֶם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל וְכוּ'.

וְהֵנָּה לְכַאוֹרָה אֵין הַדְּבָר מוּבָן כָּל־כָּל, כִּי הֵלֵא אֲפִילוּ כָּל תַּלְמִידֵי תַּלְמִידֵי הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל עָשׂוּ בְּעַלֵי תְּשׁוּבוֹת, וּמְרַשְׁעִים גְּדוּלִים עָשׂוּ צְדִיקִים גְּדוּלִים וְכוּ'? אֵלֵא שֶׁהֵם לְקַחוּ מֵהֶם הַבְּחִירָה; הֵם הוֹצִיאוּם מִהַסְּטָרָא אַחֲרָא וְהַכְּנִיסוּם לְקְדוּשָׁה, לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְלַעֲבוּדַת הַשֵּׁם. אֲבָל לֹא עָבַר עָלֵיהֶם הַיְרִידוֹת הַגְּדוֹל בְּבְחִינַת 'תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל' מִמֶּשׁ, לְהוֹצִיא הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים בְּבְחִירַת הָאִישׁ בַּעֲצָמוֹ וְכוּ', שָׁזָה הַעֵקֶר יוֹתֵר מִהַכֹּל. שֶׁאֲפִילוּ מִשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהוֹצִיא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְכַחוֹ הָיָה גְּדוֹל מְאֹד, בְּכָל

1. כפי שקורה לעתים אצל כמה מ'מפורסמי הזמן'; הם מוציאים ממקורביהם את רפש הכפירה, או פסולת התאוות, ומביאים אותו למצב מרומם ונשגב. אך יחד עם כך, הם מוציאים מהם גם את המח עצמו... ואכמ"ל.

2. עיין באריכות בחיי מוהר"ן, על עבודת רבינו לעזור לבעל בחירה דייקא, ועל עוצם הקושי והמעלה שבדבר. "כי בעל בחירה קשה מאד לפעול אצלו לנתקו מבחירתו להנשותו לדרך האמת, כי אפילו הגדול שבשרשעים מאחר שהוא כבר נסתלק לעולמו יכולים לעשות עמו מה שרוצים, וכל מה שיצווה עליו יעשה אפילו אם הוא רשע גדול מאד. ולהיפך, אפילו הצדיק הגדול שהוא עדיין בתוך הגוף ויש לו בחירה, קשה מאד לפעול עמו להנשותו אל האמת מאיזה דרך וענין שצריכין להשיבו מזה" (חיי מוהר"ן, קצ"ז). "ואמרת' לו אז: אבל הלא אם עוזרין לבעל בחירה כמה מעלות טובות וכו' פועלין בזה. השיב: בוודאי, זה אין צריכין לומר. והפליג בתנועותיו הקדושים שבודאי כן הוא, שפעולה זאת בוודאי יקרה מאד בלי שיעור, כשזוכיין לפעול עם הבעל בחירה לנתקו ממקומו" (שם).

פעם שהיה איזה בחירה ונסיון אצלם, נפלו ונסו עשר נסיונות וכו', אם היה להם איזה בחירה וכו'.

זהו גדלת רבנו ז"ל בחינת משיח, תקון האחרון ועליו מהכל, מכל הדורות - שדוקא אינו מוציא האדם מהבחירה! וכמוכא בחיי מוהר"ן שנתן לאחד יראה ואמר לו שזה אינו שלמות, רק שאטה בעצמה תתיגע עד שתזכה וכו'. וכן עושה לדורות, שמוציא האנשים ממש מעמקי השאל תחיתות (כמו שאמר רבנו ז"ל שאצלי נתקרבם אנשים שגם השאל תחיתות מעט לפניהם וכו' ועל ידי נעשים וכו', עין בחיי מוהר"ן ז"ל) ואינו מוציאם מהבחירה. רק אדרבה, בחירתם הוא יותר הרבה מבחירת שאר אנשים, שמתגרה הבעל דבר בהם יותר ויותר! ואף על פי כן בכח רבנו ז"ל ובעצותיו מתחזקים, אף על פי שעובר עליהם מה שעובר כל הנסיונות וכו', והם עושים שלהם אף על פי שלקחו מהם המדרגות, שאינם יודעים בעולם הזה אם זכו לאיזה דבר, כמו שאמר רבנו ז"ל שלקח המדרגות מאנשיו שלא ידעו אם זכו וכו'! ואף על פי כן חותרים ומתפשטים אף לזכות לתשובה ולעבודת השם, אף על פי שעובר. ומה שעובר, הם מתחזקים ואינם מניחים מקומם.

פוק חזי גבורתא דמרה, שדוקא זהו עקר השלמות, שדוקא האיש בעצמו בבחירתו דוקא יכול לזכות להוציא כל הניצוצות הקדושים ולתשובה שלמה ולבוא למדרגתו. והכל בכח הצדיק האמת, שסוף כל סוף כל הנאחזים בו ובפרט המשתדלים בעסקי הצדיק וכבודו ופרסומו, בודאי יזכה למה שיזכה על ידי זה, יותר מכל מיני ענינים אחרים.

(מכתבי שמואל, שם)

כלל הדברים:

בהתאם לסוג העבודה ותיקון הנשמות המיוחד לעקבתא דמשיחא, ולקראת הגאולה השלימה והנצחית, אז ישובו למקורם כל ניצוצי הקדושה הנפולים ביותר ולא ידח ממנו נידח - עוסק רבינו בתיקוננו בצורה המושלמת ביותר: הוא אינו מזין אותנו אלא במאכל המתאים לנו במדויק, ואינו ממהר לתת לנו בשר כשאין לנו כח לעכל אלא חלב; הוא מוציא את הפסולת והרפש מעט מעט, ונזהר לא להוציא את הרפש יחד עם המת;

לח. זה לשונו שם: "אמר, כמה צלם אלוקים היו מונחים ברפש שאני הוצאתים מהרפש וכו' וכו', כי נראה בחוש שהמתקרבים אלי נשתנה פניהם, ובא עליהם פנים של יהודי בחינת 'צלם אלקים'. הלא יש אצלי אנשים שאיני יודע אם השאל תחתיות היה די להם, כי גם השאל תחתיות היה קטן לפניהם, שאם היה אפשר להם לחתור תחת שאל תחתיות היו חותרים, ועל ידי נתקרב" (חיי מוהר"ן, ש).

לו. כמו שכתב מוהר"ן בפירושו במכתבו: "מחמת שבחמלת ה' חסדו גבר עלינו שאנו חוסים בכח אמתי אמייך וחזק כזה עד אין קץ וחקר, על כן רמותי לך למעלה שכל מה שמתחזקים ביותר לחסות בו ולחזק עצמו על ידי זה, יהיה איך שיהיה על ידי זה בעצמו מגיע עליו הסיוע דלעילא יותר ויותר. אף על פי שנראה לפעמים ההיפך, כי כל הגדול מחברו וכו', ובפרט מי שרוצה לברוח לחזקת אמיתי כזה, שמתגרין בו חס ושלום יותר ויותר כאשר אני יודע בנפשי הרבה בזה, אף על פי כן מי שאינו כסיל ומתחזק עצמו בהאמונה ובפרט על פי כל הדברים האמתיים שהרבינו לדבר בחסדו הנובעים ממעייני ישועתו חידושי תורתו הקדושה, על ידי כל זה יכול להתחזק תמיד לחסות בכוחו ולשמח נפשו בכל עת בכל דרכי עצותיו הקדושים, כי העיקר הוא השמחה" (עלים לתרופה, מכתב שנד).

לז. עיין שיחות הר"ן, מה שאמר רבינו "שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם, רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו" (שיחות הר"ן, רמד). לח. מרבי מתתיהו הכהן ברובסקי [רבי מאטעס] הי"ד. בתיקוני לשון קלים.

הוא אינו לוקח מאנשיו את הבחירה, "רק אדרבה, בחירתם הוא יותר הרבה מבחירת שאר אנשים, שמתגרה הבעל דבר בהם יותר ויותר", ודווקא כך הוא מביא אותם לתכלית השלימות!

וכל אלו שרצו להתקרב להאמת האמתי הזה, אם לא היה להם המתנה ומצפים לישועת השם יתברך, לא היו זוכים למה שזכו.

(שארית ישראל, מכתב קיג"ח)

ומי שרק מוכן לסבול את צער ההמתנה, ומחזיק את עצמו בכל כוחו ברבינו - גם אם הוא עדיין רחוק מאד מאד, אין ספק שיזכה לתשובה שלימה ולתיקון מושלם.

וכדברי מוהר"ן טרם הסתלקותו:

אפילו מען זאל זיין דער ערגסטיר בעל עברה, אביא מען האלט זיך אין רעבין, וועט מען בודאי תשובה טאן און מען וועט האבין א תיקון! [= אפילו בעל העברה הגרוע ביותר, אם רק יחזיק את עצמו ברבנו, בודאי יעשה תשובה ויהיה לו תיקון!].

(עלים לתרופה, מכתב ההסתלקות)

ואיך שיהיה איך שיהיה, יהיה לך תקון בודאי. ולהי התקנה שתקוננו שיהיה על ידו יהיה נאה ויפה פראוי לו, לא כמעשינו. למען לא נבוש אפלו לפני כשרים אמתיים!

כי חסדו גבר עלינו, חסדו גדול עלינו וכו', מה שזכינו לבלי להתנגד חס ושלום על אור קדוש ונורא ונעים וכו' כזה. אף גם זכינו לידע ממנו ולהקרא על שמו, שזה עולה על הכל. ואין שום חשך ותהום תחתיות שיוכל להסתיר אור כזה, מה שמאיר בנו בכל אחד ואחד בכל עת בכל מקום שהוא, בדרכי צוות עמקות שלו שאין אנו יודעים כלל. והוא גמר ויגמר, כי לא יזנח לעולם ה'.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ג' וישב תר"ג)

"בוורשה בוער הכל, אשתי ושתי בנותיי בלהבות אוישביץ!
אבל אלוקים שלי חי וקיים! ואני רוקד וממשיך לרקוד, וזו

הבבריחה

אל מעבר לבוג

מסמך
מרטיט

אוד מוצל מאש. ר' צבי בצעירותו

ד, ואני מתחיל מבראשית...!"

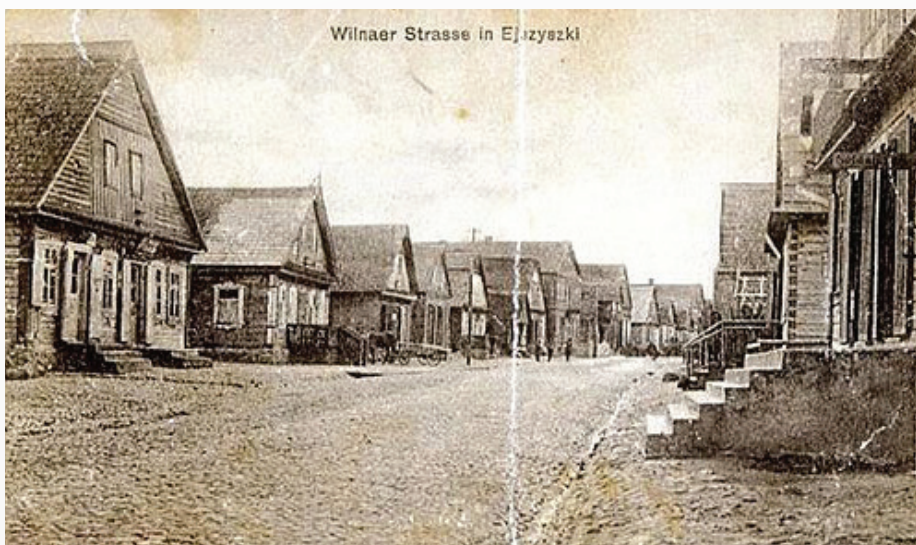
מבוא

עם פרוץ מלחמת העולם השניה וכניסת הגרמנים לוורשה, נמלט ר' **צבי ירושלמי-לסקר** מיקירי חסידי ברסלב, מפולין אל אזור שליטת הרוסים, הוא ובנו שרדו בנס מכל משפחתם ועלו לארץ הקודש | בסדרת מאמרים שפרסם ר' צבי בשנת תשכ"א תחת הכותרת "שבע שנים בברית המועצות", גולל את קורותיו במלחמה, הניסיונות וההתמודדויות בתוקף ההסתרה ותעצומות הנפש ששאב מהנחל הנובע | **אש תמיד תוקד**

בינתיים הפגזו שותפו של סטלין את ביתי ודירתי, וכפסע ביני ובין המוות. שוב ירדתי כבצניחה למקלט ושוב הצטופפתי בפינתי עם המשפחה כשספר "ליקוטי מוהר"ן" בידי...

העיר לידא

ווילנא

רתי בוורשה ברחוב ירסקה 32 (הבית שפורסם אחר כך בהתקוממות הגיטו כבית ה"מברשנים", וכמקום שהגרמנים עבדו קשה עד שהכניעו את מבצר ה"בנדיטים" היהודים) עם משפחה בת 5 נפשות, בקומה הרביעית, עת שהגרמנים התנפלו על פולין ועל בירתה בפרט, ועת שאווירוניהם המטירו גפרית, אש ומוות על האוכלוסייה בכלל ועל הרובעים היהודיים בפרט. הידיעות הראשונות מערי השדה, על הרציחות וההריגות שהגרמנים מבצעים באוכלוסייה היהודית, מילאו אותי יאוש, אך האימרה של הרבי מברסלב זצ"ל "שאינ שום ייאוש בעולם כלל" חיזקתני ואימצתני ועשתני לוחם בשביל החיים. בן אחותי יולק, קומוניסט מושבע, "הזיך" אותנו בידיעות "משביעות רצון" על כניסת "צבא המשחרים" לחלק המזרחי של פולין – הצבא האדום.

אני הייתי קצת משוחד, משהו "קרוב" לצבא האדום. שהלא בטריטוריה של ברית המועצות נמצאת העיר אומין, ואפשר יהי' להשתטח על קברו של הברסלבר. חיכיתי, איפוא, לצבא המשחרר שדווקא לוורשה התממהה לבוא, בינתיים הפגזו שותפו של סטלין את ביתי ודירתי, וכפסע ביני ובין המוות. שוב ירדתי כבצניחה למקלט ושוב הצטופפתי בפינתי עם המשפחה כשספר "ליקוטי מוהר"ן" בידי...

סוף סוף יצאתי את המקלט, פולין נכנעה ונחרבה, ואם עד עכשיו היינו תלויים בחסדי ורחמי אלוקים, גברו הדינים, ואת הגרמנים הארורים ראינו עין בעין. חיי, וחיי אשתי וילדי היו תלויים על בלימה, אבל עשיתי כל מאמץ לעודד את משפחתי ולחזק בהם את האמונה בעזרת השם לעבור במיצרים צרים כאלה, בבחינת "בצר הרחבת ליי", רמזתי גם להם שבהזדמנות הראשונה נעבור את הגבול.

בני כמעט שהתייפחו מתוך שמחה על האפשרות הזאת, היות שהיו מאד "משוכנעים" ומלאים ידיעות כרימון מהפוליטרוק שלנו: יולק,

האתרוג בוורשה הנצורה

בינתיים עשה הזמן את שלו, עברו עלינו ימי ראש השנה ויום כפור במצור ובמצוק. הגיעו ימי הסוכות ובכל מאמצי לבי רצייתי להמשיך את החינוך המסורתי לבני. על אף הסכנות שריחפו

לגבול האמצעים שלי, הייתי צריך להגיע לנהר בוג הנמצא במרחק 120 קילומטר מוורשה. הדרך הזאת היוותה מארב מסוכן ליהודי בזמן הזה. עיקר ההעברה בנהר עלתה לכל הפחות 50 דולר, והיה זה בשביל מלמד ורשאי סכום פנטסטי.

בבוקר עבות אחד הופיעה אחותי לאה, אמו של יולק, וביקשה אותי לקחת את יולק בנה "כבן שלי" ולעבור אתו יחד את הגבול לרוסיה, כי שמה היא המולדת של היהודים בכלל ולבנה כקומוניסט בפרט... והוצאות הדרך על חשבונה ועוד עודף...

התנפלתי בכל הלב על "מציאה" זאת והסכמתי להצעה זאת. קודם כל היתה מחשבותי מרחפת בעיר אומין וחרדתי על גורל משפחתי, והאמנתי - כמו שהאמינו אלפים וריבואות - שבזמן קצר תגמר המלחמה, ואם לא - יבואו בני

על ראשי, השתדלתי לקיים מצוות ארבע מינים, אבל היה אתרוג יחידי בוורשה, בביתו של פרנס האגודה ר' מ. קמינר ז"ל. לרחוב פביא מספר 5 נהרו המוני יהודים דתיים לקיים מצות לולב, היה זה מחזה מרטיט לבבות לראות תור של יהודים שהתמשך על פני קילומטרים, אשר בשעת חרום כזאת חרפו נפשם לקיים מצוות ד', כי "זאת היא נחמתי כי מצוותיך שמרתי".

בשמחת תורה "הזמינוני" הגרמנים לעבודה. מוטל היה עלי יחד עם יהודים אחרים לנקות את הרחובות מעיי הבתים, הייתי בעל זקן ופאות, ומטרה טובה להתעללות גרמנים, יהודים טובים הסתירוני מעיניהם, אבל לא עזר לי, גילחו את זקני ועוד מעט שחתכו בצווארי.

החלטתי לעבור לצד הסובייטים בכל התנאים ובכל הנסיבות. היתה זו משימה שחרגה מעבר

יולק נחקר בידי משמר הגבול

לצריף עלוב בקצה היער שעל יד העיר סמיטיצה הובלנו – אני ויולק שמורים ומלווים ע"י זקיפי הגבול, היה זה ליל כסלו, ליל חנוכה שנת ת"ש. השמים היו מכוכבים והירח עשה סיבוביו האחרונים בחודש זה, כאילו לא רצה לראות יותר את עני העם המחדשו מדי חדש בחדשו. הוכנסנו לתוך צריף חשוך, צר וקר. כאן צנחנו עייפים ורעבים כל עוד נפשנו בקרבנו, על מיטת ברזל עטופת מזרון, ספק קש ספק סמרטוטים, אבל ברגע הזה היה הצריף העלוב, על מיטתו ומזרוננו, מעין גן עדן בשבילנו, כי סוף כל סוף לא היה זה באמצע השדה וללא רוחות מצליפים שלג וגם גשם. נרדמנו שינה עמוקה ומתוקה בזיכרונות על מתתיהו החשמונאי שנלחם נגד היוונים על תודת ד'...

לא הספקנו להירגע וגם קצת להתחמם והנה נפתחה הדלת וזקיף נפל לצריף בצריחה "היי מולודוי" ("הצעיר") "המפקד קוראך"!

יולק קם בזריזות ותקווה נצנצה בלבו ונזכר כי לפניו בוודאי אחד המרקסיסטים המושבעים, שעושים הכל כדי לבער אי-השוויון שבעולם, ושלא יהיו יותר מנצלים ומנוצלים, רודפים ונרדפים וכו' ככתוב בחוברות המפלגה. יולק נכנס בצעדים מיושרים לחדר המפקד, והתפתח ביניהם דו שיח זה:

יולק: שלום לך חבר מפקד, אני חבר המפלגה הקומוניסטית בפולין.

המפקד: איזה חבר שלך אני? אתה מרגל שהתפרצת לגבול ס.ס.ר. כדירסנט שליח אויבי ס.ס.ר.!

יולק: מאז עמדתי על דעתי השתייכתי למפלגת הקומוניסטים בפולין ואפילו באוניברסיטה הוורשאית ארגנתי תא סטודנטים מהפכנים!

מפקד: זהו שדיברתי: קומוניסט אמיתי לא עוזב עמדה, במקום לוחם עם הריאקציה, ומחבל בתכניותיו, אתה התגנבת באפלת הלילה לכאן במטרה לחפר, לרחרר, ולהעביר ידיעות לפשיסטים הגרמנים.

יולק: הלא הם רודפים ונוגשים יהודים בכלל וקומוניסטים יהודים בפרט ורק בגלל זה ברחתי לכאן כפליט פוליטי כדי לקבל כאן מקלט עד סוף המלחמה.

המפקד: טיפשים הם הגרמנים, אני לא הייתי משאיר יהודים כדי שיוכלו לנוס לפליטה, ולחבל במפעל ברית המועצות... אנחנו עוד נראה לכם, אצלנו לא תטענו שאנו מפלים אתכם... צא ולא

זקנים וצעירים, אלה היהודים שאינסטינקט החיים הבריא שלהם לימד אותם להרגיש בסכנה המוחשית שממשמשת ובאה ורצו לנוס רחוק רחוק מהגרמנים הרוצחים. וכאן על השפה היה המקום האחרון שממנו היתה להם האשליה להינצל, והמחשבה הזאת הניעה גם אותי, לא הסתכלתי על שום דבר, סכנה ריחפה על כל צעד. המברחים הפולנים היו גם מעבירים את היהודים לעברו השני של הנהר, אבל גם מטביעים אותם בנהר בכוונה כדי לשדוד אחר כך את רכושם. ידעתי על הכל כמו שידעו מזה גם האחרים, אבל לא היתה ברירה, לא היתה דרך חזרה, ועברנו ב"ה! היינו שיכורים משמחה, הנה ניצלנו!

אבל אהה! משחת לפח! הסובייטים כבר מחפשים אותנו, נביחת כלבים מכל הצדדים, צריחות רוסיות "סטוי", "סטוי!" "עמוד" "עמוד". יריות של "המשחררים": ספקולנט, פאשיסטי! זאת היתה קבלת הפנים הראשונה של חיילי עולם המחר: "אידי איס מגוי" "בוא אתי". ואני ובן אחותי, היה לנו "מזל" מיוחד, מכותרים סרדיוטים ברובים מכודנים התחלנו עכשיו בצעדה, ללא אונים, רעבים, רטובים, מקוררים שרכנו את צעדינו לעתיד שכבר בצעדים הראשונים היה מצדיק יאוש נורא, אם לא שהיתה מפיחה בי רוח חיים האמונה הקדושה שנטענו בי וגמרתי אומר: זהו רצון הבורא, ומעז יצא מתוק, התאוששתי והלכתי, אבל עולמו של 'יולק' הקומוניסט שקע לו כבר בצעדים הראשונים על הקרקע של המשטר המרקסיסטי...

ר' זלמן סורוצקין

ביתי לרוסיה...

אני חשבתי ואלוקים רצה אחרת...

חתימת זקן לא היתה לי כבר, תרמיל-גב בו ארוז, טלית תפלין, לקוטי מוהר"ן וכמה חולצות, היתה צידת הדרך שלי, ועלם בן 18 רועד כולו, מטופח ביין ובחלב – היה זה הקומוניסט הנשבע יולק – בחברתי, ככה יצאתי את וורשה, קודם כל להציל את חיי, וחיי בן אחותי, ושאוכל לספר ולהלל על חסדי השם כי לא תמנו ולא כלו רחמיו.

עם עלות השחר עלינו על מכונית משא שהובילה יהודים נרעשים ונפחדים מאימת צר הרודף, כדי להגיע בעוד שעות הבוקר לעיר סוקולוב הקרובה לנהג בוג, שמצדו השני שלט כבר סמל החרמש והמגל. למקום זה נישאו אלפי אלפים עיניים יהודיות, ובאותו זמן היה בו מעין לעת עתה הצלה פורתא, נשימה קצרה לרווחה.

אבל בצאתנו את העיר ארבה לנו מכונית גרמנית וצריחת "הלט" הקפיאה את הדם בעורקינו. הורידו אותנו ממכוניתנו והעלוננו והעבירונו לקסרקטין פולני, שם עבדנו עבודת פרך, ללא אוכל כל היום, עד שריחם אותנו אלוקים וברחנו בעוד נפשנו בכפנו, ובדרכים לא דרכים הגענו ב"ה לגדה הרוסית שבנהג בוג.

ההעברה לסובייטים

שפת נהג בוג בצד הרוסי היה "שחור" מיהודים, פשוטו כמשמעו, אנשים, נשים וטף,

אודים מוצלים. ר' צבי עם בנו יחידו ר' מרדכי

רבי, ר' יצחק ברייטר ז"ל, סיפר לי מעשייה יפה, שפעם אחת פרצה דליקה בעיירתנו הקטנה...ענה הרב: לגוי נשרף גם האליל שלו... אלוקים שלי נשאר שלם ואני מתחיל מבראשית... ובכך אני יכול לרקוד ואל דאגה!

ורשה בוערת

אליל אביר, נתוך ורצוף, בזיכרוני עברו כל הוויכוחים והדעות השונות על עולם המחר, על "עולם אחר" עולם הצדק והשוויון והנה הוא: "הושטת ידיים מסטאלין להיטלר", שניהם חילקו ביניהם את פולין ומתכננים על חלוקת אירופה, כן, שותפים מתאימים להפליא, 'אדום-חום'. שקוע בהרהורים הגעתי לעיירה. העיירה עוד נמה את שנתה המשונה, היא נתחדשה בדגלי אדום, הבתים והכיכרות, החלונות והגזוזטראות מקושטים בתמונות ענק, סטליון, לנין, ענגלס ומרקס, אלה הם הגואלים החדשים, מבטיחים אבל מושלים עד חרדה.

כך נאסרתי

כנסתי לבית כנסת אחד שעוד לא היה תפוס בידי פליטים. יהודים פולניים, מקומיים, ופליטים, הצטופפו והתפללו מתוך ציפה ומתוך עצבנות-סקרנית. בית הכנסת לא היה כבר מקום קדוש בו היהודי שופך לבו לאביו שבשמים, הבית הקדוש הזה הפך מטבע הדברים ומגסיבות הזמן כמקום מפגש לפליטים יהודים מכל פולין, ואני, בטליתי ותרמילי כגרעין חול בים נרגש, פתחתי

להחזיק מעמד כאן עד שיעבור זעם זה. מילים פשוטות אלה שלי, כנראה השקטו את דמו ועל אף שלא השליתי את נפשי בערך המצפון של מפקד "עולם החדש" נדהמתי למשמע אזני, "ווי סבכודני" "אתה חפשי" ובאותו פיק ברכיים יצאתי מן הצריף בעזבי בלב צבוט את בן אחותי, מעוך וכתות בידי מלתעות אלילו המולך, פרי דרכו ודרך הוריו המותעים.

"ההצלחה" הראשונה שלי בברית המועצות, כלומר זה שלא קרה אתי מה שקורה שם עם כל העולם, דהיינו להיקרא לשלטון ולהישפט לשנות מאסר הרבה, עודדה את רוחי והתחלתי לחשב שאולי לא כל כך "נורא הוא הצועני" ואולי אפשר יהיה לעבור כאן את זמן המלחמה לשלום וקודם כל פניתי העיירה סימיטיצה, הלא עכשיו חנוכה - חשבתי - האם לא אוכל להתפלל בציבור ולהלל לד' על כל חסדיו ורחמיו, לא רק על העבר החשמונאי, אבל גם על ההווה שהוא בעל ערך ודווקא רב, אם ההווה הזה הוא מושתת על היסוד והרוח של החשמונאים, שהאמינו וראו זכו לראות את תשועת ד', מסירת "רבים ביד מעטים" "גיבורים ביד חלשים" ו"זדים ביד עוסקי תורתך". כן, חשבתי, הנה לפני מושכב

אראה את פרצופך!

יולק חזר לצריף, בדלת הפתוחה ראיתיו: עיניים עמומות, צל-לא-בן-אדם. אכזבה מלאה, אלילים מנופצים, פטולים שבורים וכתותים, אמונתו במרקס, נחל שמימיו כזבו...
- "היי סטריק" - אוי זקן, רעם הזקיף, "למפקד".

אני הולך לחקירה

הגיע תורי, "הזקן", למפקד. בפיק ברכיים עמדתי לפני ענק רוסי בעיניים רצחניות וארשת פניו תמהה על שעוד נמצאים יהודים חיים מצד שני של בוג...

הוא: השם? אני: אליעזר. הוא: המקצוע? אני: מורה. מקצוע האב? מורה. הסב? מורה. הוא: ממשפחת מורים? - כן אזרח, (במפורש לא חבר) מקצוע אבי האם? לבלר. הוא: ובכן מה מעשיך כאן? אזרח, ענית, ידוע לך בוודאי שהגרמנים כתבו על דגלם להשמיד את היהודים וטבעו הוא של כל חי לחפש מפלט לחייו, סוברני שבדיוק זה שהגרמנים שואפים לעקור את עם ישראל, ברית המועצות כתבה על דגלה חופש העמים, מקווני

אמתיים ושלא נהיה יותר עבדים לעבדים אחרים, ספרתי להם.

אזרח: בפולין הייתי פועל-מורה, ואף פעם לא ניצלתי, להיפך, חושבני שניצלו אותי, ובוודאי שאינני חושב לעשות כאן מה שלא עשיתי מעודי.

חקירות ובדיקות אלה היתה להן מטרה אחת: פשוט למיין את הפליטים ולנסות לראות מי מהם מוכן לשתף פעולה אתם, מי מוכן לרגל ולבלוש בין חבריו לצרה ולהביא את הדעות וביטויי התמרמרות כדי למצוא עילה לגירוש לערבות סיביריה.

אחרי התשובות "המשיבועות רצון" שלחוני לנפשי.

היה זה היום הראשון להיותי חפשי על אדמת ס.ס.ס.ר. שיצאתי "חפשי" ללא ליווי מחומש וללא ליווי של בילוש. (כך חשבתי אבל אח"כ התברר לי שטעיתי). לא נכנסתי לשום בית פרטי, אף לא יותר לבית המדרש, ועשיתי דרכי בזריזות לתחנות הרכבת, כדי לא להיות יותר נמצא בקו הגבול במקום (כפי שאני חשבתי) שההשגחה והפיקוח על הפליטים הוא חמור יותר מאשר בכל מדינת ס.ס.ס.ר. רציתי לנסוע לביאליסטוק שהיתה רחוקה מכאן רק 60 קילומטר.

תחנת הרכבת שלי סמיטיץ היתה מלאה מפה אל פה בפליטים, המוני אנשים שגורשו בידי הגרמנים, היו חונים וצוברים מסביב לתחנה כדי להיכנס אי פעם בקרונות הרכבת שהיו מגיעים מביאליסטוק ושהיו מוכנים להוביל את ההמונים למעלה מזרחה, אבל דא עקא אין הקומוץ משיביע את הארי, כדי להיכנס לתוך קרון היו זקוקים או לסכום פנטסטי כדי לשחד את הקונדוקטורים, או... לאגרופים חזקים ואני מסכן ושלומיאל, לא זה ולא זה היה לי, 'דק' ציפיתי לתשועת השם שאכן הגיעה כמעט כהרף עין.

הייתי מעורב בין ההמון ולא הרגשתי שום דבר. הייתי כאילו מטומטם ממחזה עיני, זקנים ונשים, עולל וטף בוכים, ממורמרים מחכים לרכבת שהיא תגאל אותם מן הגיהגום הזה. שעה רודפת שעה, הילדים צועקים לאוכל, הזקנים חלושי כוח ומתעלפים; מים! מים! נשמע מכל צד, הדוחק מתגבר והנה מועכים אותי! נדחפים וזזים ומגרפים הכל, לרבות אותי-אותם, מתפרצים לרציף התחנה והנה זרם אויר צח נכנס לריאות והכל גדום, הרכבת בת 30 קרונות גולשת למסלול כאילו לתוך ההמון.

וראה זה נס! לא ידעתי את נפשי, שוב התהפך הכל מסביבי, כולם מתנפלים לתוך הקרונות ללא שאלה וללא כרטיסים, צריחות, מכות, בכיות,

המיוחדת שלנו וגם עם הזקן והפיאות שהיו אצל חבריי, רעיון כזה בוודאי לא עלה במחשבתם, ולכן השתוללו בחקירה והשקיעו את כל הרעל המרקסיסטי והשנאה לזולת בכל מלה והגה שיצאו מפייהם.

למה עברת את גבולות ס.ס.ס.ר. ללא רשיון? - צרח אלי סגן המפקד, שהיה מן הסתם איזה פולני עבד נרצע למשעבדים החדשים.

- הגרמנים רדפוני בנשק ביד, וצלחתי את הנהר להציל את חיי, ואז לא יכלתי לחשוב על חוקים פורמליים.

- האם אינך מתחשב עם חוקי ס.ס.ס.ר.? - הרעים אז המפקד בעצמו?

- תורת ישראל - עניתי - ללא נדנדוד עפעף - מלמדת להוקיר את חיי אנוש בין שלך ובין הזולת, והמצווה הכי גדולה היא להציל חיי אנוש, והם קודמים וראשונים בכל דבר.

- האם בדעתך גם כאן להורות דת, בדיוק כמו שעשית בוורשה? - לא, אזרח - עניתי אותה התורה מלמדת להיות לויאלי למדינה באשר אתה נמצא!

התשובות שלי השקטו שוב את זעמם הגדול, ועכשיו בא התור לבדיקת החפצים. פתחתי תרמילי, והנה בודקים ובודקים, ומוציאים שק הטלית ותפילין. הרוסי לא ידע לגמרי לא על הטלית ולא על התפילין, "המומחה" בענינים אלה, נתברר שהיה הפולני - בטלית אני יודע - אמר - אתם מתעטפים ומתפללים, אבל מה כתוב "בריבועים" אלה?

"בריבועים" אלה כתוב וכפול "ברבוע" שני - שהיינו עבדים לפרעה במצרים, עבדנו עבודת פרך אצלו ויוציאנו ד' אלקינו בכוח גדול ובזרוע נטויה כדי שנהייה ונשאר לעולם בני חורין

ר' צבי בזקנותו (באדיבות נ. שפירא)

שקי, להתעטף בטלית והנה אה, חפציי האישיים שבתיק משכו את תשומת לבו של מיליציונר אוקראיני, שהסתובב בבית הכנסת כאילו על המשמר במגדל הכלא - קרא לי, הלכתי אחריו, הוציאני מבית המדרש והובילני לתחנת המיליציה העירונית.

כאן בתחנת המיליציה היתה שוב "תחנת מפגש" לנעים והנדים היהודים, אבל כבר חשודים, כאן הוסיפה המיליציה נופך משלה, חשדה, האשימה והביאה לדין את אלה שהיטלר עוד לא הדביר לגמרי.

ואני בתרמילי, נבדקתי אישית, מצאו אצלי תעודת עבודה מהקהילה העברית הדתית מוורשה. בדף ההקבלה לתמונתי האישית בעלת זקן ופיאות (עכשיו הייתי בלי אלה) - היה רשום שאני מורה לתלמוד, לתנ"ך ולדת, תעודה מלשינה ומסכנת את בעליה, חוץ מזה מצאו גם בתרמילי, עניבות אחדות, חולצות חדשות, וגרבי צמר חדשים, כמוכן לצורך אישי בהחלט. אבל בעיני המיליציה נראיתי כאויב מספר א', פלוס סוחר וספקולנט... הובלתי בכבוד לאחד התאים והמנעול מאחורי נסגר בחריקה אטומה...

סימיטיץ

עיירה יהודית מסכנה! את ראית בעני עמי! דרך רחובותייך ושווקייך עברו פליטי עמי רעבים וצמאים תשושי כח עייפים ורדופים. את ריפאת מכותיהם, וחבשת תחבושותיהם, פתחת להם בתייך וחדרייך, נתת להם לחם פתך, והרווית צימאונם. אך זדון שליטך האדום הרע לנו, הוא קיבלנו ברובים חמושים, ובתי כלא וצינוקות פתוחים!

תושבייך למדו הכנסת אורחים מאברהם אבינו, והשליט האדום למד הכנסת אורחים מעשו הרשע, איש ציד בפיו...

ואני בתוך הכלא שבסימיטיץ העיר. צפופים כדגים מלוחים שכבנו מאות אנשים. בצריף, ללא אוכל ומשקה. הייתי סחוט ועייף ללא כוחות עוד מהדרך ומהלילה, ללא עצמת עיניים, והנה מחכה לי עכשיו חקירת קומנדנט המיליציה. כל התלאות הגופניים לא עשו עלי רושם ולא דיכאו כל כך את רוחי, כמו ההתנהגות של שלטון הבולשביקים, אלינו, פליטי חרב.

הם, אנשי המשטר, הסתכלו עלינו לא רק בבוז ובקללה, אלא גם במשטמה עמוקה וקשה. לעומס גדול היינו עליהם. לירות בנו סתם ככה כמו הגרמנים לבורות פתוחים, לא יכלו, ולהשאיר אותנו חיים ככה ועוד עם התלבושת

היה זה כוחה מרטיט לבבות לראות תור של יהודים שהתמשך על פני קילומטרים, אשר כשעת חרום כזאת הרפו נפשם לקיים מצוות ד'

ואחר כך בידי הרוסים, סרה שמחה מפניהם. אלה שמשפחותיהם ניצולו, על אף התנאים הנוראים – שמחו. אבל הזמן אץ, הלילה פרש את שליטתו, החורף היה חזק והקור חדד לעצמות. כולם התחילו לחפש מקום ללון, דבר שכמעט היה בלתי אפשרי. כל המלונים, בתי ציבור ורוב רובם של בתי כנסיות ובתי מדרשות, היו תפוסים בידי הפליטים. לקחתי צרורי על שכמי ויצאתי העירה, בתפלה לקל בוראי למצוא איזה יהודי שירחם עלי – לכל הפחות בלילה הזה.

שרכתי את דרכי בחוצות ביאליסטוק שהיו מוארים שלא כרגיל. ביאליסטוק זאת, שניצלה אמנם מציפורני הימלר, טעמה כבר את טעמו של סטלין. בכל העיר היה מחסור גדול במצרכי מזון הראשוניים, צריך היה לעמוד בתור בכדי להשיג ככר לחם, חתיכת סבון – תור, סוכר בוודאי – תור, ובכך היתה העיר ב"ה ערה תדיר, ביום ואף בלילה תורים על תורים, ולכן היו החלונות מוארים. עבדו ביום ובלילה. משמרת ראשונה, שניה ושלישית. השעבוד לפת את כל האוכלוסייה כבצבת פלדה. ואני לא ידעתי איפה ולאן ללכת, לא איכפת היה לי שום דבר; הכנסת אורחים, לינת לילה אחת – זאת היתה בקשת.

והנה שוב "עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ", עובר אני על יד חלון מאיר ואני מבחין שילד קטן שכפתו בראשו שוכב לו במיטה, חשבתו שכאן גרים בוודאי יהודים שמצוות הכנסת אורחים לא זרה להם, הלא הם מקפידים שאפילו ילדם הקטן לא יישן בגילוי ראש, אבל מתוך דכאון רוח ומתוך זרות לא העזתי להיכנס פנימה כי השעה היתה קרוב לחצות הלילה, ובזמנים כתיקונם היה באמצע הלילה, אבל עכשיו "הכל היה ער", רק הילד לא החזיק מעמד, הוא ישן שנת-ישרים ללא שידע את מצבו ואת מצב הוריו. אני בינתיים, עובר וחוזר ועובר על יד החלון, פשוט "מציע שיראו נא אותי", ואלקים באמת פקח להם את העיניים, הנה מופיע על ידי יהודי בעל הדרת פנים, עם זקן ארוך ושואל: את מי מחפש כבודו? הבחנתי תיכף, שיהודי זה לא יעזבני ללון בחוץ, ואמרתי פשוט: "אני מחפש את אליהו הנביא – זאת אומרת לישועה פרטית וכללית, ואני חושד שהוא עלול להיות מחופש באלוהי!"...

תשובתי שנשמעה כמליצה יפה מצאה חן בעיניו, וללא שאלות נוספות הזמיניו הביתה. נתברר, שהובאתי לביתו של ראש הישיבה מיישיבת נוברדוק הרב ר' יעקב לוינסון, יהודי שכל צער ומצב בני ישראל היה שפוך על פניו ולהלן פליט היה בשבילו מצווה רבה, והיה ממש

דיבה על ס.ס.ס.ר. כפי שנלכדו עשרות אומללים אחרים באופנים דומים לכאלה. התנצלותי והצטדקתי שאני מרגיש בכל רע ואין אני יכול במצב זה להתווכח וכל מגמתי היא להגיע בשלום לביאליסטוק, כי יש לי שמה קרובים ואני מקווה לנוח אצלם כמה ימים ולהסתדר בעבודה. הקונדוקטור כאילו התחשמל ממילת "עבודה" – "עבודה" אתה אומר? ואיך אתה סובר – תשמור על שבת וחגים שהם כל כך יקרים בעיניכם, והם הלא ביטלו לגמרי את השבת ואת החגים שלכם?"...

ביאליסטוק הומה פליטים

כאשר הציג לי הקונדוקטור את השאלה בענין רמיסת השבת ע"י השלטון הקומוניסטי, הועמדתי פתאום במצב קשה. פחדתי פשוט שלא יעליל עלי בפני השלטון, והוכרחתי שוב להביע דעה שלא האמנתי בה, אמרתי: בענין השבת הדבר איננו כל כך פשוט. אני שמעתי וקראתי שכאן יש חופש הדעות והמצפון, לכל אחד מותר להאמין באמונתו, ולמלא את מצוותיה, בוודאי ישנם אנשים שלא שומרים על השבת, אז הם עובדים בשבת, אבל אני הנני שומר שבת, בטוחני שיתנו לי לשמור על השבת, כפי שהדבר הלא כתוב ומובטח בסעיפי הקונסטיטוציה של ס.ס.ס.ר. ולא אצטרך להתלבט בענין זה, ואחרי ככלות הכל – סיימתי – נמצאים כאן אלפים ורבוואות אנשים דתיים וחיים את חייהם בחופש גמור!...

ככה שיקרתי בפניו בכל ההכרה כדי לא לתת הזדמנות להעליל עלי, כי גם במליציא וגם בתחנת הרכבות אמרו והזהירו אותי אנשים, לא להביע שום מילה שאפשר לפרשה כמתנגד לשלטון, כי בנפשי הוא הדבר.

אמרתי לקונדוקטור שאני מוכרח קצת לנוח והתחלתי לעצום עין, אף שדבר זה לא היה אפשרי במצב רוח ובתנאים אלה.

סוף סוף הגיעה הרכבת בשעה מאוחרת בערב לביאליסטוק.

ביאליסטוק בשנת ת"ש

המוני אנשים ירדו מהקרונות והצטופפו באולמות, בחדרים, ובפרוזדורי התחנה. צעקות ובכיות, גם התפרצויות של שמחה מבעלי משפחה שנפגשו לפתע, התחנה נראתה כים גועש מאנשים, הללו עצבים והללו שמחים, אלה שקרוביהם נהרגו, נאבדו או נאסרו בידי הגרמנים

קולות יאוש, על אבדן החבילה האחרונה, ואינני מספיק לחשוב על דבר וכמו מן האדמה ניצב על ידי מאיר ל. ובטענת פלא שואל: רבי למה אתה עומד? יש לי מקום מיוחד ברכבת ואני מוכן למסור את המקום הזה היות ואני מוכרח עוד להישאר עוד כאן לכמה ימים, והמקום הזה שמור בידי הקונדוקטור הראשי, היות והוא קיבל ממני "מתנה יפה"... "אבל אין זמן – רבי – עליך לעלות תיכף ומיד", ובעוד שאנשים עוד מתרוצצים ונדחפים לקרונות, הופיע הקונדוקטור, לקח ממני את התרמיל והושיבני על ידו. עמדתי משתאה ולא האמנתי למראה עיני.

רציתי להודות לתלמידי מאיר, אבל הוא לא רצה לקבל שום תודה, הושיט לי היד ואמר: רבי! בזכות התורה והמסירות נפש ליהדות שהרבי נטע בי, בזכות זאת יסע הרבי לשלום ויגיע לארץ הקדושה במהרה בימינו!

ברכת ס.ס.ס.ר. ללא משמר זקיפים – לביאליסטוק

זה חדשים שלא ישבתי כל כך נוח כפי שישבתי בקרון הזה, הקונדוקטור חשבני ל"פרופסור" מאוניברסיטת וורשה... – כיבדני ולא ידע מה לעשות אתי. כל פעם הושיט לי סיגרה, קצת סודה, וסוכריות, דברים שהיו בתנאים אלה כעין הון רב, אבל הרגשתי תיכף שהטובות האלה מחשבת פיגול בהן. פתח כאילו בתמימות 'מעושה' על המלחמה ועבר מהר לנושא סוציאלי, התחיל לחרף ולגדף את הבולשביקים הארורים, הוא ציפה לשמוע ממני הסכמה או חיוב לדבריו, הרגשתי שכל ה"פרופסור" שלי בסכנה גדולה, ובמקום להצדיק את דבריו יצאתי חוצץ נגדו, ו"הפכתי" את עורי, ואמרתי: איך זה אפשר לטעון נגד ס.ס.ס.ר. הלא ברגע זה הם מצילים אלפים ורבוואות יהודים וגם פולנים שבורחים מחמת המציק והרוצח הגרמני, ולולא הם לאן היה נמלט ההמון הרב הזה? הצבעתי על ההמון הדחוס בקרונות – "לולא הם" – התרעם הקונדוקטור – לא היו צריכים היהודים וגם הפולנים האלה לבקש מקלט, הם הלא עזרו להיטלר להדביר את פולין והנה התוצאה של ההסכם מולוטוב-ריבנטרופ!

– זאת היא מדיניות גבוהה, עניתי. אני יהודי פשוט, אני מאמין שמן השמים בא העונש הזה ובהדי כבשי דרחמנא למה לי, גמרתי אני, כדי להתחמק ולהפסיק את השיחה הזאת שהיתה מלכודת לאסרני ולהעמידני למשפט על הוצאת

אינשי, הבולשביקים ישלחו את פליטי "גרמניא" לסיביר, בתנאים האלה, ללא הלבשה וללא הנעלה, היתה זאת סכנת מות, ועכשיו עיקר העיקרים: מה יהיה על שבת ויום טוב? מה על כשרות? ובכלל איך אפשר להיות יהודי כשר – דבר שמעודי נלחמתי על זה, בשלטון הכופרים הזה? שלטון שהוא אכזרי ושכל היוצא מפיו הוא שקר. תכננתי תכנית לחצות הגבול לליטא, לעיר וילנה.

הטרגדיה הכפולה של היהדות החרדית שבכיבוש הסובייטי

הכיבוש הסובייטי הפתיע והדהים את כל העולם בכלל ואת האוכלוסיה הכבושה בפרט. על אף שבפולין שלפני המלחמה לא היו החיים כל כך וורודים, וביהודים בפרט לא היה במה לקנא, אבל בהשתווא לחיים "החפשיים" שהנהיגו הסובייטים בחלקה המזרחי של פולין, היו באמת האזרחים בפולין מאושרים.

מהרגע הראשון בדרוך המגף של הצבא האדום על אדמת פולין, ירד על הארץ חושך גדול. לא נראתה בת צחוק על שפתות האנשים, אנשים שמעודם היו רגילים לעשות מה שרצו, לדבר מה שחשבו ולהתפלל לאלקים, איך שידעו ורצו, לאכול מה שלבם חשק – נוכחו לדעת שכל זה עבר וחלף, אפילו להתנועע וללכת למקום שבחרו להם, לא יכלו, כי מכבש גדול הקיף אותם, שלחץ והעיק ממש עד לחניקה. ומאלף עד תיו היה מחסור, ואסור היה להתאונן או להביע אי שביעת רצון, הפה היה צריך לדבר את ההיפך ממה שהגה הלב והמוח, ועם הקיבה הריקה הוכרח הפה להכריז: יחי החופש של ס.ס.ס.ר. ויחי סטאלין... עינויי נפש וגוף גם יחד!!

זה היה חלקם של כל התושבים, אבל החלק הכי גרוע והכי טרגי נחל היהודי הדתי. בשבילו היו החיים לאין נשוא! צאו וראו: היהודי החפשי או החצי-חפשי, הוכרח להיכנע למשטר הסובייטי, בין במובן הכלכלי ובין במובן הרוחני, הוכרח לעבוד בשבת ובחגי ישראל, ואותו דבר עם המאכלים. רצה או לא רצה - היהודי החפשי התרגל - אחת שתיים - לאכילת טריף. ובמובן הכלכלי-החומרי, היה לו איזה מעמד: עבד, אכל, ושכח או שהוכרח לשכוח כמעט שהוא יהודי...

אחרת הם החינוך והאמונה של היהודי החרדי. הוא מאמין באמונה שלמה שהשבת היא בבת עינוי של העם העברי. לחנך את בניו לפי חוקי התורה, בבחינת "למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה

בית הכנסת בלוצק

בית הכנסת בעיירה סימיאטיץ

הראשונים שהתחילו לעשות הפליות, דהיינו: לא הספקתי להתאזרח בביאליסטוק ולשבת ולנוח חודש ימים, עד שיצאה גזירה מלפניהם, שכל פליטי פולניא מצד השני של הבוג, כלומר הפליטים שהיו מצד הכיבוש הגרמני, צריכים להירשם במחלקת הרישום של נ.ק.וו.ד. על משמעות הרישום ב.ק.וו.ד. ידעו כבר לספר הפליטים היותר ותיקים, וכאן התחילו רווחות שמועות, שאלה הפליטים שנרשמים בידי השלטון ממוינים למעשה כבר עכשיו לשילוח לסיביר! מלבד זה נעשו שמה החיים קשים יותר ויותר. לאכול על שולחן הרב לוינסון היה פשוט בבחינת ליהנות מסעודה שאינה מספקת לבעליה, ולצאת לשוק שהיה קוראים לו "טולשאק" ולתת ולשאת, לא היתה תכונת נפשי מסכימה. במחשבתי החלטתי לעזוב את ביאליסטוק, כי "פוק חזי מה עמא דבר" אמרי

מאושר שהשי"ת זימן לו מצווה כזאת, ובאמת הרגשתי את עצמי כמו בבית, ותיכף בהתחלה הצהיר לפניי, שמבקש ממני בכל הלב שאל אחשב שאני בנכר, הוא מזמין אותי כאח ועלי להרגיש את עצמי לא כזר.

הנ.ק.וו.ד. "מחלבש" על הפליטים

היה זה לילה ראשון שישנתי שינה רגילה, אחרי ארבעה חודשים של לילות וימים טרופים – בבית יהודי אמתי שלא רק פתח את ביתו לפני, אלא – אפילו לבו היהודי, לאשר אני הייתי מאד ומאד זקוק כמו שהייתי זקוק לביתו... וככה אמרתי בלבי, כאן אסתדר! מה שיהיה עם יהודי ביאליסטוק יהיה עמדי, ומה שיהיה עמי, יהיה עמהם... ככה חשבתי, אבל הרוסים היו

היה למעלה מכוחותיי הנפשיים להתרכז במחשבה ולהוציא הגה של אמת מעומוק הלב ליוצרי ובוראי, אבל בכל זאת התחזקתי ואמרתי: מלכי ובוראי! "מלטני נא מיד עשו שהוא לא אחי" והצילנו נא מאלה שכלי-מות בידם, וטובת האנושיות בפיהם!

"שברשות", להירשם לחזור לגרמניה משמע, בעצמי להלשין עלי, ולמסור להם בדיוק את כתובתי...

בני היה תמים דעים עם ראשי הישיבה ותלמידיהם, שמוטב למות על קידוש השם בגרמניה מאשר להישמד אצל הרוסים "וחטאתי לך כל הימים"... לבסוף ניצחתי אני. כנראה שלא זכיתי ליהרג על קידוש השם...

והמצב של הפליטים הלך הלך ורע. התקרב יום הגירוש, בו נתפסו בליל אפל של שבת אחת קרוב למיליון יהודים, לערבות סיביריה.

בינתיים שוחרר יולק מבית הכלא, הוא הגיע לבליסטוק עם עוד יהודים שנשתחררו אחרי שעינו אותם בחקירות ללא אוכל וללא תנאים אלמנטריים לקיום. הוא היה מאוכזב ומיואש. זאת היא – אמר – האידיאה שלי, על אשר חרפתי נפשי עליה בפולין, נרדפתי בידי המשטרה כקומוניסט ואצל הקומוניסטים נעשיתי מרגל לגרמנים. הם כולם נוכלים, הכל שקר מתועב. אני חוזר, חוזר לגרמנים, אין כאן מקום לשום בן אדם! סיים דבריו בבכי! זה היה וידויו של יולק, את ימי נעוריו הוא הפקיר בידי אליל הכוזב, וכתוצאה מאכזבתו הנוראה הוא תפס בחרב – הוא חוזר לגרמניה... למות סוף סוף כיהודי בתשובה שלמה...

לבי כאב על צרת בן אחותי, סוף סוף "מבשרך על תתעלם", צוותה לנו תורתנו הקדושה. הסברתי לו שאלוקים רוצה בקיבוץ נידחיו ובחזרה אליו יש דרך אחת ליהודים, זוהי דרך אברהם אבינו; לנתץ את כל האילים בכלל, ובפרט המפלצת-האלילה הסובייטית... אבל להתאבד ולחזור להיטלר, זוהי דרך שהיאוש מדריך אותה, הישמר לך מן הדרך העקלקלה הזו!

אבל דבריי לא שכנעו אותו. היתה כאן סיבה פסיכולוגית עמוקה. רבי, ר' יצחק ברייטר ז"ל, סיפר לי מעשיה יפה, שפעם אחת פרצה דליקה בעיירתו הקטנה ובית אחד – שגר בו רב העיר וגם רופא גוי – נשרף לגמרי. יצאו שניהם נקיים מנכסיהם. הרב הודה לד' על שנשאר בחיים ורקד את ריקודו בהודי. הגוי ובני ביתו, התייאשו וייללו עד לב השמים. כששאלו אנשי המקום על סיבת שמחתו של הרב, בהצביעים על שכנו שהוא כל כך מתייאש ומתעצב, ענה הרב: לגוי נשרף גם האיל שלו... אלוקים שלי נשאר שלם ואני מתחיל מבראשית... ובכך אני יכול לרקוד ואל דאגה!

כן, לילוק נשרף אלילו, הוא מילל, הוא מתייפח

פילה תחת אש. מנין בגטו במלחמה

הזמן היה מאד מאד לא מוכשר לחציית הגבול, היה זה בשנת ת"ש, חורף קשה וקר מאד, הכל היה מחזיק-מחרה להקשות על קיומנו ועל התלבטויותינו העל-אנושיים, כדי להתקרב יותר לגבול הליטאי.

אנו התכוננו להגיע לעיר לוצק, שם היה לי מכיר, הרב דהתם הרב ס. אבל הנסיעות אז היו שייכות למבצעים הכי קשים, סרדיוטי נ.ק.ו.ו. ד. רחרחו ובדקו את התעודות על כל צעד ועל כל הזדמנות בפרט היה זעמם על הפליטים, אלה היו מטרות חיות לגזירותיהם ערב ובוקר, כדי לצוד את הפליטים הודיעו לכל אחד מן הפליטים שיש לו הבחירה להצהיר על רצונו, לחזור לארצו, זאת אומרת לחלק של פולין הכבוש בידי הגרמנים. מצב הפליטים היה כל כך רע, ללא בית וללא אוכל וללא שום זכות מצד השלטון, שמתוך יאוש נתרצה החלק הארי להירשם לחזור לצד הגרמני!

בינתיים אסף השלטון את כל הפרטים האישיים וכתובותיהם של האומללים, וכדי שהדבר ייעשה "על צד היותר טוב" ארכו ההכנות לגירוש ההמוני בערך שלשה חדשים, בין בני וביני נתגלו חילוקי דעות בנוגע לרישום, אני הייתי מתנגד מוחלט להירשם לחזור לגרמניה, גם בגלל היותי נגד חזרה לשלטון הגרמנים וגם מחששי להיראות אצל הקומונו-סוציאליסטים כמתנגד למשטר. בקבלי איך שהוא "מקום מקלט" אצלהם, היה זה לא טקטי ההראות להם כי אני לא מקבל את טובתם וחוזר לגרמנים הרודפים את היהודים.

היה לי ברור כי אין אצל הסובייטים דברים

ומשפט"... לוותר על השבת או על חינוך הבנים בדרך התורה, הוא בעיניו כמו שמד ר"ל! ובכן, התחיל לחשב מחשבות ולתכנן תכניות איך להציל את שבתו ואיך להציל את בניו מחינוך מרקסיסטי. והמלחמה קיימת אתו תמיד, אבל בתנאים הסובייטים היא לא רק מלחמה אלא מסירות נפש, והירוואים של המדרגה הראשונה! כמובן שבלי משימ נמשכתי גם אני למלחמה זאת. זרם הפליטים מצד הגרמנים המשיך לזרום, ובתוך הזרם הזה היה בני מ. שיחי, הוא כילד בן 15 עונה בידי הגרמנים ובדרכים לא דרכים הגיע גם לצד השני ובבליסטוק פגשתי אותו.

בעצם התוקף של חינוך בני הועמדתי בפני הבעיה, איך להחזיק את הילד הזה בזמן של שטף מים הזידונים תחת שלטון נבוכדנצרי זה, שעקר ושרש את הכל שהוא אנושי, ובפרט את הכל שהוא יהודי. אמנם בני היה תלמיד של רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, וקיבל חינוך דתי מיוסד על לימוד התורה ומצוות מעשיות, אבל אז היה עדיין רך, ומוקף סכנות רבות, הסובייטים הכריחו למסור את הנוער העברי לבתי חינוך שלהם, ואני אמרתי: הכל אולי כן, אבל זה אף פעם!

והמאבק היה קשה, מסוכן ואכזרי. היה רק מוצא אחד – לעבור את הגבול לעיר וילנה! זה היה אפשרי, אבל מאד מסוכן, כי בזמן שעברתי מהגרמנים לרוסים, היתה אמתלא לחצות הגבול, אבל לחצות הגבול מ"הדימוקרטים" הקומוניסטים ל"פשיסטים הליטאים" לא היתה יותר אמתלא במקרה של תפיסה בידי משמרת הגבול הסובייטית, ואז לא היה מפלט מלהישלח לסיביר... ובכל זאת התכונתי לחצות את הגבול בליווי בני בן החמש עשרה...

חכמה ואין עצה ואין תבונה לפני השם", ד' מוליך וד' מביא ואלה הם רק שליחיו ותהי' דרכי צלחה, והתכוננתי ל"נסיעה".

ארץ אשר תחסר כל בה

בערב זה שרר קור נורא, השלג שהיה על הארץ היה קפוא כקרח וההליכה היתה קשה עד מאד, ככה צעדנו עקב בצד אגודל כדי לא לעורר חשד, עד שהגענו ב"ה לחורשה, בחורשה כבר ירד הלילה ואת האפלה אפשר הי' למשש בידיים, ככה התחמקנו מאילן לעץ ומעץ לשיח עד שהגענו לבקתה בה גר איכר ומשפחתו. בהתבונני בפני האיכר ובהסתכלי בקירות "ביתו" של האיכר נזכרתי בממשלת "הפועלים והאיכרים" שבשםם החריבו חצי העולם כדי להציל אותם – את האיכרים – מניצול ומעוול, וכאן ראיתי "פנים אל פנים" את "השיפור הכביר" שהיא, ממשלת "הפועלים והאיכרים" הביאה ועשתה להם... מספיק רק להגיד שהעוני בבית האומלל הזה היה כל כך גדול, שכדי לחסוך ממש גפרור אחד עמד הוא ובני ביתו כל הזמן והדליקו קיסם מקיסם כל הערב כדי "להאיר" את הבית שלא יכבה הקיסם ולא יצטרכו לעוד גפרור...

רק בתורה יש דימוי מתאים למצב כזה, "ארץ אשר לא תחסר כל בה". והם אשר שוללים את הארץ הקדושה, מתאים הפסוק בהיפוכו בכל חרדתו: ארץ אשר כן תחסר כל בה, החל מגפרור וגמר בחופש אלמנטרי ואויר לנשימה. נשאתי עיניים למרום ובכל נפשי ונשמתי התחננתי והתייפחתי: אנא, קל נא, הוציאני נא ממצרים זאת, מארץ "ללא מלך וללא קל" ללא לחם וללא תורה, ללא חופש וללא דרך ארץ בכל המובנים הכי פשוטים!!! ואמרתי: ויעבר עלי מה, אני בורח מכאן יקרה מה שיקרה, בידך אפקיד רוחי!

המוליך שלי דיבר עם האיכר על ה"חדשות" של קו הגבול, עניינים שנסבו על בטחון ההעברה. נתתי לגוי האומלל חתיכת לחם, קופסת גפרורים וזוג גרביים, ההוא קפץ מרוב שמחה ושלח אותנו לדרך בברכה על שפתותיו הכחולות... חדור חרדה ואכול זעם על "גואלים" אלה של ס.ס.ס.ר. מסרתי את צרורי לידי המוליך ועודדתי אותו שילך באומץ וד' ינחנו במעגלי צדק.

(המשך קורותיו של ר' צבי כפי שנכתבו על ידו, אי"ה בגיליונות הבאים)

מוגש ע"י מכון 'אש תמיד תוקד' לזכרון חסידי ברסלב בפולין תודות להר"ר ישראל מאיר י. גווריצ

בסביבה של קו הגבול אישישוק-וילנה. בתחנת הרכבת זכיתי להיפגש עם כ' הרב ונכנסנו שנינו לקרון אחד, ככה עשינו דרכנו ללידה, מלידה היתה כבר דרך לא דרך לעיירה-כפר שמשם היתה נקודת יציאה לעבר עיירה אישישוק ששכנה כבר מצדו השני של הגבול – בארץ ליטא.

ליל הברחת הגבול

עירית הכפר המתה שוב מפליטים, אבל זה כבר היה טמיר וצנוע, מסוכן היה שם, כי שומרי הגבול הסובייטי היו מסתובבים, בכל זאת התרכז שמה אחוז גדול של רבנים, ראשי ישיבות ובני ישיבות במספר ניכר. בסביבה זאת עברו ישיבות שלמות, כמו ישיבת מיר, רדין וברנוביץ וגם רבי אלחנן וסרמן זצ"ל ומנהל הרוחני של ישיבתו ר' יעקב לובצינסקי מנוברדוק חתנו של ר' יוזל ז"ל וכו' וכו', בכל אופן היה המקום וכל הסביבות שמה מקודשים מהעני ומן הצער ואימות מות שנפלו על כל אלה שברחו דרך כאן, בעיקר בגלל רצונם החזק להמשיך בדרך התורה והיראה ולהתרחק מהכפירה ומכל הכיעור שלה, אפילו לכל קצוות עולם. ואני שרכתי את רגלי אחריהם...

וכאן קפץ עלי רוגזם של המבריחים. הברחה ל"ראש" אחד (הם קראו לזה: קאבאלק – "חתיכה") היה עולה ממון רב, כי ההעברה היתה מאד מסוכנת ועל אף שהיתה שמה יבשה, וההעברה לא היתה דרך נהר, הרי היו צריכים למבריח שנהירין לו השבילין.

בין המבריחים היה אחד שהוא לקח מחיר עצום, כי לא רק שהוא העביר את הפליטים בביטחון מסוים כי היה בקי במקומות הכי מכוסים והכי נעלמים מעיני הזקיפים, אלא שידע גם לפעמים "להשתיק" את התופס לא דווקא בעזרת שם המפורש... וכולם עמדו אצלו בתור כדי לזכות שיסכים להעבירו. כמוכן גם אני האחרון בתור "זכיתי" שיסכים להעבירני.

אבל "מד" מצעדי גבר כוננו", בערב שבת, יומיים לפני ההעברה בא אלי איזה גוי עלוב, נמוך-קומה ורזה בשר, בן אדם-צל, ופתק בידו מאת המבריח המומחה והגבר-אלים, שהנה הוא מצטער מאד שלא יוכל להעבירני את הגבול, ואם אני מוכן ללכת עם המוכ"ז, אז אתכונן ובימים הקרובים יעבירני.

לכתחילה התחלחלתי מאד מן הצעה המוזרה, כי ב"עיני" לא היה הגוי השלומיאל הזה "מתאים" כמועמד להברחה קשה ומסוכנת כזאת, אבל תיכף נחמתי על החלטתי זאת ואמרתי "איך

ומתיימש, ואני בתוך הגולה במוקד הסובייטי, בוורשה בוער הכל, אשתי ושתי בנותי בלהבות אוישיביץ! אבל אלוקים שלי חי וקיים! ואני רוקד וממשיך לרקוד, ואני מתחיל מבראשית!...

לוצק בנתיב הבריחה

לוצק היתה עיר ואם בישראל, רבה הראשי הי' הגאון רבי זלמן סורוצקין, אחד מגדולי הרבנים שבפולין, אחד המייסדים הבונים, והמנהיגים של אגודת ישראל שבפולין. לוצק היתה – במונח הגיאוגרפיא הדתית-רוחנית – אם אפשר ככה להגיד – עיר שעמדה על פרשת הדרכים, שבין החסידות הבעל-שמית – ובין הגאונות הליטאית. בתקופה ההיא היתה לוצק מושכת אליה את היהדות החרדית הודות לאישיותה המפליאה והמקסימה של רבה החשוב והנכבד, בפרט בעת צרה ליעקב, נהר כל מי שיראת אלוקים נגעה בלבבו, ללוצק כדי ליהנות מעצה ממנהיג היהדות זה. ביתו של הרב היה התחנה האחרונה מעמק הבכא הסובייטי לעולם החופש והחיים – וילנה-ליטא. אני בוודאי ובוודאי רציתי אז להיות קרוב לו, אבל הגעתי בשעה לא כל כך מוצלחת לבית הרב שבלוצק. אמרתי "בשעה לא כל כך מוצלחת", כי בוודאי בזמנים כתיקונם היתה אישיותו של הרב "שם דבר" והיתה מרגיעה ומחממת, מייעצת, ומרפאת לממורמרים ומיואשים, אבל עכשיו דווקא אישיות בולטת זאת היתה בסכנה לאין ערוך יותר מאלה שהיו זקוקים לעזרתו! כי היו כאלו יהודונים שידעו להוליך דילטוריה על מעשיו ה"חתרניים" של הרב, ואת הרשעים הסובייטיים לא צריך היה לשכנע הרבה כדי לחסל ח"ו אישיות "מסוכנת" זאת.

ובכן "עמו אנכי בצרה", בבית הרב היה על הפרק נושא אחד: לברוח ממקום כל כך מסוכן זה! ואנחנו אזובי-הקיר מה יכולנו לעשות, אם השלבת נפלה בארזים?! ושוב הייתי זקוק לרחמי שמיים כפולים ומכופלים, קודם כל כסף להברחה, מבריח בעל מצפון, ועכשיו שאלוקים יסנוור או שישלק את זקיפי הסובייטים מקו הגבול, יחד עם הזקיפים הליטאים!

אבל המצב היה כל כך מתוח, כל כך נרעש נסער ונפחד, שהיה למעלה מכוחותיי הנפשיים להתרכז במחשבה ולהוציא הגה של אמת מעומק הלב ליוצרי ובוראי, אבל בכל זאת התחזקתי ואמרתי: מלכי ובוראי! "מלטני נא מיד עשו שהוא לא אחי" והצילנו נא מאלה שכלי-מות בידם, וטובת האנושיות בפיהם!

עשיתי דבר אחד, ניגשתי לתחנת הרכבת כדי לקבל כרטיס לנסיעה ללידה, שהיא כבר נמצאה

אדם חד וב פעלים

מוגש בזה לרגל
יום ההילולא הלי"ה
שיחול בכ"ב שבט

כבר משנות ילדותו נמשכה נפשו של ר' מנדל לספרי רבינו הק'. בילדותו ראה את אביו ר' יהושע זאב, נוהג לעיין בו מעת לעת בספרי 'השתפכות הנפש' ומשיבת נפש, ומשראה את רבו עוסק בספרי רבינו הק', התגברה בנפשו ההתקשרות לספרים אלו שבעתיים | קווים ממסכת חיי הנאדרים בקודש של איש חסיד רם מעלה, גאון בכל מכמני תורה ומופלא בירתו הטהורה ובדקדוק המצוות, הגה"ח ר' יעקב מנחם מנדל דייטש זצ"ל, איש האשכולות שזכה עוד משחר נעוריו בפולין להתדבק באהבה בספר הקדוש 'ליקוטי הלכות', לשאוב משם מלוא חופניו עצות ודיבורי התחזקות ולהרוות בהם אלפי נפשות שוקקות | "אשרקה להם ואקבצם"

דורש טוב לעמו. ר' מנדל
באחת מדרשותיו המפורסמות

א

יש חסיד מופלא ומיוחד היה הגאון החסיד ר' יעקב מנחם מנדל דייטש, אשר עוד בימי נעוריו בפולין דבק בכל נימי נפשו בתורה הקדושה, וזכה להרביץ תורה בישיבות אשר הקים לאחר עלותו לארץ הקודש; מסר נפש עבור כל דבר שבקדושה למעלה מחצי יובל. זכה להסתופף בצילו של רבינו הקדוש ואנשיו הכשרים

מסכת חייו השזורה בדברי הימים וקורות התקופה, מרובת תפוכות היא - ומבין שיטי מ"ב המסעות אשר עברו עליו משתקפת כלבנה אותה יראת ה' תמימה וטהורה אשר גדשה את כל ישותו, חיפשו המתמיד והבלתי-מתפשר אחר כל דבר אשר ריח של אמת וקדושה נודף הימנו, וכמיהתו האינסופית לעשות רצון בוראו, בלי פשרות.

במלאות ל"ה שנה להסתלקותו ביקשנו לשמוע מפי בניו שליט"א את מסע חייו, להתהלך בעקבותיו וללמוד לנפשינו מעט מאורחותיו של בעל נפש מן הדור הקודם.

“הוי גולה למקום תורה”

יסודות משנת חייו, אשר ניכרו בו לימים - זכה ר' מנדל דייטש לספוג אל אסמי רוחו בבית אביו, הרה"ח ר' יהושע זאב דייטש זצ"ל, שהיה תלמיד חכם וחסיד, איש תם וישר, והיה מופלא במידת ניצולו את הזמן.

מילדותו ניכרו בו כשרונותיו המבורכים והיה שוקד על דלתות התורה במשך שעות רצופות יחד עם אחיו הגאון ר' יצחק, לימים מראשי כולל 'חזון איש'.

כבר מגיל צעיר קיים בנפשו בעידודו הנמרץ של אביו, את מאמר המשנה “הוי גולה למקום תורה” - גולה יחד עם אחיו מן ערש הולדתו במירבסקא אל העיירה טשיזב, שם היה קיים תלמוד-תורה עם מלמדי דרדקי מומחים.

בהיותו בגיל אחת עשרה לערך, שלחו אביו ללמוד באחת הישיבות שבפולין. בדרכו לתחנת הרכבת לנסוע לישיבה, נתקף בחום גבוה ובלית ברירה חזר הביתה. מכיוון שחזר, התעכב כבר למשך שנה נוספת.

מידי ספרו זאת, היה מפליא בחסד הגדול שעשה ה' עמו, בהשגחה פרטית מדוקדקת - שכן אילו היה הולך לאותה הישיבה, סביר להניח שהיה נשאר בפולין ולא היה ניצל מן המלחמה. שכן בחלוף אותה שנה נסע ללמוד בישיבת סוקולוב ומשם בישיבת נובהרדוק - אשר לימים השיגה עבורו את האישורים הנדרשים על מנת שיעלה לארץ ישראל ויפתח בה סניף נוסף של הישיבה. בדרך פלאית זו ניצלו הוא ואחיו.

כאמור, כעבור שנה שלחו אביו ללמוד אצל האדמו"ר ר' זעליג מסוקולוב זצ"ל, אשר - כפי שהעיד לימים באוזני בניו - היה הוגה רבות בספרי רבינו הק'.

הרה"ח ר' ישראל חיים דייטש שליט"א

**בישיבה היה קבוע
זמן ללימוד מוסר,
דרכה של נובהרדוק
- אולם ר' מנדל,
למרות דביקותו
בתורת המוסר בנוסח
נובהרדוק - ניצל
את הסדר הקבוע
ללימוד בספרו
הקדוש של מוהרנ"ת
'ליקוטי הלכות', בו
חש כי מקבל מזון
וצידה לנפשו**

ומילאוהו בקול שאונה של תורה, ישב ר' מנדל ולמד בהתמדה עצומה, מאין הפוגות, במשך שבע שנים רצופות (!). במהלך לא שב לבית הוריו אפילו פעם אחת. אחריו הגיע גם אחיו ר' משה להימנות בין תלמידי הישיבה.

מסופר, כי פעם כאשר באה אמו לבקר, יצא אליה ודיבר אתה, אולם בחלוף שעה קלה התנצל בפניה כי עליו לשוב אל ספסל תלמודו, משום שהזמן קצר והמלאכה מרובה...

בשבע שנות השובע הללו, רכש בקיאות עצומה בכל מרחבי התורה, הסתפק במועט ודבק בדברי התנא: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל". בלילות ישן על ספסל עץ בבית המדרש, ומיעט במאכל ומשתה. לימים, כשהעלה זכרונות מאותם ימים, סיפר בענותנות: "ימים שלמים לא אכלנו, לא מחמת שרצינו לענות את נפשינו וכיוצא, כי אם מחמת המחסור הגדול ששרר בישיבה...". בכדי לקבל מנה זעומה של דייסה או מרק, היה צורך להמתין זמן רב בתור ארוך, אולם ר' מנדל חס על זמנו וגמר אומר להסתפק במועט ולהשביע נפשו בדברי תורה.

פעם באו אל הישיבה שני תלמידים חדשים, ילדים שטרם מלאו להם י"ג שנים. אחד מהם ניגש אליו וביקשו ללמוד עמו. הוא כמובן נענה לו בהסכמה ומאז פרס עליו כנפי חסותו. כעבור זמן מה דאג שאחיו ר' משה יטול על כתפיו את האחריות לצמיחתם בטוב. אחד מהם היה הגה"צ ר' בנימין זילבר והשני הגה"צ ר' צבי כגן - שניהם היו תלמידי חכמים גדולים בבני ברק. ר' בנימין הרגיש כלפיו הכרת הטוב גדולה.

במהלך השנים הללו רכש בקיאות נפלאה בש"ס ובשולחן ערוך, ואף קיבל סמיכה לרבנות מהרבה רבנים, אולם לגודל עניויותו גנז את כל ה'סמיכות' בבית הגניזה.

כבר משנות ילדותו נמשכה נפשו של ר' מנדל לספרי רבינו הק'. בילדותו - כפי שסיפר לימים לבנו ר' שלום נתן - ראה את אביו ר' יהושע זאב, שיש ברשותו ספר קטן של 'השתפכות הנפש' ומשיבת נפש, ואף שהיה חסיד גור היה נוהג לעיין בו מעת לעת. ועל כן משגדל התגברה בנפשו ההתקשרות לספרים אלו - ובפרט לספר 'ליקוטי הלכות' - שבעתיים.

בישיבה למד בהתמדה רבה. על אף שהיה בעל תפיסה מהירה ושכל חריף כעילוי ממש, לא פטר נפשו אלא השקיע מאמצים מרובים ויגיעה עצומה ונתן כל מעיניו להוסיף אומץ ושקידה ביגיעת התורה הקדושה. אף זכה לקירוב מצד ר' זעליג, אשר במחיצתו חגג את הבר-מצוה.

כעבור זמן מה עבר ללמוד במקום שלבו חפץ - הלוא הוא ישיבת נובהרדוק הגדולה שבעיירה מזריטש.

שבע שנות שקידה והתעלות

בין כתלי הישיבה הנובהרדוקאית שבמזריטש, לצד מאות התלמידים שגדשו את היכל

בוסה של עבודת ה'. מבנה בית הכנסת של הבית עיין בצפת שם שכנה הישיבה

'ליקוטי הלכות' כספר מוסר

בישיבה היה זמן קבוע גם ללימוד מוסר, כדרכה של נובהרדוק - אולם ר' מנדל, למרות דביקותו בתורת המוסר בנוסח נובהרדוק - ניצל את הסדר הקבוע גם ללימוד בספרו הקדוש של מוהרנ"ת 'ליקוטי הלכות', בו חש כי מקבל מזון וצידה לנפשו.

בשנים המאוחרות סיפר כי גם המשגיח במעוזריטש, הלוא הוא הגה"צ רבי דוד בלייכר זצ"ל, היה לומד כסדר בספרי רבינו.

כן היה קשור מאד גם לספר 'שפת אמת', בו רכש בקיאות מופלאה וידע אותו בעל פה, על אף היותו ספר עמוק וקשה. רגיל היה לומר כי בין שיטי הספר 'שפת אמת', ניכר כי ה'שפת אמת' היה בקי גדול בליקוטי הלכות, והוסיף כי יש ביכולתו לכתוב חיבור שיראה איך ה'שפת אמת' מביא דיבורים מן ה'ליקוטי הלכות' בלשון ובשפה שלו. מידי דברו, סיפר את ששמע מזקני תלמידי בעל ה'אמרי אמת' מגור, שאף הוא היה רגיל ללמוד בספרי רבינו הק' ליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות.

הדרך לארץ הקודש

בשנת תרצ"ג, בהיותו כבן עשרים ושלוש, סידרו לו מן הישיבה את כל האישורים והמסמכים הנדרשים על מנת לעלות לארץ הקודש - זאת בתנאי שיפתח ישיבת 'בית יוסף - נובהרדוק' בארץ ישראל. זאת בעת שעדיין לא הקים את ביתו, כמנהג הימים ההם שהלומדים נישאו בגיל שלושים.

היכן תהיה הישיבה ממוקמת - לא אמרו לו. בתל אביב כבר הייתה ישיבה בהנהלת המייסד הגה"צ ר' הלל ויטקינד זצ"ל, וכן בבני ברק, בניהולו של הגה"צ ר' מתתיהו שטיגל זצ"ל. ואכן, כשהבשילו התנאים והגיע המועד, יצא

ר' מנדל אל ארץ הקודש. בדרכו, פגש בחזון איש וסייע לו בנשיאת תרמיליו ומאז נקשרה ביניהם ידידות מיוחדת. באותה הזדמנות שאל את החזון איש היכן להקים את הישיבה. אמר לו החזון איש: בירושלים ותל אביב יש כבר מספיק ישיבות, סע אפוא לצפת, ערש יצירת נגלות התורה ונסתרות התורה, ה'בית יוסף' והאר"י זיע"א - שם זקוקים לישיבה.

היה זה כעשרים שנה לאחר הסתלקות רבה של צפת, הרידב"ז זצ"ל. באותה תקופה המצב הרוחני בצפת ירד מאד, בגלל הציונים - והקמת ישיבה במקום הייתה נחוצה כאוויר לנשימה למען התפתחותה הרוחנית של צפת.

בצפת הציעו לר' מנדל את אשתו הראשונה, קריינזל גיטל בת ר' זאב לויפער, שהייתה בעל ייחוס רם, נכדה של ה'באר מים חיים', וככל הנראה גם חוטר מגזע בית נדבורנה, והרה"ק ר' פנחס מקוריץ זצוק"ל. ר' מנדל קיבל את ההצעה ובא בשעה טובה ומוצלחת בברית הנישואין. לימים סיפר כי במושגים של הימים ההם, נחשב הדבר שהתחתן בגיל צעיר.

הישיבה התקיימה לפחות שלוש שנים. שכן בשנת תרצ"ו התחילו ערביי הגליל בפרעות המופרסמות, ור' מנדל מיהר לברוח עם משפחתו, אותם הרכיב על סוס ועגלה. גם לאחר שעקר מצפת, המשיך להגיע, אולם אז כבר מינה תחתיו מישהו אחר שישגיח ויפקח על הישיבה וסדריה. אלא שככל הנראה חסרונם גבר, והישיבה הוצרכה להיסגר - לאחר שנות פעילות ספורות אך עמוסות בהרבצת תורה והעמדת תלמידים.

להאיר מתוך חשיכה - פעילות קודש בעיר החולין

עם סגירת הישיבה חזר ר' מנדל לחזון איש, שהורה לו ללכת לכהן כרב שכונת מכבי בתל אביב.

אף שלמעשה מן הראוי היה שיהיה כרב בית הכנסת גדול יותר, אמר לו החזון איש כי עדיף שיתמנה לרב בית כנסת קטן יחסית, שכן יהיה כמה שפחות קשור ללשכת הרבנות הציונית. ואכן, נאמן להוראת החזון איש, מיעט ככל יכולתו את קשריו עם הרבנות הציונית החדשה, וגם את משכורתו כרב לא מעוניין לקבל.

את היהדות בעיר החולין חיזק מאד, והיה ממזהירי השבת. היה יוצא עם מקלו בכל ערב שבת וקורא לבעלי החנויות לסגור את חנותם בטרם תיכנס השבת. דרכו הייתה שבתחילה היה מזהירם בלשון רכה ובנחת, מי שלא שמע קיבל הימנו גערה חריפה.

מנהג נוסף של שמירת על הצביון היהודי עשה לעצמו, להסתובב בין המספרות התל-אביביות וללמד את הספרים את כללי ופסקי ההלכה, כיצד יש להסתפר וכיצד אסור. ספר שקיבל על עצמו שלא לגלח את לקוחותיו בתער, קיבל הימנו תעודת הכשר.

אף בסוף ספרו 'חמודה גנוזה' כותב על הזהירות הנצרכת בהשאת שיעור לפאות כנפסק בהלכה, דבר שבני אדם נכשלים בו. בראותו ילד שלא היה מסופר כפי ההלכה, לא בוש לדבר עמו ועם אביו, עד שאמרו רבים כי בזכותו ובזכות עמידתו על המשמר, זכו שיהיו פאותיהם כשרות ומהודרות כהלכה.

לחם מאוד כנגד הציונים, וניכר היה בו כי חילול השם הנדרס פוצע את לבו ונובע מתוך תוכו, בבחינת 'תכלית שנאה שנאתים'. ביום בו חוגגים הציונים את הקמת המדינה העצמאית, אם חס וחלילה היה אי-מי מזכיר בסביבתו דבר מה בעדם, היה מוחה על כך בכל תוקף.

מתל-אביב לבני-ברק

לאחר כעשרים ושלוש שנים ברבנות בעיר החולין תל אביב, בשנת תשכ"א גמר אומר לעבור

ידידות אמת. רבי נתן צבי קעניג זצ"ל

אש של יראת שמים. ר' מנדל בסוד שיח

למטרופולין התורה בגוש דן - הלוא היא העיר החרדית בני ברק.

עוד הספיק לבוא עם נוב"ב לראות דירה בבני ברק, אלא שאז - בג' מנחם אב - הסתלקה אשתו על פניו. היה זה כאשר הייתה צריכה לעשות ניתוח, ולא הייתה דעתו נוחה מכך. אשר על כן עשו זאת ללא הסכמתו, ולמרבה הצער והיגון לא התעוררה מן הניתוח.

מיד לאחר אותה טלטלה שפקדה את חייו, עקר לבני ברק. עם צאתו מתל אביב אמר שזורק את הרבנות לים, ומאז כבר לא נשא בעול הרבנות, רק המשיך להרביץ תורה באמירת הדרשות.

בנו ר' ישראל חיים כתב עליו: "נהירא, כד הוינא טליא, לקחנו בליל שבת לבית המדרש לומר שיעור במדרש רבה, ועד היום מצלצלים דברי מתיקות המדרש שלמד לפני בעלי הבתים... באיזה חן, באיזה ניגון... וכן בימי הקיץ בלומדו בבית הכנסת הגדול בתל אביב פרקי אבות, באיזה מתיקות, אשרי אוזניים ששמעו זאת".

עוד מסופר, כי פעם שח ל'חזון איש' כי הוא מקושר מאוד לספרי 'ליקוטי הלכות', והיה מצטט בפניו דיבורים יקרים ממוהרנ"ת - ה'חזון איש' נהנה מכך מאוד והיה מעביר את הדברים ששמע מר' מנדל לאלו שנכנסו אחריו.

מצאתי את שאהבה נפשי

באותה תקופה התחיל לייסד הגה"ח ר' נתן צבי קניג זצ"ל את 'כולל ברסלב' בבית הכנסת ברסלב ברחוב מימון, בבני ברק - בנו ר' ישראל חיים שלמד בשיבת סלבודקה ועבר ללמוד בכולל של ר' נתן צבי, בישר לאביו ר' מנדל על הכולל הברסלבי החדש שנפתח ומאז ואילך היה ר' נתן צבי מקרבו ביותר ואף מינה אותו לר"מ בכולל, כך היה מוסר שיעורים במקום עד יומו האחרון. כן התיידד שם עם זקני החסידים כהרה"ח ר' בן ציון אפטר זצ"ל, הרה"ח ר' זאב ליברמנטש זצ"ל, הרה"ח ר' זעליג אורלנצ'יק זצ"ל, הרה"ח ר' מרדכי יגלניק זצ"ל ועוד, כאן הרגיש כי מצא את אשר אהבה נפשו. מאז והלאה הסתופף בין חסידי ברסלב כל ימיו.

היה רגיל באמירת 'תיקון חצות' ו'תיקון הכללי', והפליג עד מאוד במעלת הספר 'חיי נפש' שהינו כעין 'שולחן ערוך' על עניין התקשרות לצדיק.

באותם ימים, קבוצת הבחורים שקירב ר' נתן צבי יצרו קשר של מכתבים עם הגה"ח ר' גדליה קעניג זצ"ל, וגם התחילו לנסוע אליו לירושלים מדי פעם.

ר' גדליה מסר שיעור בספר ליקוטי מוהר"ן מידי יום שלישי בערב, וקבוצת הבחורים היו מגיעים להשתתף בשיעור. גם ר' מנדל היה מצטרף אליהם מעת לעת, כשהוא משוחח ארוכות עם ר' גדליה וזוכה לקירובו. פעם אף התבטא ר' גדליה בפני בנו ר' ישראל חיים, ואמר לו, כי ר' מנדל הוא קרוב ביותר להיות אדם השלם.

הרה"ח ר' שלום נתן דייטש שליט"א

בסוף הקדמת ספרו 'פלפולא דאורייתא' כתב ר' מנדל, כי אם אדם נופל ביאוש נחמת מעשיו אשר לא כל כך טובים, העצה לכך היא מה שכותב מוהר"ן מברסלב על 'אזמרה לאלוקי בעודי'. כי אכן יסוד הקשר שלו עם רבינו הק' היה בעניין 'אזמרה' והתחזקות של ר' נתן

עם חסידי ברסלב במירון

בעידודם של ר' נתן צבי ור' גדליה החל לנסוע למירון בראש השנה. "בפעם הראשונה שהגיע ר' מנדל", סיפר ר' נחמן בורשטיין, "אמר לי ר' נתן צבי: השנה הבאנו דג גדול... תלמיד חכם עצום... נא תדאג לקרבו... ניגשתי אליו וסיפרתי לו את משלו של רבינו (ח"מ תר"ג), שיש עוף שמטיל הרבה ביצים, ואינו יכול לדגור על כולם ולהוליד מהם עופות, ועל כן הוא מטיל את הביצים בקיני עופות אחרים, ואחר כך הוא מצפצף בקולו וכלם מתקבצים אליו. וזה בחינת 'אשרקה להם ואקבצם'... ר' מנדל כל כך נהנה מן המשל, עד שאחר כך בכל שנה כשהיה פוגשני בראש השנה במירון, היה קורא לעברי: אשרקה להם ואקבצם..."

מאז נסע בכל שנה למירון לראש השנה. היה מתארח אצל הרב שטרן, רבה של מירון, שם היו רוקדים ריקוד כמנהג אנ"ש. והיה נשאר במירון מליל זכור ברית ועד לאחר יום כיפור.

החסיד המופלג ר' שמואל צ'צ'יק היה שואל

אותו שאלות בלימוד והעריכו עד אין שיעור. ר' מנדל גם נקשר מאד להחסיד המופלא ר' שמואל שפירא, והיה מדבר עמו הרבה. היה אומר שר' שמואל החליא את עצמו על עבודת ה'. פעם, בחדרים שמעל הציון במירון, שאלו ר' שמואל שפירא: אתם זוכרים את החלק השני של בבא בתרא - שהוא יותר קשה - כמו החלק הראשון של בבא בתרא? ר' מנדל התפלא: כמו הראשון? מכך הסיק הבין שר' שמואל זוכר כן את החצי השני, כידוע שכשלמד בישיבה חזר הרבה על החצי השני של בבא בתרא, לשבור את היצר הרע. הגה"ח רבי משה קרמר שליט"א סיפר עליו, שאף שהיה כבר מבוגר בשנותיו, כשהיה מגיע למירון ראו שהיה עושה עבודות, כמו ר' שמואל שפירא. היה אומר תהלים שעות עם הניגון והתנועה של אנשי שלומינו.

גם הרה"ח ר' שרגא לוי סיפר כי זוכרו בשנות התשל"ל, אומר תהלים עם התנועה והניגון, כשהוא חוזר הרבה על הפסוקים העוסקים בתורה, כגון "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי".

בעת שהותו על ציון הרשב"י במירון בימי ראש השנה, הבחין כי חסרים ספרי תורה בעת שיש מניינים רבים, לא נח ולא שקט עד אשר ביוזמתו נכתבו שני ספרי תורה הדורים במיוחד בעבור באי מירון. לצורך כך כיתת רגליו והתרוצץ במרחבי הארץ, אסף פרוטה לפרוטה עד אשר זכה לברך על המוגמר ולסיים שני ספרי תורה בעבור קבר הרשב"י מירון.

ייסוד נסיעה קבועה למירון מידי ערב ר"ח

ייסד נסיעה למירון מידי ערב ראש חודש. אירגן מונית והיה נוסע דרך נתניה, שם אסף את הגה"ח ר' משה ווייס, אביהם של הרבנים המפורסמים לבית ווייס, שהיה עמו בקשרי ידידות והיה מסבסד מכספו חלק מהוצאות הנסיעה למירון הלך ושוב, של כל המקומות

לבלות ימים שלמים. קבר רשב"י במירון בימים עברו

החסרים במונית.

גם לאחר פטירתו המשיך ר' משה לשלם לבנו ר' ישראל חיים את דמי הוצאות הנסיעה הקבועה למירון בערב ראש חודש, באומרו לו: "יש לי חזקה" וכך נמשך הדבר עד פטירתו.

בעת ההיא הציעו לו את אשתו השנייה, מרת לאה, שהייתה מופלגת באמונתה ובהזכרת שם שמים על כל צעד ושעל. טרם שיקבל את ההצעה התלבט רבות, כי הייתה צעירה הימנו ולא מאותה עדה. לאחר שנועץ כדרכו ברבנים, קיבל את דעתם והקים את ביתו בשנית, בסביבות פורים תשכ"ד - בתקופה בה נישא גם בנו ר' ישראל חיים.

הרה"צ ר' מרדכי שרעבי זצ"ל שהיה תלמיד של אבותיה של אשתו השנייה ומאד העריך אותה, שאל אותו: ר' מנדל, במה זכית לאשה כזו? ניסה ר' מנדל להשיב כי אולי זה בזכות שלומד תורה. נענה ר' מרדכי ואמר: גם אני לומד תורה. אמר לו ר' מנדל שהוא גם זוכה להריבץ תורה ברבים. החזירו ר' מרדכי: גם אני מריבץ תורה. וכך הציע בפניו כל מיני סיבות, ועל כל סיבה וסיבה הראה לו ר' מרדכי שזה לא מחמת כך. עד שאמר לו שהוא דואג להביא כל ערב ראש חודש אנשים למירון. משיצאו הדברים מפיו נענע ר' מרדכי בראשו וקרא: אה, זו הזכות שעומדת לך! בספר 'רב פעלים' אודות ר' נתן צבי קניג, יש מכתב ששיגר אליו משנות התש"ל, בעת שהיה נוסע לאיסוף כספים עבור החזקת הכולל, ור' נתן צבי כותב לו שהוא גדול כל כך ולפי רוב ידיעתו בכל התורה כולה ובפרט באגדה וכוחו להחזיר אנשים בתשובה היה ראוי לכל אחד לקום מפניו וצריך להתחזק אף שלא כל כך מכבדים אותו. גם היה משגר כסף לר' שמואל שפירא ולר' גדליה ולעוד מאנ"ש.

סיפר ר' שרגא לוי שפעם ראהו בכולל הלפרין הממוקם מאחורי כולל חזון איש. שהינו עומד כנגד שם שנים מתלמידי החזון איש שנשמע מדבריהם כעין זלזול בר' נתן, והוא עמד והגן על כבודו של ר' נתן במלוא העוז והתעצומה,

בקוראו אליהם: וכי מכירים אתם את ה'ליקוטי הלכות'? וכי הנכם יודעים איזה גאונות יש שם?

קטן הייתי בעיני

מידת שפלותו, אף כלפי קטנים ממנו, אינה ניתנת לתיאור.

לבו היה מלא וגדוש ביראת העונש, עד שהרגיש תמיד כי הינו כה רחוק ונצרך תמיד להתחזקות - אותה דלה מלוא חופניים מספרי רבינו הק'.

היה משוחח רבות אודות עצת רבינו מ'מילתא דשטותא', אשר מתוקף יראתו המופלגת היה מוכרח להשתמש בה רבות. יכול היה להיכנס במיוחד לבית הכנסת ברסלב בשביל להשתתף בריקוד, ובכלל השתדל שלא יעבור עליו יום ללא ריקוד.

בסוף הקדמת ספרו 'פלפולא דאורייתא' כתב ר' מנדל, כי אם אדם נופל ביאוש מחמת מעשיו אשר לא כל כך טובים, העצה לכך היא מה שכותב מוהר"ן מברסלב על 'אזמרה לאלוקי בעודי'. כי אכן יסוד הקשר שלו עם רבינו הק' היה בעניין 'אזמרה' וההתחזקות של ר' נתן.

כמה אופייני שאחר הטהרה שלו, כשנכנסו בניו לראותו - דיברו עמו דברי חיזוק, שיחזיק עצמו בשמחה ויזכור כי זכה לעסוק בעבודת ה' ולזכות את הרבים הרבה.

דקדוק במצוות וביראת שמים

כל שנותיו היה קשור ודבוק בתורה הקדושה. בנו ר' ישראל חיים מספר כי בהזדמנות מסוימת נמלט מפי אביו, כי סיים את הש"ס למעלה מארבעים פעמים. עניני הוראה נהירים היו לו היטב והיה מתפלפל עם גדולי עולם.

כל ימיו לא פסיק פומיה מלחזור חזור ושנן משניות. אלפי פעמים במשך ימי חייו סיים את ששה סדרי משנה, זאת מלבד שיעור היומי ח"י

קשור לר' שמעון בכל נפשו. הכנסת ספר התורה שאירגן ר' מנדל במירון בה ניראים זקני אנ"ש

פרקים משניות. בקי נפלא ועצום היה בתלמוד בבלי וירושלמי ובפרט במדרשים.

ירא שמים בתכלית, בתמימות ובפשיטות. זריז נפלא בכל, עצלות לא באה בגבולו. לא הסתכל על כבודו כל עיקר, ושם כל מעיינו אך ורק כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך.

בנו ר' ישראל חיים, מספר כי זהירות מופלגת הייתה לו בכשרות המאכלים. בימי שישי יכול היה לבדוק את הדג מתולעים במשך כשעתיים. בשמחת תורה, כשערכו את הקידוש בבית הכנסת, אמר לילדיו: איני יודע איזה הכשר יש פה, אל תכניסו לפיכם מאום.

היה מקפיד לאכול דגים ובשר רק בסעודת מצווה. כמעט בכל יום היה עושה סעודת סיום או על סדר משניות, או על מסכתא מבבלי או ירושלמי, והיה מהשאיר משבת דגים ובשר במיוחד עבור סעודות אלו. מספר בנו ר' שלום נתן שהוא זוכר מימי קטנותו, שכמעט בכל סעודה היה אומר את מה שאומרים אחר סיום מסכת: "בר פפא, בר פפא...".

בשביעי של פסח שחל בשבת, שנת תש"מ, בעיצומה של תפילת ותיקין בישיבת ברסלב התעלף. לקחוהו לשכב באחד מחדרי הפנימייה, וכשהרגיש טוב יותר, הבהילוהו אל בית חולים. אולם, במוצאי שבת השתאו לראות כי ברח מבית החולים והגיע לבית, ככל הנראה לקיים את קפידתו הגדולה לסעוד בכל שבוע 'מלווה מלכה', כמאמר החיד"א שזה מציל מחיבוט הקבר.

■

עד אחרית שקד על תלמודו מתוך גמרא קטנה. ביומו האחרון עסק במסכת עירובין פרק הדר, כי ביקשוהו לסיים ש"ס עבור חסידי צאנז.

שעות טרם פטירתו, בכ"ב שבט תשמ"ה שכב על המיטה חלושות, כשהגמרא הקטנה בידו. משנכנס בנו ר' שלום נתן, פנה אליו בלשון צוואה, שלא היה רגיל בה כלל כל ימיו: "בני..."

לאחר שעה קלה, משנותר לבדו בבית, דפקו שכנים בדלת, קם לפתוח להם את הדלת. בירך 'אשר יצר', ומיד אחר כך הוא נפל. השכנים נשאוהו למיטה, שם השיב את נשמתו ליוצרה.

בהספד עליו דיבר הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל על גדלותו באגדה, אולם מיד אחריו שעלה מגיד המישרים הנודע, רבי יעקב גלינסקי לדבר, ואמר כי הוא מוחה בכבודו של ר' מנדל, שכן גדלותו לא הייתה רק באגדה, אלא היה גאון בקי בכל חדרי התורה כולה.

כה נחתמה מסכת חייו הגדושה והעמוסה לעייפה בלימוד התורה ובהרבצתה, בדקדוק מופלא במצוות וביראת שמים מופלגת. העמיד אחריו בנים ובני בנים, ההולכים בדרכו - ודבקים בדרכי רבינו הק', ממנה דלה כל ימיו חיזוק וחיות מלוא חופנים. ■

תודה לבניו הרה"ח ר' ישראל חיים והרה"ח ר' שלום נתן דייטש שליט"א על החומר הנפלא שמסרו בידינו כמו גם ולנכדו הר"ר ר' יעקב מנחם מנדל קריינר שפתח בפנינו את אוצרותיו

An aerial photograph of a large, multi-story house with a grey roof and white siding, situated on a green lawn. The house is surrounded by a dense forest of tall, green trees. The sky is clear and blue. The text is overlaid on the right side of the image.

גבאי בבית מדרש של הרבי

לאחר שהשתתף בשיעורו של החסיד רבי גדליה קעניג
בספרי רבינו, ניצת בקרבו הניצוץ הראשון שהפך
ברבות הימים לשלהבת של התקרבות לאור האורות.
בהמשך, מתוך התמסרות ועקשנות דקדושה הקים יחד
עם החסיד ר' משה יעקב רוזן הי"ו את בית המדרש
'ברכת הנחל' דחסידי ברסלב בעיירה מונסי | במלאות
שנה לפטירת הרה"ח ר' יהודה (יודל) ליכטר ז"ל בכ'
שבט תשע"ט, מספרים בני המשפחה ומכריו על קיום
עצת צדיק באמונת אומן, חסד שבצנעה, וגם: הנסיעה
בצוותא עם החסיד רבי שמואל שפירא לציון רבינו
באומן בשנת תשל"א

ר

ק שנה חלפה לה מאז נסתלק למרומים, בשבת קודש פרשת יתרו כ' שבט תשע"ט, הרה"ח ר' יהודה ליכטער ז"ל, ר' יודל - בפי מכריו, מי שזכה לקחת חבל בייסוד עניינו של הרבי באמריקה, בימים בהם עדיין לא התרחב מעגל המקורבים לממדים עצומים כפי שעניינו רואות היום.

הוא נולד בכ"ו ניסן תש"ו לאביו ר' אברהם ז"ל ואמו מרים ע"ה, שהיו יראי שמיים ואנשים כשרים וישרים. אביו שגוייס בעל כרחו לצבא האמריקאי, סבל כל חייו מבעיות במעי עקב כך שמסר את נפשו לאכול רק אוכל כשר, והיווה אות ומופת לקיום מצוות במסירות נפש.

בילדותו למד ב"צהעלימיר תלמוד תורה" בויליאמסבורג, שהיה התלמוד תורה החסידי היחיד באזור באותה תקופה. לאחר הבר מצוה, כהמשך לחיידר שבו התחנך, למד בישיבה קטנה של צהעלים. מאוחר יותר כשהגאון רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש זצ"ל ה"ווינער רב" ייסד ישיבה קטנה, בחר אביו, שהיה מקורב מאוד לרב, לשלוח אותו לישיבתו שהיתה נקראת ישיבת "עדת יראים וויען" ושם זכה להתקרבות מיוחדת מצד ה"ווינער רב" שאף מינה אותו לגבאי של אוצר הספרים, תפקיד אותו ניהל במסירות ואחריות יוצאי דופן.

צופיה הליכות ביתה

בהמשך, קיים ר' יודל 'הוי גולה למקום תורה' כאשר נפרד ממשפחתו והרחיק גדוד עד לארץ

"הופתעתי בערב שבת, כשלפתע נכנס ר' יודל לחדר ללא כל הודעה מוקדמת ונתן בידי שקית גדושה בעוגות ומיני מתיקה כדי שאוכל להתענג גם כשאני שוהה בעוה"ב במקום כזה. הוא חשב על כך מעצמו והיה לו חשוב להקל על הרגשתי"

אבן מאסו הבונים. עם ר' בירך רובינזון ור' יצחק הרכבי בהנחת אבן הפינה

ישראל שם רצה להיכנס ללמוד בישיבת 'סלבודקא' וביתיים עד שסידר את כל העניינים הטכניים ישב ולמד כחודש ימים בישיבה גדולה "בית מאיר" בבני ברק. הייתה זו התגלות מופלאה של השגחה פרטית, שכן דווקא בזכות לימודיו במקום זה זכה להכיר את אורו של רבינו הק' כפי שנספר.

"תמיד היה דורש ומבקש" מספרים בני המשפחה, "הוא חיפש את הפנימיות והאמת שבכל דבר". ראה הקב"ה את חיפושו הכנה והאמיתי, והביאו אל היכלו של הנחל נובע, הגיעו ימי חודש אלול, בישיבה, כמו בכל הישיבות הקדושות, מסר המשגיח שיחות נוקבות על שגב הימים הללו ועל החובה להתעורר לשקידה בתורה ותיקון המידות והמעשים.

ידיד קרוב היה לו לר' יודל מבין תלמידי הישיבה, הרה"ח ר' ישראל מאיר קורנהויזר הי"ו, שזכה והחל להתקרב לאורו של רבינו, באחד הימים כששוחחו יחד, שפך לפניו ר' יודל את ליבו על שחודש אלול כבר כאן והוא אינו מרגיש איזו הרגשה מיוחדת בימים הללו. ניכר היה כי לבו דווה עליו על כך. במקום להשיב לו תשובה, ר' ישראל פשוט "סחב" אותו לאחד משיעוריו הנפלאים של הרה"ח ר' גדליהו אהרן קעניג זצ"ל שהתקיימו אז בכולל ברסלב בבני ברק.

ישב ר' יודל בשיעור והאזין, ומה מאוד התרשם והתעורר מדיבוריו המלהיבים והבוערים של רבי גדליהו, הייתה לו זו הפעם הראשונה בה גילה תורות נפלאות ומתוקות כל כך, שמדברות לכל אחד בכל מצב. לאחר השיעור הודה מקרב לב לחברו הטוב שהביא אותו לשם וזיכה אותו לטעום טעם שלא מעלמא הדין.

ר' יודל יצא משם ובלביו גמלה ההחלטה, לכאן אני שייך, זהו המקום אותו איוותה נפשי. זו הייתה תחילת ההתקרבות, שמאז הלכה

ברכת הנחל

ובעצמו עושה זאת, מסידור הספרים, הניקיון, ועד לספרי תורה, בעל קורא, חזנים, ומה לא..."

לאחר פטירתו, לפתע הורגשה תרומתו הגדולה באופן ניכר, עד שכדי למלא את מקומו של ר' יודל נדרשו לא פחות מחמשה אנשים בתפקידים שונים, זה לעליות וזה לסעודות וכו'.

אברך ממתפללי השטיבל מספר לנו שבתקופה שאחרי נישואיו רצה מיוזמתו לחדש התאספויות האברכים הצעירים בחבורות בבית הכנסת, ומרוב התלהבותו לא ראה אפילו צורך לעדכן ולשתף את הגבאי הראשי הלא הוא ר' יודל. בליל שבת אחרי תליית המודעה המבשרת על פתיחת ה'חבורות' ניגש אליו ר' יודל וללא כל התרעמות אמר לו בפשטות: "אני חושב שצריך לחזק את האברכים וכלל המתפללים שיתחילו לבוא גם לתפילות בבוקר של שבת, כי הרי תפילה עם אנ"ש היא מעלה שאין לשער". כך כאילו שלא נעשה שום מעשה לא ראוי.

יחד עם זקני אנ"ש

ביתו של ר' יודל היה הכתובת לכל אנ"ש שנאלצו לרדת לארץ העמים לפרנסתם ושאר צרכים, ובפרט לכל משפיעי זקני אנ"ש שהיו נוסעים לארה"ב למטרותיהם הפרטיות או לשם הפצת אור רבינו הקדוש שם.

בין משפיעי אנ"ש שהתאכסנו בביתו, היו הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א, ואף הרה"ח ר' נתן צבי קעניג זצ"ל, שהיה נוסע תכופות לארה"ב לצורך מוסדותיו הקדושים, וכשהיה שוהה אצלו ר' נתן צבי, היה דואג לו ר' יודל בכבוד מיוחד ובמסירות ונאמנות. גם עם ר' מרדכי טורץ היה לו קשר מיוחד ואף היה מסייע בידו בכל עניני מוסדותיו הקדושים 'תורה תמימה', וברוב התמסרותו של ר' יודל לעניני רבינו הקדוש אף הקדיש לו חדר בבית ששימש לו כמשרד לניהול עניני הציבור כל אימת שהגיע ר' מרדכי למונסי. לאחר פטירתו מצאו באמתחתו מכתבים אישיים רבים, התכתבויות עם הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער ועם ר' משה קרמר, בהם הם מתייחסים אליו בכבוד מיוחד ומכנים אותו בתארים חשובים וברוב ענוותנותו לא הזכיר את המכתבים כל ימיו.

היה זה פעם אחת כשבנו ר' יעקב נתן נכנס אל אחד ממשפיעי אנ"ש בעיצומו של משתה היין בפורים, כטוב לבו ביין מיד כשראה אותו קרא לעברו לעברו: "אה! אביך הוא ברסלב'ר חסיד אמיתי!..."

אף לבניו החדיר זאת בעצמותיהם, כשבכל פעם שהיו נוסעים ללמוד או לבקר בארץ ישראל, היה אומר להם לכו תחטפו כמה שיותר מזקני אנ"ש.

חונן דלים

היה זה כששהה פעם הרה"ח ר' נתן ליברמנט בחו"ל יחד עם בנו ר' צבי ועקב מקרה שאירע היו

להפסיד חתונות ושאר שמחות שהתקיימו אותה עת בחו"ל. אך זאת היה מקפיד באופן מיוחד, לשלוח מכתב מעת לעת הביתה להוריו, שהיו רוויים נחת מהתקדמותו בעבודת ה'.

בישיבת סלבודקא למד למשך שנתיים, ואז חזר לארה"ב ללמוד בישיבת "בית מדרש עליון" במונסי שהתייסדה על ידי הגאון ר' שרגא פינול מאנדלאוויטש זצ"ל מנהלה של ישיבת תורה ודעת, שהינה אחת מהגדולות והמפורסמות שבישיבות ארה"ב בכלל ומאנסי בפרט. לישיבה זו היו באים ללמוד בחורים חסידיים שחיפשו מקום שקט ורגוע להתעלות ולהתקדש במעלות התורה והיראה.

בשנת תשכ"ח התארס ר' יודל ואף הקים את ביתו באותה שנה עם בתו של ר' ישעי' דוד דעווידסאן ז"ל שהיה מקורב ביותר לכמה מגדולי הדור באמריקה.

בית מדרש על שם הרבי

בשנת תשמ"ג, לאחר שהמניין של חסידי ברסלב בעיירה מונסי עבר גלגולים רבים ותלאות וכבר באו מים עד נפש, הוחלט בין אנ"ש כי הגיעה העת לבנות בית לה', 'ברסלב'ר שטיבל' שיישא את שם רבינו הקדוש ויהיה מקום לעבודת ה' על פי דרכו הטהורה.

הראשונים שהתמסרו ומסרו את נפשם לעניין, היו ר' יודל ויבדל לחיים טובים הרה"ח ר' משה יעקב רוזן שליט"א, "יחד הלכו והשיגו ממש דולר לדולר" מספרים במשפחה, "כשכולם לעגו להם והסתכלו עליהם בתמיהה: מה חסר בכלל בית הכנסת? אין כאן אף אחד שיבוא וכו'. אך הם לא התפעלו והמשיכו לפעול ללא לאות. וכך, יחד עם החסיד ר' ברך רובינזון ז"ל מזקני אנ"ש שנתן סכום גדול עבור המטרה החשובה, אבינו לא נח ולא שקט ובעקשנות דקדושה פנה לכל המי ומי לפעמים אפילו תמורת בזיונות לא מעטים, עד שהושלם הסכום לבניית בית המדרש".

ר' יודל לא הסתפק בגיוס ממון, והשקיע זמן וטרחה מרובה לאחר מכן סביב התכנון ושאר העניינים הפרקטיים, כשהוא מנצח על הכל בצורה מופלאה כדרכו ודואג במסירות עצומה שהכל יסודר עד לפרט הקטן ביותר.

גבאי מסור

במשך ארבעים השנים הבאות שימש כגבאי נאמן ומסור בכל ליבו לבית המדרש, בתקופה הראשונה היה מוסר את נפשו בקיץ הלוהט ובקור המקפיא של מונסי לגייס מניין לתפילות, ודאג בהארת הפנים המיוחדת שהייתה אומנותו, לתת לכל מי שרק הגיע לבית הכנסת הרגשה טובה ונעימה.

"הדאגה ל'שטיבל' הייתה ממש בראש מעייניו" מתארים בניו שיחיו, "זה היה כל חייו, תמיד ה'שטיבל' ה'שטיבל' ועוד פעם ה'שטיבל', בכל פעם שהיה מגיע היה בודק מה צריך לעשות,

בן הפינה

והתעצמה בעיירה גדולה להתעלות ולהתחזק בצל אור האורות, שעל יסודותיו בנה את ביתו בהמשך חייו, ואותו אף זכה לשמש בגופו, כפי שיסופר בהמשך.

את ראש השנה הקרוב כבר בילה ר' יודל במירון בחיות עצומה ונפלאה אותה לא הכיר מעולם. יחד עם כלליות אנ"ש שהתקבצו שם ועם רבי גדליה. גם בשנים מאוחרות יותר בהיותו אברך, היה טורח ונוסע פעמים רבות לקראת ראש השנה מחו"ל ארצה להשתתף בקיבוץ הקדוש במירון, כל אימת ששערי הציון הק' באומן היו סגורים ומסוגרים עקב מסך הברזל.

הקשר עם רבי גדליה לא נפסק אף לאחר מכן, כשכל אימת שהיה ר' גדליה מגיע לאמריקה היה מתאכסן בביתו שבמונסי. הם אף התכתבו רבות ביניהם במכתבים שגדושים היו בהתחזקויות ודיבורים נפלאים בעבודת ה'. כיום מופיעים המכתבים, כחמישים לערך, בספר "שערי צדיק".

איזוהי דרך ישרה, לב טוב

מישיבת "בית מאיר" עבר הנער יודל ללמוד בישיבת "סלבודקא" שבבני ברק, שם המשיך והתעלה בהתמדה ויגיעה בתורה ועבודת ה', כשכל עבודתו ספוגה הייתה באורו של רבינו הקדוש. ולבד מכל שקידתו ויגיעתו העצומה שהיו מנת חלקו בעבודת ה' הפרטית שלו, לשם דבר היה בישיבה ליבו הטוב ונכונותו לעזור לכל אחד בכל מצב, באופן שהפליא את חבריו כבר מאז.

כפי שהיה נהוג בישיבה באותם ימים, לא היו הבחורים חוזרים לביתם כלל במשך תקופת הלימודים, וכך נהג גם ר' יודל ששיקע עצמו ביגיעת התורה, ובמשך 'שנתיים' ישב בין כותלי הישיבה ועבד את ה' כשהוא משליך מאחוריו את כל תאוות עולם הזה וטרדותיו, הוא אף לא חש

"לולא שנסעתי עמך, מי יודע אם הייתי זוכה לזה..."

על נסיעתו של ר' יודל ליכטר יחד עם החסיד המופלא רבי שמואל שפירא לציון רבינו קודש הקדשים בקיץ תשל"א

ברכה, היה ר' שמואל שרוי במצב של יישוב דעת נפלא כשבמשך רוב הזמן הוא עסוק בשני דברים: התבודדות, וחישוב השקיעות והזריחות במקומות בהם ישהו ברוסיה בהתאם לחכמת התכונה...

מפלאות מידותיו של ר' שמואל סיפר ר' יודל, איך שבכל הדרך במטוס ישב ושתק מכוונס בתוך מחשבותיו הקדושות כמו שתמיד היה ממעט בדיבור מאד. ובכל זאת ראה ר' שמואל צורך מיוחד תוך כדי הנסיעה הארוכה, להודיע לר' יודל שעכשיו הוא מתחיל שעה התבודדות ולכן הוא לא יוכל לדבר במשך זמן זה. כה נאצלות היו מידותיו.

"כאשר הגענו סוף סוף לחצר הציון הקדוש" סיפר ר' יודל, "לא נחפז ר' שמואל לגשת מיד אל הקודש, אלא נטל ידיו במים ובמשך כמה דקות הסתובב הלך ושוב כשהוא אחוז בעומק מחשבותיו. רק לאחר מכן קרב אל הציון הקדוש באימה וביראה, נתן פרוטה לצדקה והתחיל לומר את פקדי ה"תיקון הכללי".

"בהגיעו למילים 'טובתי בל עליך...' לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם' פרץ בבכי עז וחלף זמן ניכר עד שהתאושש מבכיו והמשיך באמירת עשרת המזמורים. כשסיים החל לומר בקול רעש גדול ובהתעוררות עצומה את תפילת מוהרנ"ת עד תומה. אחר כך הזכיר בעל פה במשך כחצי שעה שמות של אנשים הזקוקים לישועה, שמות שכפי הנראה היה מזכירם מדי יום עד שנעשו שגורים בפיו. אחר כך השתטח על הציון בפישוט ידיים ורגליים למשך כרבע שעה ופרץ שוב בבכיה.

"כל זה ארך כשלוש שעות ובשלב זה נכנס הנהג הנכרי לחצר ואמר שהגיעה השעה לחזור לקייב. ר' שמואל קם והתקדם לכיוון היציאה אך מיד חזר לציון, השתטח והחל לבכות מחדש... אחר כך קם ופנה שוב לצאת ושוב חזר לציון והשתטח ובכה.

בכיותיו של ר' שמואל המסו את לבי ומילאו אותי בהרהורי תשובה נקיים וטהורים.

"לבסוף יצא מהחצר הקדושה, התקדם לרכב, ובדרך אמר לי בהאי לישנא: 'כארבעים שנה ברציפות כספתי והשתוקקתי ליום הגדול והנורא הזה'... והזכיר ככתבו וכלשונו מילה במילה בהטעמה וברגש רב את דיבורו של מוהרנ"ת אודות מקום קבורתו של רבינו: 'כי שם המקום המוכן לו מששת ימי בראשית לעסוק שם בתיקון העולם לדורות' - - -

"בדרך לקייב היה ר' שמואל שמח בשמחה

כי כל מגמתו. ר' שמואל שפירא זצ"ל משתטח על הציון

וכל חללי דעלמא הדין ודאתי. גם מזמנו היקר לו מכל, היה מקדיש שעות על גבי שעות וזאת במשך ימים ושנים רבות וארוכות, כדי לתור ולמצוא דרכים שונות ומשונות שאולי יש בהם פתח ותקווה להובילו אל מחוז חפצו זה.

עדות נאמנה על כך היא נסיעתו ושהייתו באוויר ארץ העמים של אמריקה במשך חודשים רבים. כי מי היה מסוגל לדמות לעצמו את ר' שמואל גולה ומטולטל, אמנם בעיניים עצומות לחלוטין, בשדות תעופה גועשים והומים ומלאים מזהמת הבלי העולם הזה.

אחר חמשה חודשים בגלות אמריקה, השיג ר' שמואל דרכון זמני, אבל מכיוון שלא הצליח לקבל במקביל גם 'ויזה' היה עליו לחזור לארץ ישראל ולנסות לעשות שם את המאמצים הנדרשים עבור כך. כאשר הגיע בסופו של דבר ארצה סייעו לו חבריו מאנ"ש להשיג את הויזה המיוחלת, ואז מן שמיא נסתבב שמלווהו לנסיעה יהיה ר' יודל ליכטר.

היה זה לאחר שהרה"ח ר' אהרן וינשטוק שיח' - מי שדאג לכל העניינים שסביב נסיעת ר' שמואל, או יותר נכון ניסיונותיו של ר' שמואל לנסוע לאומן - פגש את ר' יודל כשהיה בהשגחה פרטית בארץ מספר שנים אחרי נישואיו, ובהכירו אותו כאברך רציני וירא שמים, מסודר ואחראי, וכמובן בעל דרכון אמריקאי - ראה בו שליח ההשגחה העליונה ומתאים לנסוע עם ר' שמואל את הנסיעה הקדושה לאומן. "בתחילה לא האמנתי שיתנו לרבי שמואל ויזה לאוקראינה עם המסמכים הארעיים שהיו לו אז", סיפר לימים ר' יודל, "עשרות מאנ"ש שהיו אזרחי ארה"ב והיו להם מסמכים קבועים לא קיבלו באותה תקופה אשרות כניסה לרוסיה. אך מן שמיא זיכוהו לכך ברוב כסופיו ותפילותיו".

בכ"ה תמוז תשל"א יצאו יחד מביתו של ר' שמואל במאה שערים לכיוון שדה התעופה. במהלך הנסיעה כולה, במטוס ולאחר מכן

בקיץ תשל"א סובבה השגחתו יתברך ור' יודל זכה להתלוות אל רבי שמואל שפירא בנסיעתו הקדושה לציון רבינו באומן, לאחר עשרות שנות כסופים וגעגועים, ותפילות ותחנונים לאין שיעור.

לתשוקתו של רבי שמואל להסתופף בצל ציונו של רבינו הקדוש, לא היו גבולות. לילה בלילה היה מתייפח שעה ארוכה - מול אבני הכותל המערבי, במערת הרשב"י, בבתי הכנסת בקטמון ובמאה שערים או חרישית בביתו - במילים הנפלאות שבסוף תיקון לאה (בפיוט דודי ירד לגנו) "בשערי ציון... נעוף כיונים...", כשהוא שר אותן בניגון אנ"ש בלב עורג והומה ותוך הדגשה מיוחדת, כשמלבד הכוונה הפשוטה לבניין "ציון" וירושלים הוא מתכוון לזכות ולעוף כיונה אל שערי "ציון" רבינו בעיר אומן.

מדי יום ביומו חוק ולא יעבור, היה אומר את תפילתו הנלהבת של רבי יצחק ברייטר זצ"ל ה"ד, תפילה מיוחדת אותה תיקן עם ירידת המסך על שערי העיר אומן ובה הוא מתחנן לפני קונו שכבר ייפתחו השערים במהרה לרווחה, כמו גם תפילה ע"ו שבליקוטי תפילות בה שופך רבי נתן את שיחתו לזכות לנסוע ולהגיע לצדיק האמת על ראש השנה.

רבי שמואל לא הסתפק רק בכיסופים ובתפילות וככל שהיה הדבר כרוך בפעולות ממשיות וארציות לא בחל במאמצים, אף כאלו שהיו זרים עד מאד לרוחו, ועשה כל אשר לאל ידו עד מקום שגבול ההשתדלות מגעת. תיכף ומיד בימי הבראשית להתקרבותו אצה לו השעה להכין את כל האמצעים הגשמיים הנדרשים לנסיעה מארץ ישראל לאומן; הנפיק דרכון בריטי, וכיתת את רגליו עד לקונסוליה הרוסית ברמת-גן בניסיון להשיג אשרת כניסה ושהייה בעיר אומן בימי ראש השנה. הזמנים היו עיצומם של ימי הפרעות" כאשר בני ישמעאל, פראי האדם, הספיגו את הרי יהודה ומורדות השפלה בדם יהודי וכל הדרכים היו בחזקת סכנת נפשות ממש. בנוסף לכך היה על ר' שמואל להיזהר שלא יישמע חלילה שמץ דבר לאמו האלמנה. הוא דילג על כל המניעות ופחדו המוות הללו ועשה את כל אשר היה בכוחו לעשות על מנת לזכות ולהוציא אל הפועל את אותה משאת נפש ה"עולה על הכל".

עבור העניין הנורא והנשגב הזה, היה ר' שמואל מוכן בכל עת ורגע להפקיר הכל כביכול ולוותר אף על עניינים אחרים שכה חשובים היו אצלו עד שלא היה מוכר אותם בעד כל הון

אשרינו שזכינו. באומן בראש השנה

ההלוואה השיב לו ר' יודל: "היום אין ל'בית דוד' אוטובוסים משל עצמם ואנו נאלצים להשתמש בשירותיה של חברת הסעות שבבעלות גויים. קשה לי לחשוב על כך שהמפגש הראשון של הילדים הטהורים בצאתם מביתם בבוקר יהיה עם גוי מגושם שיגיד להם 'בוקר טוב' באנגלית, במקום לקבל חיוך עם מילה טובה מפיו של נהג יהודי חסידי". כה עמוקה הייתה הרגשתו לתת את הדבר הזה לילדי תשב"ר.

היתה לו אחריות מיוחדת לדאוג שכספים שהוא או אחרים שלחו דרכו מארה"ב ארצה, ביניהם של כמה ממשפיעי אנ"ש, יגיעו לידיים הנכונות, היה ברור שאם הכסף נשלח דרכו הוא יגיע בשלימותו, ובמהירות האפשרית.

סומך נופלים

אחד מבניו מספר על חבר שלו שהתמודד בחיים עם מעברים קשים ברוחניות ובשלב מסוים אף חשב לעזוב את הכל, ואז הציע לו מישהו כמוצא אחרון לנסוע לצינונו של רבינו הקדוש באומן, הוא חשב על כך והתלבט ולבסוף החליט לנסוע כי מה אפשר להפסיד, "אבל", חשב לעצמו, "אם אני נוסע ולא מרגיש כלום, אני לא מנסה עוד שום דבר וזהו".

כשהגיע לצינון התיישב להגיד תהילים, עוד פרק ועוד אחד ושום דבר בלבו לא זז. פשוט 'בש'. הוא מביט מסביבו ורואה את הכל כמרקחה, כל אחד שקוע בענינו בהתעוררות, זה עם דמעות וזה בצעקות, ואילו הוא - לבו כמדבר צחית. רגע לפני שהתיימש הוא רואה לידו איש מבוגר הנראה נעים סבר. היה זה ר' יודל. והוא החליט לשאול אותו מה עושים עם מצב הביש הזה.

לאחר שר' יודל הקשיב לו בהארת פנים ובנועם, ענה לו: "תשמע, הצער שלך אכן מוצדק, גם לך מגיע להרגיש קירבת ה' ופתיחות הלב, הנקודה היא רק שלא פנית לכתובת הנכונה. תיגש לצינון ותפרש שם את כל אשר עם לבך, תספר לרבינו איך זה מצער אותך להרגיש יבשות כזו".

הבחור שהתפעל עמוקות מהנעימות וההארה

צריכים לפנות לביה"ח ור' צבי היה אמור לשהות שם לבדו בשבת עם אביו שליט"א. מספר לנו ר' צבי: "הופתעת בערב שבת, כשלתפתע נכנס ר' יודל לחדר ללא כל הודעה מוקדמת ונתן בידי שקית גדושה בעוגות ומיני מתקה כדי שאוכל להתענג גם כשאני שוהה בשבת במקום כזה. הוא חשב על כך מעצמו והיה לו חשוב להקל על הרגשתי".

עוד אחד מאנ"ש מספר, שכשהגיע למונסי לצורך מסוים והיה אמור לשהות שם גם למשך ימי הפורים, דבר שהעכיר את רוחו עד למאוד, הופתע גלות כי ר' יודל טרח והגיע אליו עד למקום אכסנייתו ונתן לו משלוח מנות גדול ומכובד, עם חיוך והארת פנים כאלו, שהאירו לו את החושך שהיה נתון בו.

על אף שלא היה עתיר בממון, היה ר' יודל חדור להט קודש של עשייה בכל הנוגע לחינוך ילדי ברסלב על טהרת הקודש בארץ ישראל, כשבכל שנה היה משיג ושולח כספים רבים עבור מוסדות ברסלב בארץ ישראל. כמו כן לפני פסח היה משיג כספים למען הקמחא דפסחא לעניי אנ"ש בארץ.

ביושר לבב

אחד מפעליו הגדולים של ר' יודל שהיו יותר מוכרים, היה הניהול של מוסדות "בית דוד", במשך קרוב ליובל שנים ניהל את המוסדות באמונה ובמסירות. כל מי שהכיר אותו בתפקידו זה נפעם מיושרתו ומסירותו שהיו ללא גבול. דוגמאות אין ספור היו לכך, ניגע באחת מהן שאפיינה אותו מאד: פעם אחת שם אחד מבניו לב לכך שהוא רושם את כמות הקילומטרים שהוא נוסע ברכב, כששאל אותו לפשר הדבר, התפלא ר' יודל על השאלה, "בוודאי, הרי אני צריך לדעת כמה אני נוסע לצרכי שלי וכמה בשביל המוסד".

אפיזודה מעניינת מציין ר' זלמן זילבער הי"ו, היה זה כשר' יודל ניגש אליו וביקש ממנו הלוואה ע"ס 05 אלף דולר וששאלהו לסיבת

שלא ניתן לתארה ולשערה. הוא שר וניגן ומחא כף אל כף ומרוב דיצה וחדווה אף דפק על המושב שמאחורי כתפיו של הנהג הגוי כמעוררו להצטרף אף הוא לשמחה...

"בקיב" - סיים ר' יודל את תיאורו - "נפרדתי ממנו לשלום, דאגתי להעלותו על המטוס שמגמת פניו ארץ הקודש ורק לאחר מכן יצאתי לדרכי למקום מגוריי בארצות הברית".

ר' שמואל הכיר לר' יודל טובה על כך כל חייו, ובהמשך אף הזכיר לו זאת במכתבו אליו: "ובאמת הוא להיפך, שאני צריך להתנצל על שלא כתבתי לך מכתבי תודה על שזיכיתי להיות על ציון רבינו הק' זצ"ל, כי לולא שנסעתי עמך, מי יודע אם הייתי זוכה לזה..."

שבע-עשרה שנים לאחר אותה נסיעה, אז חצי שנה לפני הסתלקותו של ר' שמואל, אירעה תאונה קשה בה נפצע אחד מילדיו של ר' יודל ושכב בביה"ח במצב קשה ביותר כשהרופאים אינם נותנים לו סיכויים רבים לשרוד. חתנו של ר' שמואל, הר"ר משה לפקוביץ הי"ו, שגר במונסי התקשר אז לר' שמואל בדחיפות וביקש ממנו שיתפלל על הילד. ר' שמואל השיב באופן שלא היה מקובל לשמוע ממנו "תגיד לו לר' יודל שאין לו מה לדאוג". ואכן תפילת צדיק עושה רושם והילד הבריא לגמרי באופן פלאי.

בערב ימיו של ר' שמואל, תקופה קצרה ממש לפני עלותו למרומים, שהה אחיו של ר' יודל, ר' שיעה ליכטער הי"ו, בארץ ישראל ועלה לביתו לבקרו, מיד בהיכנסו זיהה אותו ר' שמואל והתעניין בשלום אחיו "וואס מאכט עפעס ר' יודל..." (=מה שלומו של ר' יודל), כה גדולה הייתה הכרת הטוב שחש כלפיו.

גם בהמשך היה הקשר ביניהם עמוק מאד באמצעות מכתבים תכופים, כשר' שמואל דורש בשלומו ומוסיף דיבורי התחזקות מתורתו של הנחל נובע. ר' יודל מצידו השיב אף הוא במכתבים ואף צירף לעיתים תמיכות הגונות עבורו ועבור שאר אנ"ש הנצרכים.

כל ימיו היה ר' יודל מודה לה' על גודל הזכות שנפלה בחלקו, וכל אימת שמישהו התעניין אצלו על כך היה מתיישב ומספר את הסיפור בהתחדשות נפלאה, ממש מתחילה כאילו שאך עכשיו חזר מהמסע הקדוש הזה.

**בתקופה הראשונה
היה מוסר את
נפשו בקיץ הלוהט
ובקור המקפיא
של מונסי לגייס
מניין לתפילות,
ודאג בהארט
הפנים המיוחדת
שהייתה אומנותו,
לתת לכל מי
שרק הגיע לבית
הכנסת הרגשה
טובה ונעימה**

בית מדרש על שם הצדיק. ברכת הנחל כיום

מסירות ונאמנות - בית דוד

ניגש אליו אחד מהמתפללים והחל צועק עליו לעיני כל המתפללים בצעקות רמות, כשפיו מלא טענות: מדוע זה כך ולמה זה כך. "אבא שמע את זעקותי" מספרים הבנים, "ומכיוון שהכיר את אותו אדם וידע שהוא סובל מהתמודדות לא פשוטות בחייו הפרטיים, הבין שאין מה להסביר לו וכל שעליו פשוט להקשיב לו. הוא לא הגיב על שום מילה שהוטחה כלפיו ואחרי שסיים הלה את דבריו חזר ללימודו כאילו מאומה לא אירע ושוב לא שמענו אותו מדבר על כך מעולם".

לעשות נחת רוח

"היה משתדל להתפלל וותיקין מדי יום", מוסיפים הבנים, "עבודתו את ה' הייתה בהשתפכות הנפש עם כיסופין עמוקים ודבקות נפלאה. בנעימות ועריבות מיוחדים, קולו היה ערב במיוחד והוא אף נבחר לשמש כחזן בקיבוץ של חסידי ברסלב בארה"ב בליל ראש השנה, כל עוד לא ניתן היה לנסוע לאומן.

דבק היה בתורה בשקידה ויגיעה, ואף שהיה מוטל על כתפיו עול ניהול המוסדות ניצל כל רגע פנוי לעבודת ה' תורה ותפילה. בניו מציינים אף שאת הספר 'ליקוטי מוהר"ן' ידע לצטט ממש בעל פה.

מעשה דומה מעורר השתאות סיפר אברך נוסף, בדמעות ממש, בעת השבעה: "הייתי ילד עלוז ובדרך קבע היו איתי 'חגיגות' בחיידר, מה שגרם לאבי לקבל טלפונים על בסיס קבוע מהמשגיח עם ביקורת עלי. איני יודע איך נודע לו לר' יודל על כך, אבל את זה אני כן יודע, שאחרי כל טלפון כזה מהמנהל היה אבי מקבל טלפון נוסף מר' יודל, שהיה משבח אותי ומוסר לאבי ד"ש ממני ומספר כמה טוב שאני וכמה שאני ילד נפלא. את כל חיי אני חייב לר' יודל" סיים אותו אברך ודמע, "בלעדי לא יודע איפה הייתי היום".

לשמוע את מה שמעבר לצעקות

גבאי בבית המדרש, הוא תפקיד הכרוך בכל מיני סוגי חוויות שחלקן אף מאתגרות במיוחד. מעשה היה וישב ר' יודל ולמד בנעימות כדרכו, כשפתאום

שקיבל, החליט להקשיב לעצתו. הוא ניגש לציון והחל בפשטות לספר לפני הרבי מה הוא חווה עכשיו, ללא כחל וסרק. לאחר מכן סיפר שטעם קדושה כזה הוא לא טעם בחייו, ההתקרבות שהוא חש הפכה לו את כל התוכניות. ואכן מאז הוא חזר לדרך הישר והתקרב לרבינו, וכשהוא מספר זאת הוא מוסיף: "אם רק היה יושב שם מישהו אחר שלא היה נותן לי כזו הרגשה, מי יודע איפה הייתי היום".

סיפור נוסף מספר אברך יקר בעל משפחה, שבתקופת היותו ילד התמודדה משפחתו עם קשיים סוציאליים, "משנודע לר' יודל על כך, קרא לי למשרדו ואמר לי בחביבות: 'אתה מאד מוצא חן בעיני, ואני מעוניין בכך לחבר. אנא ממך, בכל פעם שתצטרך משהו תפנה אלי ואני אסדר לך הכל'. את כל ההצלחה שלי אני זוקף לזכותו של ר' יודל".

הלפיד שהבעיר את האש. הרה"ח ר' גדליה קעניג זצ"ל

שיעוריו הקבועים בלימוד התורה בכלל ובספרי רבינו ז"ל בפרט, היו בעקביות שלא תתואר, פשוט לא היה יום שהוא הפסיד אותם, כלל לא משנה מה היה עובר עליו אז.

חביבין עליך יסורין

משנת תשע"ג אז חלה את המחלה ממנה נפטר לבסוף ועד ליומו האחרון, סבל ר' יודל יסורים קשיים ביותר אותם קיבל באהבה ובדומיה, ככל שהיה חוזר לעצמו היה מנצל כמה שיותר כל רגע פנוי לעבודת ה'. בכל נסיעה לבית החולים היה נוטל עמו כמה ספרי קודש בכדי לא להשאיר אפילו רגע ריק.

השמחה שהייתה מנת חלקו והארת הפנים לא פסקו אף בימים חשוכים אלו, וכל אימת שהיה פוגש מישהו אחר היה מברכו במילה טובה ובחיוך.

"משנת תשנ"א עד תשע"ד השתדל לא להחסיר שום ראש השנה מלהימנות על הקיבוץ הקדוש באומן. לפני ראש השנה תשע"ד כשחלה בפעם הראשונה את חוליו הקשה, דבר שמנע ממנו לנסוע לאומן, היה זה בשבילו צער נורא אולי אף יותר מצערן על עצם המחלה, ואם בכל תקופת מחלתו לא ראינו אצלו שום בכיה, הרי שעל עניין זה הוריד דמעות כמים, ואך בקושי הסכים להתנחם על חסרון הראש השנה אצל רבינו".

ברגעיו האחרונים עלי אדמות, שבת קודש פרשת יתרו, כ' שבט תשע"ט, ישבו כמה מבניו בחדרו ושרו שירי כיסופין, לאחר מכן אמרו בקול את פסוקי הייחוד, ומיד כשסיימו "ה' הוא האלוקים" עלתה נשמתו המזוככת למרומים. ■

תהלה לא-ל שכרו אנ"ש במאנסי חדר בשביל בית המדרש הנקרא ע"ש רבינו הקדוש זצ"ל

מכתב ידידות מר' שמואל שפירא זצ"ל לר' יודל ליכטער אחרי יסוד מקום התקבצות לאנ"ש בעיר מאנסי תובב"א

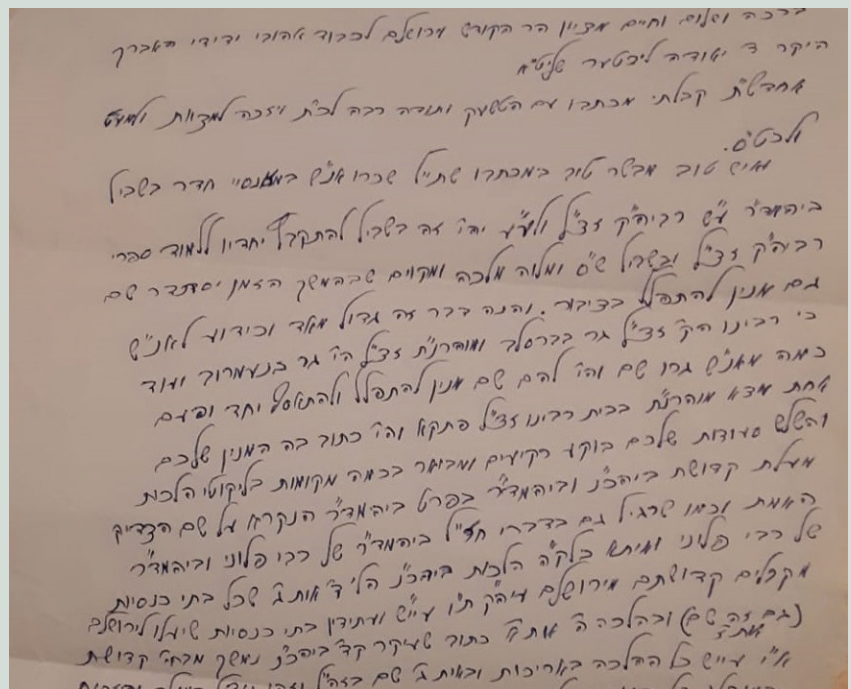
בס"ד

ג' לסדר לך תשל"ה ירושלים עיה"ק ת"ו. ברכה ושלוש וחיים מציון עיר הקודש ירושלים, לכבוד אהובי ידידי האברך היקר ר' יהודה ליכטער שליט"א.

אחר דרישת שלומו הטוב, קיבלתי מכתבו עם הטשעק ותודה רבה לכבוד תורתו ויזכה למצוות ולמעשים טובים ולכל טוב סלה.

ואיש טוב מבשר טוב במכתבו שתהלה לא-ל שכרו אנ"ש במאנסי חדר בשביל בית המדרש הנקרא ע"ש רבינו הקדוש זצ"ל, ולעת עתה יהי זה בשביל להתקבץ יחדיו ללמוד ספרי רבינו הקדוש זצ"ל ובשביל שלוש סעודות ומלווה מלכה, ומקווים שבהמשך הזמן יסתדר שם גם מניין להתפלל בציבור. והנה דבר זה גדול מאוד וכידוע לאנ"ש, כי רבינו הקדוש זצ"ל גר בברסלב ומוהרנ"ת זצ"ל היה גר בנעמרוב ועוד כמה מאנ"ש גרו שם והיה להם שם מניין להתפלל ולהתאסף יחד ופעם אחת מצא מוהרנ"ת בבית רבינו זצ"ל פתקא והיה כתוב בה: 'המניין שלכם והשלוש סעודות שלכם בוקע רקיעים'. ומבואר בכמה מקומות בליקוטי הלכות מעלת קדושת בית הכנסת ובית המדרש בפרט בית המדרש הנקרא על שם הצדיק של רבי פלוני. וכמו שרגיל גם בדברי חז"ל בית המדרש של רבי פלוני ובית המדרש של רבי פלוני. ואיתא

שמואל שפירא

המכתב מר' שמואל שפירא

הקלב כנסת

למען

היכל ציון

רביה"ק רבי נחמן מברסלב ויע"א
לענין תאשה החשובה מרת אלטע רחל לאה ב"ד שלמה ב"ד מ"ד
נגאל ושוקם ע"י הוועד העולמי דחסידי ברסלב

שער משה י

שנים של חיפוש וגעגועים
אינסופיים שעדיין לא
הושלמו הובילו לנחל הנובע
שמרווה את צימאונה של
הנפש | הרה"ח ר' **איתמר**
לייפער הי"ו שזכה להגיע
ממרחק כדי לחסות בצל
האילן הגדול ואף יגע וטרח
להקים בירושלים את
בית המדרש 'אור הצדיק'
למקורבים בני חוץ - לארץ
משתף את קוראי 'אבקשה'
בשביבי אור מסיפור חייו

עם הרה"ח ר' איתמר לייפער ה"ו התועדונו לשיחת חברים, בה רצינו לשמוע מפיו על המהפכה הגדולה המתרחשת לה לאיטה. בשנים האחרונות אנו עדים להתעוררות גדולה בקרב בחורים ואברכים הבאים מקהילות קודש הנמנים על משפחות מפארות שעדיין חשים כי חסר להם משהו עמוק ומהותי אותו הם זוכים למצוא באורו ותורתו של הצדיק, הנך רואה אותם יהודים חסידיים 'חסידישע אידן' בכל מהותם, אבל כאשר נאחזת בהם אשו הבערת של רבינו הק' 'נוגעת בהם' מתקיימת במ אמרתו של רבינו הק' אותה הגה בסילודין, עת שוחח אודות מוהרנ"ת "הנך יכול לראותו הולך ברחובה של עיר כדרכם של בני הרבנים, אולם אם תתבונן תראה כי בעיני עצמו הינו שפל לגמרי א' שטיקל בלאטע" (חתיכת בוך).

כך גם ניתן להמליץ על אותם חסידישע יונגעלייט (אברכים חסידיים) הבאים מחצרות חסידיות וזוכים לטעום מאור האמת, שלמרות כי לעיתים לבושי שיראין הינם, אולם בפנימיות ניתן להבחין כי אש האמת אחזה בשולי גלימתם, והדר השפלות נעשה כתר לראשם, באשר ישנה אמת שבעבורה הסכימו לקבל ביזיונות ולעיתים אף לאבד מקור פרנסה ומעמד של כבוד בקהילתם בלכתם אחריו במדבר בארץ לא זרועה ...

ר' איתמר זכה לגדול ב 'חסידישע' משפחה שיראת השמים ספוגה הייתה בקירות ביתה באופן שאין לשער, משחר ילדותו ספג חיות דקדושה וחינוך למחשבה על התכלית, ואת ההבנה כי העולם אינו הפקר ועל הכל נבוא בחשבון, בראשית דבריו חשוב לו מאוד להדגיש ולהסב את תשומת ליבנו להערכתו העצומה והכרת הטוב האינסופית להוריו שמהם ינק את השאיפה והרצון לשלמות הקדושה "קיבלתי בבית הורי את יסודות האמת, את האמונה והתמימות והישרות, את הרוח של מסירות נפש לכל דבר שבקדושה, בכל ליל שבת היה אבי מסב עמנו עד לשעות הקטנות של הלילה עם יראת שמים גדולה ואמת כזו שאין לתאר".

"מובן כי לא היה לי שמץ של מושג מיהו רבינו הקדוש ומהי תורתו, ואף על חסידי ברסלב לא שמעתי מעולם, אולם נראה כי דווקא הריחוק וההעלם הגדול מתורת רבינו הם אלו שהביאו אותי בסופו של תהליך להכיר לעומק את תורת רבינו ולהגיע להתקרבות גדולה בבחינת ה'התרחקות היא תכלית ההתקרבות', יתרה מכך, דווקא היסודות האיתנים אותם קיבלתי בביתי הם אלו שנתנו בידי את האבוקה ואת העוז לחפש את אור הצדיק בתוך ההסתרה, את החיות בתוך שטף החיים, ואת האמת לאמתה בתוך שמץ המלאכותיות שלפעמים חשתי בה.

משיח ה' - ר' נחמן מברסלב

ר' איתמר מקדים וחושף לנו גילויים חדשים על הקשר העמוק שבין שלשלת אדמור"ר

נדבורנא שעל מצעה זכה לגדול ולפרוח, לכל הקשור לתורת רבינו הקדוש מוהר"ן מברסלב ותלמידיו, שכל ספריהם היו מונחים תמידים כסידרם בבתי המדרש שהחזיקו ואף בבתיהם עצמם, ואת שמו הקדוש היו מזכירים בסילודין 'הצדיק הנורא והקדוש' ר' נחמן בן פייגא זיע"א. הוא מוסיף לספר שאף שהיה פשוט וברור במשפחתו שרבינו הקדוש היה צדיק יסוד עולם. עד כדי שסבו ר' ברוך פנחס סקאליע זצ"ל אף כתב בספרו 'אמרו נא ישראל את העשר קפיטלאך שגילה משיח ה' ר' נחמן מברסלב, ובגנזי ירושת סבו ר' איתמר מנדבורנא אף מצאו ספר 'ליקוטי מוהר"ן' בחתימתו. עם כל זאת המציאות של חיפוש מקומות חדשים לרעות בהם לא הייתה מקובלת כלל במשפחתו.

וסר מרע משתולל

בהיותי כבן 13 שנים חיפשתי בכל עת אחר מאמרים וספרים שיעוררו את ליבי ובעיקר ישיבו את רוחי ויסייעו לי להיכנס בעבודת ה', באותה תקופה התגלגלו לידי כמה חוברות שהסתובבו על שולחן ביהכ"נ שלנו, נהניתי מאוד לקרוא בהם דברי חיזוק שנכתבו עם חן של תמימות והשיבו את נפשי המבקשת, אולם לא עברו מספר דקות וגבאי בית הכנסת שהבחין בי אמר לי שאסור לקרוא בהן, התפלאתי: מדוע? וכי מה יש בהם? אולם הוא אמר לי בקצרה שהחברות שייכים לכת המשוגעים ואין לקרוא בהם! בתחילה אכן צייתי להוראתו אולם כעבור מספר ימים שוב ראיתי אותם והתקשיתי לוותר עליהם, טמנתי אותם עמוק בכיסי ואחר כמה ימים מישוהו אחר הבחין בהם ואמר לי בחומרה: 'וכי אינך יודע שאין לקרוא חוברות של ברסלב? היפרד נא מהם!'

בלב כבד נאלצתי להיפטר מהם כשנפשי עודנה מחפשת נחמה, כעבור תקופה התגלגל לידי לוח שנה מהודר שנהניתי מאוד להשתמש בו, לוח השנה הזה כלל המון מאמרי חיזוק מרבינו ותלמידיו, היה זה 'לוח של ברסלב' שכמובן מהר מאוד הוהבה לי שגם אותו אין להחזיק ומובן שאסור לעיין בו.

סמוך לביתנו היה ביהכ"נ ברסלב, מעולם לא דרכתי בו, באי שערי היו בעיני אנשים לא שגרתיים, כמין התקבצות של פשוטי העם, תמיד שרתה עליהם שמחה בלתי מוסברת, למעשה הייתי רואה אותם רק בקידוש לבנה, מתבונן הייתי כיצד הם אומרים בתמימות את הנוסח ושרים אח"כ בתמימות 'דוד מלך ישראל חי וקיים', לכשהסתבר לי שאלו הם הברסלבר'ס המדוברים הבנתי מעט מדוע אלו נחשבים למשוגעים...

אמנם, אני חייב לציין כי עמוק בתוכי הבנתי משהו מעט שונה, חשתי כי בעיני העולם דווקא אלו שקרובים יותר לאמת נחשבים למשוגעים, בבחינת 'וסר מרע משתולל', מרחוק הבנתי שדווקא אלו הרחוקים מכבוד עולם הזה יש בהם

ראיתיו יושב ואומר
ליקוטי תפילות
בהשתפכות עצומה,
כבן המתחשא לפני
אביו, המחזה עורר
בי געגועים טמירים
להשם יתברך, הכנות
והפשיטות הזו בה
נאמרו התפילות
קשרו אותי לרבינו
הק' בנימים נסתרים
ובעבותות אהבה,
זכורני כיצד התיישבתי
אף אני והחלתי לומר
תיקון הכללי, רציתי גם
לטעום את הטעם של
אותו אור גנוז...

חן של אמת, נתתי אל ליבי כי משום מה דבר שיש בו אמת אנשים צוחקים עליו, כפי שהדבר מצוי לעיתים בקרב ילדים צעירים שנוהגים להציק דווקא לילד ה'צדיק' של הכיתה... כך הרגשתי אי שם בירכתי מוחי למרות שעדיין לא הבנתי זאת באופן ברור.

כך, מידי פעם הייתי מתבונן בהם, היה בהם משהו אמיתי ולא מצוי, שמת ליב כי אנשים אלו יכולים לבטא את עצמם באופן כנה יותר, הם יודעים לשמוח כששמחים, ולבכות כשמתעורר להם הלב, פחות 'מסכות', פחות "ס'פאסט נישט" (= לא מתאים...), פחות להיות 'מכובעדיג' (= נכבד ומרשים), את האמת אומר כי כל העת קננה בליבי שאלה: איפה התמימות והעבודה הפשוטה מהסיפורים על הרבי ר' מייך ור' זושא...? והנה כאן אני רואה לפניי סוף סוף תמונה של פשוטות ואמת שמאוד דיברה לליבי.

תדיר תהיתי: הלא ה"רבי" שלי הוא יהודי קדוש, באמת מורם מעם, אולם מה עם הדרך אותה הוא מנחיל לנו? האם זו אכן דרך שיכולה להעלות את הציבור טפח או שתיים מעל חיי החולין? תהיתי תמיד אם זו אכן הדרך הנכונה,

משיח ה' ר' נחמן מברסלב אוהל אדמו"רי נדבורנא בעיר בישטינא

לא ידעתי שיש דבורים כאלו בעולם. ר' איתמר בשיעור למקורבים (התמונה באדיבות בעולמה של ברסלב)

בהגיעי לגיל 17 חשתי כי נקלעתי למבוי סתום, הייתי בטוח שבגיל זה אהיה כבר לאחר סיום ש"ס ובעל בקיאות עצומה, היה לי חבר שכבר זכה לסיים את הש"ס בגיל זה ואני הייתי רחוק מכך, לא הייתי מסופק עם הישגיי והייתי מאוד מבולבל וחסר שקט ורוגע כשאיני יודע כיצד ניתן להמשיך הלאה, חשתי צימאון תמידי ובקשה וחיפוש לרוב. היה לי חבר שסחתי בפניו את דאגותיי ונדברנו לקיים חברותא בספר 'מסילת ישרים'. זכורני כיצד למדנו על מידת הזהירות ועל חובת חשבון הנפש וההרחקה מליצנות, אבל נותרתי עם שאלות, "מה עושים כשקשה?", שאלתי אותו. "מתגברים!", ענה לי. "ואם לא הולך?" - לא היו לו תשובות, וגם לי לא, הבנתי שצריך למצוא דרך חדשה, משהו אחר שלא ניסיתי עד היום.

באותה תקופה ראיתי בבית הכנסת שבו הייתי לומד בבין הסדרים בחור שלא הכרתיו, הוא היה מאוד בוער בעבודת ה', עקבתי אחריו מהצד וחשתי כי יש בו משהו מיוחד ועצום מאוד, כעבור תקופה הוריו הפנו אותו לשיבה של החסידות שלנו והוא נכנס ללמוד בשיעור שלי, זה היה מאוד מרגש, הוא היה מאוד מורם, היה מתענה תענית דיבור בשבת, ועובד ה' ממש שלא מתרגש מליצנות של חבריו, עקבתי אחריו מעט ואז גיליתי בארונות שלו הרבה ספרי ברסלב - -

המתנתי לליל שישי, באישון לילה כשרק אורות תאורת החירות דולקים בבית המדרש ואור נרות התמיד מטיל צלליות ארוכות על הקירות, התקדמתי לעבר הארונות המסתורית, בית המדרש היה ריק, פתחתי את הארונות ומישישתי בחיבת הקודש את הספרים אליהם ייחלתי תקופה כה ארוכה, מוקסם התחלתי לעיין מעט בספרים, מה אומר ומה אדבר? אלו היו מים קרים על נפש עייפה וצמאה... ראיתי שם המון תנחומים, הרבה מתיקות, תלילתילים של תמימות ופשטות, והרבה אמת וזיכרון עלמא דאתי, זה

מוזרה ונמנים עליה רק אנשים תמוהים, שמעתי ממנו לראשונה להפתעתי העצומה כי יש בה הרבה מאוד אנשים חשובים תלמידי חכמים ועובדי ה', הוא סיפר לי על דמויות הוד מפורסמות כמו הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א ועוד. אז הבנתי כי עלי לברר את הדבר לעומקו.

אחד מהזיכרונות שלי מאותה תקופה הינו כיצד יום אחד ישבו אצלנו בביהמ"ד שני מקורבים שלמדו 'עלים לתרופה', אמנם הם היו קצת מוזרים בלבושם, זה עם כובע כזה ורעהו עם כובע אחר, לא בלבוש המכובד והמדויק אליו הייתי מורגל בחסידות שלנו, הייתי אוזן לדבריהם ושמעתי אותם מבארים זה לזה את המושג ירידה ועליה. אצלנו היה הפירוש של עליה - מתי שאתה מתפלל בדבקות, וירידה - כשאתה מתפלל בלי דביקות, אבל אז שמעתי אותם קוראים מכתב של מוהרנ"ת בעניין העליות והירידות ושמעתי כיצד הם מסבירים שעליה פירושה כשמתחשק לך לעבוד את ה' והכל מאיר לך, ואילו ירידה פירושה שאין לך בכלל שום חשק לעבודת ה', זה מאוד קסם לי שמוהרנ"ת אומר שדבר כזה יכול לעבור על אדם אחד מאות פעמים ביום אחד, רגע כך ורגע כך, והעבודה של האדם היא לא להתבלבל ממצב זה, הדיבורים שלהם מאוד דיברו אלי, חשתי שאלו השיחות והתורות להם אני זקוק כדי להתקדם ולא להתעייף.

בהזדמנות אחרת שוב שמעתי אותם אומרים זה לזה שה'עולם' אומרים שאי אפשר להגיע למדרגות גבוהות כי יש ירידת הדורות, אבל בברסלב אומרים שאפשר להגיע להכל, הרעיון הזה מאוד קנה אותי ומאוד דיבר אלי כי מעבר לכך שהשתדלתי ככל יכולתי לסוור מרע ולהתחזק בתורה ויראת שמים, מאוד רציתי לעלות מדרגה לדרגה כדרך הצדיקים ועובדי ה' המופלגים במעלה, ואם בברסלב אומרים שניתן להגיע לכך - אמרתי לעצמי - כנראה שגם יש שם את הכלים כיצד להגיע לכך.

או שמא ישנה דרך אחרת שהיא יותר אמיתית ונכונה עבורי?

גם העניין של העברת ירושה מאב לבנו היה גורם לי לשאלות מטרידות ללא הרף: וכי אם האב הוא יהודי קדוש ועובד ה' באמת - מוכרח שגם בנו יהיה כך? הלא באופן אישי אני מכיר כמה וכמה בני אדמו"רים שיודעים היטב שאינם ראויים לאותה אצטלא, ולמרות זאת בשעת הכושר הם הופכים למנהיגי קהילות, וכי לזה צדיק אמת ייקרא? הלא ידוע הדבר כי מסיבה זו הרבי ר' מיילך היה מרחק את ה"בנשקי"ם", שכן עבודת ה' אינה באה בירושה. נכון שמושמיים כל מיני הסברים נפוצים, כגון הפתגם "שאם עשרה אנשים מאמינים במישהו אזי הוא מקבל כוחות מן שמיא" וכדומה, אולם כל התשובות הללו לא סיפקו אותי, רציתי מישהו עם כתפיים רחבות באמת, שיוביל אותי, ייתן לי דרך לעבוד את ה', ויתקן את נשמתו באמת.

בארץ ציה ועייף בלי מים

כך עברו להם כמה שנים של צימאון וחיפוש, בהיותי כבן 16 סיפר לי חבר שיש לו קרוב משפחה שגר בארץ ישראל שניה ברסלב'ר, כששאלתי אותו מה משמעות העניין הוא סיפר לי שחברו הולך לשדה בלילה, השתגע. לא הבנתי, הלא הוא היה אדם נורמלי קודם לכן ומה קרה?, כשברירתי מעט הוסבר לי שיש אצל חסידי ברסלב מן מיסיון כזה, יש להם ספר ליקוטי מוהר"ן שמספיק לקרוא בו כמה שורות ומי שנתפס לא משתחרר מזה... זה היה מאוד משונה בעיני, אבל דווקא חברי הסביר לי שזה לא כזה מוזר, 'האנשים הללו לא חושבים על העולם הזה וזוכרים את התכלית מאוד חזק' אמר לי, ניתן לומר כי הדבר די סיקרן אותי אבל הבנתי שאם זה לא מקובל אז כדאי להתרחק מזה.

כעבור תקופה שוב שמעתי ממישהו על חסידות ברסלב, כאשר אמרתי לו שזו חסידות

מאוד קסם לי
שמוהרנ"ת אומר
שדבר כזה יכול
לעבור על אדם
אחד מאות פעמים
ביום אחד, רגע כך
ורגע כך, והעבודה
של האדם היא לא
להתבלבל ממצב זה,
הדיבורים שלהם
מאוד דיברו אלי,
חשתי שאלו השיחות
והתורות להם אני
זקוק כדי להתקדם
ולא להתעייף

שוחחו עמי ארוכות בדבר חשיבות הנסיעה והדגישו שאין שום דרך לחמוק מכך, מאחר וזו הוראה חד משמעית של רבינו, כך גם דיברו עמי על התורה של 'אחד היה אברהם' בה מסביר רבינו שעל האדם לחוש שהוא יחיד בעולם.

בהקשר זה רואה ר' איתמר לנכון לסייג את דבריו ולהדגיש כי כל ההתקרבות ראויה שתיעשה בשום שכל וחכמה רבה תוך שקלול כל הנתונים של כוחות הנפש והיכולת של האדם, הדבר בוודאי דורש המון 'המתן' והרבה יגיעה ועקשנות והתחזקות, אולם אעפ"כ חשוב לו להבהיר כי הדבר איננו בלתי אפשרי ועם רצון אמיתי ולב בוער והרבה התבודדות והתייעצות עם חברים מקשיבים ניתן לעשות זאת.

"התקופה בה עודדוני חבריי להגיע לאומן הייתה בערב ר"ה של שנת תש"ס, ככל שהעמיקה ההתקרבות שלי כך הלכו וגברו המניעות, אחד מקרובי שראה את התהליך ניסה להניא אותי, הוא אמר לי: אתה לא יודע שאין ברסלב'ר נורמלי? כל אחד מהם משתגע לבסוף... הורים ישבו שבעה על ילדיהם וקרעו קריעה על בנם שהתקרב לחסידות ברסלב, מה אתה עושה? הוא ממש נזף בי בשות: אתה תהרוס את החיים שלך בצעד הזה - - -

לדלות ולהשקות. ר' איתמר בשבת של חבורת 'אור הצדיק'

להתפלל ולשנות את מהלך הדברים. ר' איתמר מתלהב ומוסיף: אותי הדרך הזו הצילה לגמרי, הכוח וההשראה אותם נותן רבינו לכל אדם להמשיך ולהתמיד בכיסופים קדושים ולא להתבלבל, הם המתנה הגדולה והתרופה העוצמתית ביותר ליצר הייאוש שבולט כל כך בדורנו, רבינו מלמד את האדם שה' גדול מאוד מאוד ואינך יודע פשוט כלום על מה שמתרחש מאחורי הקלעים.

בדיבוק חברים

כאחד שחווה על בשרו את הבדידות והחיפוש כאייל בודד שעורג על אפיקי מים בוחר ר' איתמר להרחיב בחשיבות העצומה לכך שיש עוד חברים לדרך ועוד שותפי סוד שעמים ניתן לחלוק תובנות ורגשות. "יש חן וכוח מיוחד לעובדה שיש חברות של מקורבים ובתי כנסת של אנ"ש, כשאתה מסתובב בביהמ"ד של אנ"ש ואתה מגלה שאתה לא לבד עם המהלך של ההתקרבות אלא ישנם עוד חברים טובים שמדברים עמך גלויות על רבינו ואתם מחזקים האחד את חברו - יש לדבר הזה כוח השפעה עצום, הרבה יותר מאשר להיות לבד מול הספרים. מסיבה זו בשלב מאוחר יותר לאחר שהתקרבותו לרבינו הפכה לדבר גלוי פתח ר' איתמר עוד בימי שהותו בחו"ל חבורה מיוחדת שבה היו נפגשים מידי שבוע, וכן היו עושים שבתות התאחדות פעמיים בשנה, ואף כשזכה לעלות לארץ ישראל פתח את בית המדרש 'אור הצדיק' אודותיו נספר בהמשך.

"התחלתי ללכת לשמוע שיעורים ולהיפגש עם חברים מקשיבים שמתקרבים גם הם לאורו של הנחל נובע, וזה נתן לי הרבה כח, הייתי הולך לשמוע שיעורים ממשפיעים שונים ואף החלתי לנסוע להתבודד בשדה, דבר שאליו צריך הייתי להתרגל מאחר והדבר היה מפחיד, בתקופה בה גילתי את ההתבודדות היינו ב'קעמפ' ומטבע הדברים המקום מלא ביערות וכך היה קל יותר לקיים את עצת התבודדות. לאחר מכן הגיע חודש אלול וחבריי החלו לדבר בהשתוקקות גדולה על הנסיעה לאומן לראש השנה, הם

היה מהלך אחר לגמרי, בבחינת 'זירא מנוחה כי טוב', ריח טוב שמעורר ומלהיב אבל יחד עם זאת גם משיב את הנפש המבקשת שתמיד נמצאת בציימאון ומותשת לעיתים מחיפוש מייגע.

כך מידי ליל שישי התחלתי ללמוד קיצור ליקוטי מוהר"ן ומכתבי מוהרנ"ת, כל מילה שם השיבה וריפאה אותי... "אהובי בני...", הבטחותיו הקדושות של מוהרנ"ת שמי שמקורב לרבינו יגיע לכל המדרגות שבכל העולמות, החיזוקים הנפלאים שלא להתבלבל מכל מה שעבר עליך עד לרגע זה, הידיעה שכתובה שחור על גבי לבן שכך עבר על כל הצדיקים, כל סמי המרפא הללו היו עבורי ממש טללי תחיה..

כמו"כ מצאתי שם ספר "שבחו של צדיק" מהרה"ח ר' חיים שלמה רוטנברג שליט"א שמביא שם מהרבה צדיקים שכן אחזו מהדרך של ברסלב וזה הרגיע אותי מאוד.

אשיחה ותתעטף עלי רוח

באותה תקופה התחלתי לעשות התבודדות

אמנם לפני כן גם הייתי רגיל לשבת לבדי מידי פעם בשעות הקטנות של הלילה ולערוך חשבון נפש, הייתי אוהב לשיר ניגוני התעוררות ושמחה ולומר תהילים, אולם ההתבודדות הייתה משהו אחר לגמרי, כשאתה מדבר עם ה' אתה מדבר בתמימות, אתה מוריד את כל המסכות, אתה לא צריך להיות שנון, או חכם ומבין גדול, אתה צריך להיות אתה, תמימות תמיד קנתה אותי אבל בקרב חבריי היא הייתה פחות מקובלת, שם אתה צריך להיות תמיד יותר חכם ומקורי, אבל כשאתה מול השם אתה פתאום יכול לדבר בתמימות, באמת שלך, זה היה נפלא, נהיה משהו חדש בחיי, כל דבר שמבלבל אותי או שיש לי בו קושי אני פונה אל ה' לשיחה, יש לי כתובת, על כל דבר שמקשה עלי או טורד את מנוחתי אני יכול לדבר עם ה'. זו הייתה ממש יציאה מבית האסורים. בנוהג שבעולם שאם משהו לא מסתדר, אומרים לך: תשלים עם המצב! זו המציאות! תוריד את הראש! אבל עם ה' זה אחרת לגמרי, הנה יש דרך

הלב מתגעגע למעיין

כעבור שנה הרגשתי צורך לשוב ולחדש את הקשר עם רבינו הקדוש ותורתו, חשתי ריקנות מסוימת, ולכן שבתי לפקוד את שיעורי המשפיע הנ"ל שכאמור גם יונק את רעיונותיו מרבינו הקדוש למרות שאינו נחשב לברסלב'ר חסיד, הזכרתי לעצמי שיש תכלית שאליה צריך לשאוף, אותו משפיע הכניס בי הרבה חיות דקדושה, הייתי נכנס אליו לעיתים בפרטיות, והוא עודד אותי מאוד לחפש את האמת בעזרת דקדושה, הייתי מקורב אליו ושיתפתי אותו במעברים שלי, באחד משיחותי עימו הוא אמר לי: "יש לך את הירידות והמעברים שיש לך מאחר ואינך מקושר לצדיק!", אמרתי לו: "הלא אני מקושר לפלוני ופלוני?", הוא לא הגיב אך אמר לי שמי שמקורב לצדיק אמור להיות מוגן ומחוסן יותר מפני ירידות, "צדיק מחזיק את האדם ומונע ממנו ליפול", כך אמר.

באחת הפעמים שוחחנו על חסידות ברסלב, ואז הוא אמר לי שבברסלב עלי להיות מקושר לרבי בעצמו, ושאדם שאם אני רוצה להיות ברסלב'ר אסור לי להביט על מה שקורה מסביב, "אמנם" אמר, "אינני מכוון אותך בדווקא להיות ברסלב'ר, אבל תדע לך שברסלב היא דרך נפלאה ועצומה, עם הלימוד של ליקוטי מוהר"ן יכול יהודי פשוט להיות צדיק אמיתי. החידוש של רבינו הקדוש הוא לקחת יהודים פשוטים ולהפכם לצדיקים". דבריו נכנסו מאוד בלבי שכן חשבתי לעצמי שאם ממילא אני מוכרח, כדבריו, להתקרב לצדיק כדי להחזיק מעמד בעבודת ה' הרי עדיף שאעשה זאת עם רבינו הקדוש.

אני חייב לציין שנדיר שמשפיע מפורסם מדורינו מאפשר להתקרב לרבינו, זה היה חידוש גדול, בדרך כלל אדם צריך בעצמו לבחור זאת אבל כאן זו הייתה הכוונה מאוד מיוחדת שסייעה לי, בין יתר השיחות שהיו לי עמו עלתה השאלה האם יש בי די כוחות נפש לוויכוחים שעלולים לפרוץ? הוא גם הסב את תשומת ליבי לעובדה שאני בחור צעיר ומניין יהיו לי הכתפיים לקבל כזו החלטה? השבתי לו כי אדרבא ככל שמתבגרים ההחלטה הזו הופכת להיות קשה הרבה יותר, אנשים מבוגרים לא נוטים לקבל החלטות כאלו הרות גורל, ואם כבר מחליטים כזו החלטה כדאי לה שתיעשה בגיל צעיר, "למעשה", אמרתי לו, "כל שאלה ניתן להפנות לצדיקים, אבל את השאלה 'לאיזה צדיק להתקרב' לא ניתן לברר מלבד בתפילה לה' לבדו", לשמחתי הוא הצדיק את דברי.

להודיע לדרי מעלה איה מקום כבוד

באותה תקופה נסתלק לבית עולמו הרבי שבצלו חסתה משפחתנו, זכיתי להיות אצלו מספר פעמים ולשוחח עמו על התקרבותי לרבינו הק', הרבי צ"ל לא הביע התנגדות נחרצת ורק הציע בעדינות

מהישיבה, הסברתי לו שברסלב איננה בשבילי וקשה לי לסבול את המתח והלחץ שהסביבה מפעילה עלי, חברי אמר לי שצריך באמת זכות להישאר בחיידר של רבינו 'ישנם הרבה אנשים שכבר היו שם ולא זכו להישאר' אמר, השבתי לו שאמשיך להיות מקורב בשקט, אמושיך לקיים יום את עצת ההתבודדות, אולם בגלוי אין לי כח להמשיך, ובוודאי שלא לנסוע לאומן.

חזרתי לחסידות שהייתי שייך אליה, אי אפשר להסביר זאת למי שלא חווה זאת, אתה חוזר לחיק משפחתך לאזור המוכר והנח, הכל מתנהל למישרין, "רעבישע חתונה", טישים, כל האירועים והימים טובים עם החסידות שלי, הקירבה לבני ונכדי האדמו"ר, הכל כל כך נעים ורגוע, רוח הסערה וכוחות הנפש להם נדרשתי כדי להתמודד ולהתגונן מול כל העולם שקטה, תחושת מסירות הנפש שבערה בי שנה שלימה להיות כאברהם אבינו בשעתו התפוגגה והתנדפה, מה גם שנותר בי הרשימו של ההתקרבות לרבינו וכוחותיו ותורתיו של רבינו עודם מותירים ניחוח גן עדן בנשמתו כך שגם מזה ומזה אל תנח ידך מובן כי למעשה נחלשתי מאוד בהתבודדות ובהתקשרות לרבינו הק'.

רק שנים מאוחר יותר ראיתי את דבריו הנפלאים של מוהר"ת בהם הוא מברך כי התקרבות לצדיק מתבטאת בראש ובראשונה בהסכמה שאני נמנה על אנשיו, הכל תלוי באותה הסכמה, אם אני מחליט "אני ברסלב'ר" ומה שרבינו אומר זה מחייב אותי, הוא הפוסק שלי, זו משמעותה המעשית הראשונה של ההתקרבות וההתקשרות, אולם ברגע שחשתי שרבינו הוא אמנם צדיק גדול אבל איננו מחייב אותי לגמרי - פתאום נחלשה כל ההתקרבות שלי, וממש ראיתי בחוש כיצד ברגע ש"חלק ליבו מהצדיק" כלשונו הזהב של מוהר"ת, אז פתאום שום דבר לא חייב אותי יותר, דימייתי בתחילה כי אמושיך להתבודד ואהיה מחובר מרחוק, אולם כעבור שנה מאותה החלטה נתתי אל ליבי כי אינני מתבודד כמעט, אמנם רציתי אבל דחיתי מיום לחבירו, לא הייתי מחויב באמת.

למשמע הדברים הללו נעשה לי שחור בעיניים. מצד אחד קיבלתי חיות גדולה והתקרבות גדולה לה' ומאידך הופעל עלי לחץ לא פשוט לחדול מכך.

כשהולך ומתקרב להר נעלם מעיניו המעיין

הייתי מבולבל מאוד ולמעשה אפילו מעט נבהלתי מעוצמת הלחצים שהופעלו עלי ייתכן ובעומק לבבי אף חיפשתי תירוץ להיחלץ מהמצב הסבוך אליו נקלעתי. כעבור יומיים פגשתי חבר שטען בפניי בשם אחד מחשובי אנ"ש שאין לאדם לעזוב את ה'חצר' שגדל בה וכי אפשר להכיר את רבינו מבלי 'לחצות את הקוויים', הוא הצליח לשכנע אותי שאין לי להמשיך בכך, וזה לא בשבילי, "בחור מחסידות אחרת לא עוזב", אמר לי, "למה לעזוב את החצר שלך?", גער בי. "הלא יש כבר את דרך הבעש"ט שאותה הנך מכיר דרך החסידות שלך, כל התיאורים אודות האוצר החדש שמצאת בברסלב אלו הגזמות שלך", אמר לי... אני שלא הכרתי עדיין את דברי מוהר"ת שעד שלא שקעה שמשו של הבעש"ט, זרחה שמשו של רבינו הק', ולא הכרתי את כל השיחות מסביב ועדיין לא התחדדה אצלי ההבנה כי רבינו באמת מוליך אותנו בדרך חדשה ומאידך גם ידעתי היטב כמה קשה עניין ההתקרבות מול הסביבה ומול כל העולם, מצאתי בקעה להתגדר בה... חשבתי לעצמי: "אמשיך ללמוד ליקוטי מוהר"ן, אהיה מקורב לרבינו אבל בלי כל ה'עניינים' שמסביב...", זה היה נראה כמו פתרון מוצלח: גם אמושיך להאמין ברבינו, וגם לא אפגע בסביבתי הקרובה...

החלטתי לא לנסוע - - - להצניע את ההתקרבות לרבינו ולהופכה למשהו פנימי אישי. מובן כי לצורך כך היה עלי להתנתק מחבריי הברסלבער'ס, היתה לי ערימה של ספרי ברסלב, ארזתי את כולם והנחתי אותם מאחורי הדלת של אחד מחבריי, אפילו לא דפקתי בדלת, לא היה נעים... היחיד שהייתי חייב לו הסברים היה חברי

נסיעה במסירות נפש. ציון רבינו בערב ראש השנה

שלי מהביזיונות הגדולים ועל הרצון שלי לקפוץ על הכל ולשברם.

הראש השנה שלי עולה על הכל

הימים ימי ערב ראש השנה של שנת תשס"ה, ליל ראשון של סליחות, אני אומר סליחות באישון ליל במרכזה של ברוקלין ההומה, ואני מוצא את עצמי קרוע בין עולמות, מבין כי האמת היא להיות אצל רבינו הקדוש בראש השנה כפי שציווה, אולם מאידך מודע עד כדי כאב כמה הדבר בלתי אפשרי להשגה, אינני רוצה להפך את השלום בקן ביתי, וכך באשמורת הבוקר אני מוצא את עצמי פונה להש"י בתחינה: "הן ידעת אבי כי זו האמת ואין בלתה, להגיע לרבינו הקדוש בראש השנה כפי שציווה, אולם מה אעשה ואנוס אני, אין לי כל דרך לעשות זאת בלי לקרוע חלילה קרע עמוק במשפחתי, רחם עלי אבי", בכיתי בלחש ובדמעות חמות, "תביא אותי לאומן אתה, אני איני יכול לעשות זאת" סיימתי את תפילתי...

לבסוף, כמה שהיה קשה לי מאוד מחמת פחד ורחמנות, התגברתי ולקחתי את עצמותי ונסעתי לאומן לימי ראש השנה הקדושים.

את האמת אומר כי לא היה לי יישוב הדעת במשך כל ימי הראש השנה, הייתי מלא צער ומחשבות על מה שמתרחש במשפחתי, חשתי, ממש 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', הפקדתי את הדרכון בידי אחד מחבריי כדי שלא אתפתה לקחת טיסת חזור בערב ראש השנה ברגע של חולשה... אולם כאשר חזרתי לביתי חשתי שמחה גדולה ועצומה על כך שדילגתי על הררי המניעות ונסעתי.

אנוכי אשמח בה'

שבתי לביתי, ברוך ה' ובחסד ה' עלי לא גילו אבי וחמי התנגדות חריפה מידי, למרות שבוודאי הביעו צער על כך אולם הדבר היה נסבל, ניתן לומר כי לא היו להם טענות ממשיות נגד ברסלב מאחר שאין אחד שיכול לומר כי ברסלב לא מלאה ביראת שמים ותמימות ואמת, הטענה היחידה שהייתה להם היא שזו דרך קיצונית ולא ממוצעת שאינה מתאימה לאנשים מהשורה, ושיש בה ריבוי אור וחוסר יציבות, אולם הם לא יכלו לומר שאלו אנשים רשעים חלילה. אולם אני ידעתי היטב כי כך היה אצל כל הצדיקים ובדורינו גם עבודות של ר' מיילך ור' זושא היו נחשבות למשונות, וכי על כל צדיק אפשר לומר שהיה לו ריבוי אור על כן לא חלשה דעתי מדבריהם יתר על המידה והמשכתי בדרכי.

השתדלתי לא לעורר מהומות, אולם לאט לאט דילגתי על כל המניעות והתחברתי לרבינו יותר ויותר, ההתקשרות לרבינו הפכה להיות ברורה כשמש, חשתי שהגעתי לשלימות הכי גדולה בלי שום בלבולים וספיקות, הבנתי כי כל המניעות נועדו רק לכסות ולהעלים את אור הצדיק, זכיתי

ליבי געגועים, ראיתי בעיני רוחי כיצד אני יושב בסלון ביתי החמים ושופך את נפשי בין דפיו, נזכרתי כיצד שנתיים קודם לכן בתקופת התקרבותי זכיתי להכיר יהודי יקר מאנ"ש הרה"ח ר' בנימין נהרי שליט"א, ראיתי יושב ואומר ליקוטי תפילות בהשתפכות עצומה, כבן המתחטא לפני אביו, המחזה עורר בי געגועים טמירים להשם יתברך, הכנות והפשטות הזו בה נאמרו התפילות קשרו אותי לרבינו הק' בנימים נסתרים ובעבותות אהבה, זכורני כיצד התיישבתי אף אני והחלתי לומר תיקון הכללי, רציתי גם אני לטעום מטעם אור הגנוז...

"וכי לך יש רחמנות ולרבינו אין?"

חלפו להן כך שנתיים מיום חתונתי, כשבראש השנה של השנה הראשונה שאחר חתונתי עלה בי רצון עז לזכות להיות על ציונו הק' באומן אולם לא היו בי תעצומות הנפש להיכנס בכך לדין ודברים עם קרובי משפחתי, ואף שידעתי היטב כי אצטער על כך לאורך כל השנה. יום אחד פגשתי ידיד, אברך יקר מאנ"ש, מדוע אינך נוסע לאומן? שאל, סחתי לו את לבטיי וקשיי בהפטיירי כי מרחם אני על המשפחה המורחבת ואינני רוצה לגרום להם עגמת נפש, או אז ענה הוא בפליאה - "וכי לך יש רחמנות ולרבינו אין? הלא הרחמנות האמתית היא הוצאת השכינה מהגלות ותיקון העולם כולו שתלוי בראש השנה שלו, לא חישובי כבוד אישיים ודלים".

בשבת פרשת שקלים החלטתי להתבודד על כך יום יום, וכפי ששמעתי אומרים בשם ר' שמואל שפירא זצ"ל שהיה מן הראוי להקדיש 55 דקות משעת התבודדות על מנת לבקש על הזכייה להגיע לאומן בראש השנה. יום אחד פגשתי שוב ידיד יקר מארץ הקודש ששטחתי בפניו את צערי ואת המניעות הגדולות בפניהם אני עומד, הוא אמר לי: תסתכל פנימה אל תוך עצמך ותתבונן מה אתה רוצה באמת, אם לך זה יהיה ברור - הרי שכל המניעות ייעלמו! הביטחון הרב בו נאמרו הדברים סייע לי מאוד, התחלתי לשוב וללמוד תורות בספרי רבינו, והייתי מדבר דיבורים חמים בהתבודדות על החשש

שאנסה ללמוד ספרי חסידות כלליים. ר' איתמר עוצר לרגע משטף דיבורו כדי לספק הסבר קצר על יחסם של גדולים וצדיקים לדרכו של רבינו: האמת ניתנת להיאמר כי נשגבה מבינתי העובדה כיצד רבינו הק' שהוא התקווה של כלל ישראל, נעלם מגדולים וצדיקים שזכיתי להסתופף בצלם רבות בשנים, ניכר הדבר כי זהו כעין מעשה שטן להגביר את הבחירה ולהעלים את אור הצדיק.

שאלה זו ניקרה בראשי תקופות ארוכות בתחילת התקרבותי, האם תורת רבינו הק' אכן נועדה רק לחלושי הנפשות? ככל שהעמקתי יותר בתורת רבינו ראיתי כי אין ספק שענייני של רבינו הק' אינו רק לאנשים חלשים ורחוקים שנזקקים ל"הארת דרי מטה" כי אם גם לצדיקי עולם ולבעלי המדרגות הגבוהות והעצומות ביותר, אלא שאלו הגדולים אין להם את הצימאון הזה מאחר וגם להם ישנם השגות ומדרגות ותורה ותפילה שהם מסתפקים בהם וממילא בניגוד לנמוכים שחשים כי הם מאוד זקוקים לרבינו, וכך הם זוכים בפועל להתקרב.

יתרה מזו דווקא העובדה שבמחוזות בהם גדלתי קיבלתי מנות גדושות של יראת שמים וחיפוש האמת, היא זו הסיבה שגרמה לי לחתור לבקש ולחפש יותר ויותר בנגזי המלך, אותו צימאון אדיר אליו חונכתי לשאוף בכל עת לרמה גבוהה יותר, הוא זה שלא נתן מנוח לכף רגליי עד אשר הגעתי לנחל הנובע שהשקה את נפשי והרווה את צימאונ.

המניעות להגביר החשק

בשנת תשס"ב באתי בשעה טובה ומוצלחת בברית הנישואין, כעבור תקופה התעוררו בי געגועים עזים אל המעיין, זכרתי כי בישיבה מונחים בארונות כמה ספרי ברסלב, בוקר אחד בקומי באשמורת לתפילת וותיקין, הלכתי והבאתי את כל הספרים לביתי, בחרדת קודש עירבתי את ספרי רביה"ק בינות לספרי האחרים, חמימות גדולה מילאה את ליבי, הרגשתי שאני מכניס את ספר התורה לארון הקודש והלכתי לתפילת שחרית בשמחה עצומה.

זכורני כי כאשר הכנסתי את הספר הקדוש ליקוטי תפילות לארון הספרים שבביתי התמלא

אנשים פשוטים ומלאי חיות נעלמת. בית הכנסת של חסידי ברסלב בורו פארק

יצא ידי חובת התמימות ופשיטות שרבינו ציווה אותנו, ואכן אנו חשים שהעניין של תמימות ופשיטות קשה מאד להשגה, איך נוכל באמת להיות איש פשוט ותמים?

אנחנו רואים שבנוגע לתמימות ופשיטות אין שום עצות שכתובות בספרי רבינו כיצד לזכות אליה, רק דיבורים במעלתה אנחנו מוצאים ובשפע.

רבינו רק מראה לנו איך החכמה האמיתית היא להיות תמים ופשוט ולא להתחכם בחוכמות כמו שאנחנו רגילים, כל אדם רוצה להתנהג בחכמה ונוטה לזה באופן טבעי, רבינו רק מגלה לנו איך התורה והמצוות הכי פשוטים הם החכמה הכי גדולה בעולם.

בוודאי שחייבים להתפלל על זה וזה הדרך היחידה לזכות לזה, אבל כיון שאנו מאמינים לרבינו וסומכים עליו אז ככל שיותר לומדים את התורות שלו אנחנו זוכים להיות ממילא להפוך לאנשים תמימים ופשוטים.

מהנסיון שלך, מה אתה אומר לבחור או אברך חסידי שמתקרב לרבינו ולא מוצא לעצמו מסגרת שהוא יכול להיות שייך אליה, הוא מרגיש קצת אבוד בעולם, לאיפה הוא יילך?

בהתקרבות יש שני תקופות. בתקופה הראשונה רוב המקורבים צריכים הרבה יחס אישי, משהו שיסחוב אותם שיתייחס אליהם, אפילו חבר אחד או שניים שנמצאים איתו בקשר יום יום. ובלי זה מאד קשה לעבור את השלב הראשון שאז הוא עדיין לא כל בטוח שהוא חייב להיות שייך לפה לגמרי, ועוד ספיקות דומים. וכך לאט לאט הוא נכנס בהיכל של רבינו עד שהוא זוכה להאמין ברבינו יותר ויותר, ומבין שהעניין של רבינו זה הדבר, אין משהו אחר!!

מי שמבין את זה ומתחבר לעניין מתחיל לאהוב את הרבי וממילא גם את האנשים שלו, ומבחינתו הם הכתובת להתחבר איתם. כמו שמישהו מתחנך ועובר לגור במדינה אחרת, הוא מבין שפה הוא הולך לגור כל החיים אין לו ברירה אחרת, ואז הוא כבר מוצא את החברים שלו.

לפעמים הצורך לפתוח מקום חדש במקום להסתדר עם מה שיש מגיע מחסרון מסוים, כי בוודאי יש בהם טוב שיכול להאיר לי ולמלא את החסרון שלי, אבל כל מקרה לגופו.

ולחבריו לדרך שנמצאים באותו מקום ובאותם לבטים פונה ר' איתמר בהתרגשות: "רבינו אומר על דברי חז"ל שאין מקבלים גרים לימות המשיח, שיהיה הבדל גדול לעתיד בין מי שיתקרב לצדיק האמת קודם הגאולה לבין מי שיתקרב אחריה, פעמים רבות שמעתי מאברכים 'הלוואי הייתי יכול להתקרב... אינני יכול לעשות את מה שעשית...' צריך למסור את הנפש כמו אברהם אבינו בשעתו ממש, וברור שגם כשהתחדשה דרך הבעש"ט היו כמה וכמה אנשים שישבו עליהם שבעה כשהתקרב לדרך זו, עד שנוכחו לדעת כי אנשים אלו לא ירדו בעבודת ה' אלא ההיפך, הם זכו להתעלות ביראת שמים באמת, אולם עם הרבה תפילה ואמונה ניתן לדלג על הכל!"

**אותי הדרך הזו
הצילה לגמרי, הכוח
וההשראה אותם
נותן רבינו לכל אדם
להמשיך ולהתמיד
בכיסופים קדושים
ולא להתבלבל, הם
המתנה הגדולה
והתרופה העוצמתית
ביותר ליצר הייאוש
שבולט כל כך
בדורנו, רבינו מלמד
את האדם שה' גדול
מאוד מאוד ואיך
יודע פשוט כלום
על מה שמתרחש
מאחורי הקלעים**

יהדות ובוודאי נוגע גם לעניין של ההתקרבות לרבינו, מה שרבינו אמר על גר שהוא מלא חיות בתפילה רק מעצם כך שהוא זוכה להגיד את דיבורי התפילה בפשיטות, אפילו בלי כוונה כלל. ורבינו אף התבטא בפעם אחרת "מה שיהודים משוקעים בטוב ואינם מרגישים בכך". כי בעצם יש לנו כל כך הרבה טוב ואנחנו פשוט שוכחים ממנו.

וכשנשחזר לעצמינו את תחילת ההתקרבות איך שכל דיבור היה מאיר כל כך, ואפילו משפט שנראה הכי פשוט היה מחייה אותנו ימים שלמים, וממלא אותנו ברצונות וכיסופים להשי"ת. נתמלא בהתחדשות להרגיש כאילו היום ממש זכינו להכיר את הרבי מהתחלה.

ועוד, שהעניין של רבינו בעצמו מתחדש בכל יום, כל רגע אנחנו יכולים לחפור ולחפש מחדש בתורות והעצות של רבינו ולמצוא חיזוקים שיסמכו אותנו בכל מקום שרק לא נגיע. העניין של רבינו זה כולו התחדשות 'בכל עת ורגע מחדש חדשים'.

רבי נתן לפני מותו אמר שהוא לא יודע אם הוא

להיות מחובר לה' בהתבודדות ולהיות מקושר לצדיק אמיתי, האדם בלא צדיק הוא עזוב ומרוחק אבל כשמקושר לצדיק עומד לזכותו הכוח הכי גדול בעולם, הנה אפילו את אבשלום הוציא דוד המלך משבעה מדורי גיהנום, כי צדיק אמיתי שהוא בעצם בעל בחירה וממשיך לעבוד את ה' גם לאחר פטירתו מן העולם לעילא ולעילא יכול להציל כל בעל בחירה שדבוק בו, ולנקות כל אדם מכל הכתמים שלו, "זה כוחו של רבינו" מסיים ר' איתמר, "וזה כח שאין כמוהו בעולם ואף אחד לא יוכל לתת לך תחליף לזה".

חברת אור הצדיק

ר' איתמר זכה לעלות לארץ ישראל לפני כ-9 שנים, כאן הוא מתגורר בבית פשוט בינות לאנשי ירושלים של מעלה, ומביתו יוצאת בשורת קירוב אדירה לכל ה'חוצאלארצידיג'ע' הפזורים לרוב בין סמטאות שכונת בית ישראל ומאה שערים, בחורים חסידיים אלו אשר זוכים לגלות למקום תורה ורבים מהם מהווים אבני חן מאירים בערוגותיה של מעצמת התורה הלא היא ישיבת מיר המעטירה מקבלים טללי תחיה מפי ר' איתמר ושאר המשפיעים שזוכים להפיץ אורה בבית המדרש 'אור הצדיק' אותו פתח ר' איתמר בשכונת בית ישראל שבירושלים עבור בחורי חו"ל שלומדים בארץ הקודש ומקורבים לאורו של רבינו, מידי מוצאי שבת אף זוכים הם להשתתף בסעודת מלווה מלכה בביתו של הרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א. מידי כמה חודשים אף מתקיימות על ידו שבתות התאחדות נלהבות שכל מטרתם להאיר לארץ ולדרים עליה מחוץ לארץ את אורו של רבינו הקדוש בשמחה ובכיסופי קודש.

לקראת סיום מבקש ר' איתמר לומר משפט סיום: "אומר כך, בטוחני כי עיקר הנחת שיש לזקני הקדושים בעולם העליון היא רק אם אהיה מחובר להשם יתברך באמת, ואם הדרך היחידה שאותה מצאתי לאחר בקשה וחיפוש רב, היא דרכו של רבינו הק' שרק עמו האדם לומד להתחזק בכל המצבים ולא לוותר לעצמו בשום מצב - הרי שבוודאי הם רוויים נחת עצומה בדרכי ואין זו כל פגיעה בכבודם כי אם ההיפך, אני מרגיש שאני קרוב אליהם ומשמח אותם בזה מאוד, ושם בעולם העליון במקום בו האמת גלויה וידועה לכל הם מאד שמחים בדרכי החדשה ישנה. ראיתי גם כי הוריי היקרים והחשובים עד מאוד שאילו פי מלא שירה כים לא אוכל לגמור את ההלל על כל מה שעשנו למעני בגשמיות ובעיקר ברוחניות - בסוף רוו נחת מהתקרבותי לדרך זו".

לסיום בקשנו מר' איתמר כמה שביבי אור מתוך כל מה שזכה לקנות בתורתו של רבינו:

עכשיו 20 שנה אחרי שזכיתם להיכנס לחיידר של רבינו, איך אפשר להתחדש עדיין ולא להרגיש כאילו זה משהו שהיה ונגמר כבר?

לשאלה הזו יש שני רבדים משיב לנו ר' איתמר. יש את העניין שרבינו דיבר עליו בנוגע לכל דבר

ניצוץ של אור

ניצוץ קטן יכול להדליק יער שלם | זרקור לפעילות הפצת אור האורות על פני תבל

לכל שאלה יש תשובה

לקראת ראש השנה לאילנות, בו עולה ונזכרת צוואתו של בעל השדה הנחל נובע מקור חכמה לכל אחד ואחד מאנשיו לעסוק ביותר ב'השקאת אילנות', פנינו לשוחח עם יו"ר 'מכון משיב לשואל' – הר"ר ר' יחיאל מיכל ליכטנשטיין שליט"א, לשמוע ולהתרשם משיטת ההפצה החדשנית, שהוקמה על ידו יחד עם האברך החסיד הנעלה והמופלא ר' אברהם געץ ז"ל, באמצעות מערכת טלפונית ייחודית ביותר.

לחזרה, ואחד המשיבים היה חוזר לשואל עם תשובה שהאירה את עיניו, בלי לשאול פרטים אודותיו, כדי שהשיחה תתנהל באופן טבעי ונוח לשואל.

כך גם בתקופה הראשונה הפצנו כרטיסים עם מספר הקו, בתוספת מושגים ברסלבאים שונים, למשל, רשימה של עשרת מזמורי התהלים של התיקון הכללי, מספר טלפון להשגת ספרי ברסלב, ועוד עניינים ומידע, שגם מי שברסלב אינה מוכרת לו כלל, יוכל להכיר את המושגים.

מה הייתה הסיבה שראיתם צורך לשנות את התנהלות הקו?

הרעיון היה יפה מאד, אבל לא תמיד זה הלך כל כך טוב, מכיוון שלפעמים כשהמשיב התקשר, השואל בדיוק לא היה יכול לענות, ולפעמים למשיב היה קשה להיצמד לזמן שנוח לשואל. וגם באופן זה, אף שזה היה אנונימי לגמרי, לא תמיד היה נוח לשואל לשוחח עם אדם שלא הכיר קודם לכן.

עוד בעיה הייתה: לפעמים היו בחורים צעירים משאירים שאלות על כל מיני בעיות שהיו להם, ולא היה שייך לחזור אליהם, כי אינם נושאים עמם טלפון אישי וכו', לכן עם הזמן השתכללנו למערכת מקצועית יותר, בה השואל יוכל להשאיר את שאלתו, והתשובה תושמע בשלוחה אחרת בקו, באופן שיהיה לשואל נוח לשמוע אותה בזמן שמתאים לו, וביחד עם זה יוכלו גם אחרים לשמוע ליהנות מהשאלה והתשובה המעניינת, ובעזרת השם היכן שעומדים כעת זה הכניס הרבה סיעתא דשמיא.

קפצנו אז לפרויקט שעלה סכומים אסטרונומיים, ליפות את הכרטיסים ולפרסם בכל העיתונים והפרסומים בכל ריכוזי של הציבור החרדי, מלבד ההוצאה החודשית של הקו שהגיעה לסכום הגון. ר' אברהם ע"ה לא חסך בטרחה, זמן או וכסף, הוא ניסה להשיג תרומות מנדיבי עם, ואם לא, הכל יצא מהחשבון שלו, מהכרטיס שלו מדי חודש בחודשו.

אולי תוכלו לספר לנו, את התהליך מאז שמושאת שאלה במערכת עד שהיא נענית?

כן, זה עובד כך: אדם מתקשר לקו, יש לו אופציה להשאיר שאלה למערכת, וכשהוא גומר להשאיר את השאלה במערכת, הוא מקבל

'לכל שאלותיכם בעבודת ה' הנכם מוזמנים להתקשר ל'מכון משיב לשואל' מכל טלפון' - אלו מילות הפתיח של כרטיסי הביקור של המכון המופצים בכל פינה ומקום, ואשר כבר הספיקו להחיות נפשות לאלפים ורבבות ולהאיר עיני ישראל בתורתו ועצותיו של רבינו הק'.

ברשותכם ר' מיכל, במשך חיי כבר ראיתי כמה מדורי שאלות ותשובות המתחלקים גם בגמרא או בהלכה, ולהבדיל ישנם גם כל מיני שירותים שנותנים יעוץ על כל סוגי הבעיות גשמיות ורוחניות כאחד, אבל בזכה חידוש עוד לא נפגשתי, פינה לשאלות ותשובות על כל הנושאים בעבודת השם, אולי תוכלו לספר לנו על הזרעונים הראשונים שזרעתם, איך המכון הגיע למה שהגיע?

בנוגע לשאלתכם, איך זה התחיל: בערך לפני כארבע שנים בשנת תשע"ו התקשר אלי ביום בהיר ידידי היקר איש חמודות ר' אברהם גץ ע"ה, זה היה זמן קצר אחר שהוא התקרב לרבינו, ואמר לי, יש בעיה רצינית, מסתובבים בעולמו של השם יתברך כל כך הרבה אנשים עם כל מיני סוגי קשיים ובעיות בעבודת השם, ואין להם את מי לשתף ואת מי לשאול. אתה צריך להבין, הוא הסביר לי, לא לכל אחד יש את הזכייה להתקרב ל'חיידר של רבינו', שאז השיחה כל היום היא סביב התקרבות לה', מצויים הרבה מבקשים במקומות אחרים מאזורים שונים, בחור או אברך יכול להסתובב עם כל מיני קשיים בראש ללא שיהיה לו את מי לשתף, מוכרחים מיד לעשות משהו עם זה, הוא אמר לי.

שאלתי אותו, מה אתה מציע לעשות? הוא ענה, שהוא חשב לפתוח קו טלפון מיוחד שאנשים יוכלו להשאיר בו את שאלותיהם, וצוות של משיבים יענה על כל שאלה שנכנסת למערכת. ר' אברהם, כמו שידועים כל אלו שהכירוהו, הכל היה אצלו בבחינת 'אומר ועושה', דבר שהוא הרגיש שזה דחוף, הוא לקח את עצמו לעניין במלוא המרץ, להעמיד צוות חשוב של משיבים מוכרים למטרה זו, כך נפתח הקו, והרעיון התחיל לקרום עור וגידים.

מובן שבתחילה עדיין לא היה באופן מקצועי כפי שהוא כיום, היה בקו אפשרות רק להשאיר הודעה עם מספר טלפון ושעה נוחה

ולשאל על מראי מקומות בספרי רבינו, בנוסף לפני כל יום טוב אנו מייחדים פינה מיוחדת בה ניתן לשמוע את כל מראי המקומות של ספרי רבינו ומוהר"ת בנושאי הזמן המתקרב.

יתרה מכך יש לנו גם כמה שיעורים שבועיים בספרי רבינו, כאשר כל יום יש שיעור קצר בספר אחר, כמו בספר 'שיחות הר"ן' משיבת נפש' והשתפכות הנפש', שנלמדים בצורה נעימה ומאירה השווה לכל נפש.

עוד שלוחה יש למכון, והיא שלוחת השיעורים השבועיים על פרשת השבוע מתוך ספרי רבינו, במיוחד לאלה שמחפשים איזה דבר תורה לומר בשולחן שבת, גם חוץ מזה לאחרונה הוספנו שיעור התחזקות שבועי על פרשת השבוע, כל שבוע על ידי דרשן או משיב אחר.

דבר נוסף שבלי ספק חשוב מאד, אנו מפרסמים מבצעים על ספרים כל תקופה - חלק מהם במחירים מאד זולים. היות שהמטרה של הקו שלנו הוא, לפתוח דלת ל'מבקש' ולתת לו הזדמנות שיתחיל לצעוד לבד, ללמוד את ספרי רבינו הקדושים מבפנים.

כן גם אנו מדפיסים ומפיצים לכל יום טוב קונטרסים קטנים של ליקוט מליקוטי תפילות על יום טוב, כדי לחמם את הלב ולהתכוון מעט ליום טוב. ר' אברומי (געץ) היה אומר לי תמיד, 'מילא ספרי ברסלב אחרים אולי אנשים מפחדים להסתכל בפנים, אבל זה הרי פשוט לא יותר מתפילה מתוקה ליום טוב, למה שלא נפרגן ליהודים אחרים תפילה קטנה שתכניס אותם אחרת ליום טוב? לא צריך אפילו להיות חסיד ברסלב בשביל זה!' כך מוחו היה חושב תמיד, איך להאיר בעוד יהודי ניצוץ של יהדות.

אני רוצה לספר לך סיפור אחד מיני רבים שהגיעו אלי, על אברך בן של אדמו"ר מפורסם ששמע על הרבי, והיו לו הרבה שאלות מה זה ברסלב, למה חלקו על רבינו, מה הדרך שלו, ועוד. כמובן שהוא לא העז לחשוף את עצמו ולשתף מאן דהוא בקושיטיו. כששמע על הקו הוא כל כך התלהב ממנו. בתחילה הוא היה משאיר שאלות, בהמשך קנה ספרים, ואילו כיום הבית שלו הוא בית שמלא באור של רבינו, כמובן שאף אחד לא יודע מכך בעולם חוץ מבני ביתו הקרובים ביותר. זה היה אחד מהסיבות שהביאו את אברומי לפתוח את הקו. גם הוא כששמע על רבינו ולא רצה שאחרים ידעו מכך, היה לו רצון לדעת עוד ולא היה לו את מי לשאול.

באילו שפות אתם משיבים לשאלות?

לעת עתה התשובות הם בשפת האידיש, ואולי בהמשך נפתח שלוחה גם בלשון הקודש ובאנגלית בעז"ה.

למי שיש שאלה והוא רוצה לקבל עליה תשובה, איך הוא מתקשר לקו?

המספר למי שמתקשר מארץ ישראל הוא 079-7040073 ומארה"ב 1-718-3628870 גם מאנגליה יש מספר 0330-350-3064.

מהם התוכניות שלכם לעתיד?

אם ירצה ה', יש לנו כל הזמן רעיונות. אחד הדברים שאנו רוצים להקים בעתיד היא, פינה מיוחדת לשאלות פרטיות, או של פשוט והבנה בליקוטי מוהר"ן וכדומה, כמו כן אנו רוצים בקרוב לעלות לקו שיעורי התחזקות קצרים כל יום, לתת אפשרות לכל אחד להתחיל את היום בהתחדשות. כמו כן נפתח בעז"ה בקרוב מדור חדש על תולדות חייו של אנשי שלמונו שיושמעו במיוחד ביום הארציטי שלהם, כדי שאנשים יהיו מודעים על גדולי אנשי שלמונו לדורותם ולהכיר גדלותם מרחוק.

ישר כח על שהקדשתם לנו מזמנכם היקר, ולשתף אותנו במידע הנחוץ וחשוב הזה, השם יעזור שתוכלו הלאה לפעול תמיד למען הכלל, ולקדש שם שמים, אמן!

אוטומטית אפשרות לשמוע את השאלה לראות אם הוא הביע את עצמו טוב, או שהוא רוצה להקליט פעם נוספת, ומיד כשהשאלה אושרה, אני מקבל עדכון שנכנסה שאלה חדשה במערכת, ואז אני שומע את השאלה לראות אם יש לנו אפשרות לענות עליה, כי לפעמים אנשים משאירים שאלות שאיננו ערוכים לענות אליהם, למשל כל מיני שאלות הלכתיות על התיקון הכללי, לגבי זמן תפילה וכו', צריך להבין שהקו בנוי באופן מיוחד לסוגי שאלות כלליות בעבודת השם, איננו יכולים לקחת אחריות בנושאים הלכתיים, שמשתנים לפי המנהגים ועוד. כך גם איננו יכולים לענות ברבים על שאלות השייכות רק ליחיד או ששייכות לתורה מסוימת בליקוטי מוהר"ן. חלק מהנעימות של הקו הוא, שכל השאלות נוגעות לכל אחד.

אחרי שנקבע שהיא מתאימה לעלות לקו, היא מועברת לשלוחה שמיועדת למשיבים, כדי שישמעו את השאלה, ומי שיש לו מה לענות, משאיר עליה תשובה במערכת, קודם לכן הוא מקריא שוב על השאלה כדי שלא יזהו את הקול של השואל (כפי שהוזכר קודם, פרטי כל שואל נשמרים בסודיות מלאה). אחר כך הם חוזרים ושומעים שוב את השאלה והתשובה לראות אם אכן היא מותאמת לרבים, כיון שהקו לא מיועד רק לאנשים מסוימים, או לחסידי ברסלב, הרי מאזינים לזה בכל העולם, לכן כל מילה צריכה להיות שקולה ומדודה, שיהיה דבר השווה לכל נפש.

אכן, כמה מתאים מקום זה להביע הכרת הטוב לכל המשיבים החשובים, שאינם חוסכים בטרחה ויגיעה ואינם מתעייפים מלהכניס את כוחותיהם המובחרים שהתשובה תהיה מתאימה ונעימה לשומע. אני עצמי מעיד מפעם לפעם איך שמשיב יכול להכניס כוחות עצומות ושעות לחזור כמה פעמים על תשובה בגלל איזה חשש קטן שחסר בנעימות או בשלימות ההבנה של התשובה. שאגב מזה אכן מובן מדוע שואל לפעמים יכול לחכות כמה ימים עד שהוא שומע תשובה לשאלתו.

אחר שהתשובה הוכשרה והוכנה לצאת לציבור, צריכים אנו לחשוב לאיזה שלוחה שייכת השאלה. מפני שלכל נושא יש לנו שלוחה אחרת, כדי שהמתקשר יוכל להיכנס לתפריט ולבחור מתוך מבחר רחב של שאלות ותשובות, בכל נושא מעבודת השם לכל זמן, למשל: תורה, תפילה, התחזקות, יראת שמים, התבודדות, ימים טובים, וכדומה. כמו כן אנו מכניסים תשובה זו בשלוחה מיוחדת לשאלות החדשות, לתת הזדמנות לכל המתקשרים שיוכלו מיד לשמוע שנכנסו את הנושאים האחרונים שהושארו.

האם ישנה גם אפשרות להתקשר למשיב באופן אישי?

כן, אחת האופציות שהמכון מציע, שאם מישהו רוצה להתקשר למשיב, הוא יכול להשאיר מספר טלפון, ואחד המשיבים יתקשר אליו להתייחס לשאלתו. זוהי עצה טובה מאד מחמת הסיבות שמנינו קודם, איננו יכולים לענות על כל השאלות ברבים, גם בגלל העדינות והזהירות הרבה שנדרשת בעניין. אבל בכל זאת כדי לא להשאיר אף יהודי תקוע עם בעיה, אנו מנסים באופן אישי להתקשר אליו, לענות לו בצורה הטובה והנוחה שרק יכולים, ברוך ה' סדרנו כבר הרבה מאד שיחות טלפון כאלה שחיזקו יהודים.

מעניין אותנו לדעת, כמה משיבים נכללים בפרויקט הגדול הזה? בערך עשר משיבים. אתם צריך להבין, איננו לוקחים סתם משיבים: אנו מוכרחים לוודא כמה דברים לפני שאנחנו לוקחים משיב חדש, דבר ראשון מובן שהוא צריך להיות בקי בספרי רבינו, וכן צריך שתהיה לו שפה בהירה ונעימה, כמו כן אנו מוודאים שהמשיב יהיה בעל יראת שמים ומתמצא בנושאים עליהם אנו עונים.

דרך אגב, הקו מיוחד רק לשאלות ותשובות, או לעוד מטרות?

יש לנו מבחר אפשרויות של עוד שלוחות שהקו אוצר תחתיו, דבר ראשון יש לנו שלוחה של מראי מקומות, שיכולים לשמוע כסדר

ילד שעשועים

לילדים של ברסלב

טעים לשבת...

הבנתם ילדים יקרים? כל הטעמים הנפלאים שהטביע הקדוש ברוך הוא במאכלים מורים על תענוג וטעם נפלא שישנו בעולם העליון עשרת מונים יותר מן הטעם הגשמי של הפרי והמאכל שאוכל.

ובזה מישב מזהרנ"ת תמייה רבתי וזה לשונו:

וזה מה שהתורה משבחת את ארץ ישראל בשבעת המינים שיש בה פרות טובים כאלה ושהיא ארץ זבת חלב ודבש ולכאורה הדבר תמוה וכי זהו שבח של ארץ ישראל הקדושה כל כך? ... וכל התורה מלאה משבח ארץ ישראל... וכי כל הרעש הזה כדי לאכל פרות טובים כאלה? אך באמת עקר הפונה הוא שיש בה פרות טובים ומתוקים כאלה שמקבלים טעמים ונעימות מתיקותם מנעם העליון ושם דיקא יכולים להתקשר לנעם העליון על ידי הפרות הטובים שיש שם.

נמצא שעקר מה שמשבח את ארץ ישראל בשבעת המינים הטובים עקר הפונה על שרש הטעם שלהם...

וזהו בודאי שבח גדול ונורא מאד כי עקר עבודת האדם כל ימי חייו הוא לזכות לנעם העליון לחזות בנעם ה' ולהפיר גדלתו יתברך, וכמו שגאמר:

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וכו' לחזות בנעם ה' (שם אות ג).

אך איך יכול האדם להגיע ולהרגיש את הטעם והענג הרוחני שיש בדבקות ה' יתברך?

מגלה לנו מזהרנ"ת וזה לשונו:

ואי אפשר לדבק בהבורא יתברך שמו לזכות לנעם העליון לחזות בנעם השם כי אם על ידי דבורי ברכות והודאות ותפלות ושירות ותשבחות שכלם הם בחינת נעם כמו שגאמר 'נעים זמירות'. וזהו כלל כל הברכות שצריכים לברך על כל דבר שנהנים ממנו ואסור להנות מהעולם הזה בלא ברכה כי צריכים להעלות ולקשר כל ההנאות והטעמים והתענוגים לשרשם שהוא נעם העליון שזה זוכין על ידי ברכה בכונה (שם אות א).

ובכו ילדים יקרים! הלכה למעשה!

בואו ונתחזק מעתה כשנקבל איזה ממתק מהחברה או עגיה מהבית או ספריה מהמלמד לבל נכניסנו לתוך פינו

בברכה קצרה חס ושלום אלא נתבונן כמה שניות מי הכניס את המתיקות והנעימות לממתק הזה? הלא ה' יתברך! ועל כן אני מודה לו על ידי הברכה שאני עושה ועל ידי זה אצכה לקבל תענוג ונעימות רוחני בעבודת ה' יתברך שהוא הרבה יותר מאד מתענוג קטן של ספריה ועגיה...

על השלחן היו ערוכים עשרות מינים שונים לכבוד חמשה עשר בשבט. היו שם הרבה מיני פרות האילו וכמה מיני פרות האדמה. היו שם גם כן כמה סוגי עגיות, חלקם הנעשים מקמח חטים כמו ופלים ורוגאלא, חלקם הנעשים משבלת שועל וחמוציות.

גם פשטידה מיוחדת שאפתה עקרת הבית הנעשית מתפוחי עץ ושזיפים לכבוד ט"ו בשבט היתה מנחת על השלחן, חתוכה לרצועות דקות, ולסיום היה מנח לפני כל אחד ואחד משקה הנעשה מרסוק מגו וקווי. בראש השלחן היה רבי נחום האב מסב על כסאו ובגדו ספר לקוטי הלכות הפתוח בהלכות ברכת הפרות כשהוא מעין בספר שלפניו ובשלחן ובמעדנים הפרוסים עליו חליפות.

כל בני הבית תלו עינים מצפות באביהם אשר נתהרהר לרגעים ארקים... לפתע התנער רבי נחום משרעפיו וזרק שאלה תמוהה לחלל החדר:

ילדים יקרים! איזה טעם מנח עכשו על השלחן?

הילדים הביטו זה בזה בפליאה, כרוצים לבדק אם אכן שמעו היטב. מה? מה השאלה? איזה טעם? מה פרוש איזה טעם? והלא ישנם כאן אין ספר טעמים?

אכן לזה כונתי! האם תוכלו לפרט לי הטעמים שיש כאן לפנינו?

או הא הרבה מאד! נענו כלם יחד.

חמוץ, מלוח, מתוק עדין, חריף חזק, חמוץ קצת, חמוץ מתוק, חריף אש, טעם בצל, מרק עוף, טעם שמנת, ויש גם מרקמים שונים ישנם מאכלים קמחיים ישנם נוזליים וישנם בשים וכו' וכו', בקצור אבא כל פרי ומאכל יש לו טעם ומרקם שונה, אך מדוע אתה צריך לדעת?

הוא הדבר נענה רבי נחום. הקדוש ברוך הוא רוצה שנודה לו על מה שהטביע בעולמו כל כך הרבה טעמים מתוקים ונפלאים. שהרי באמת הלא עקר המטרה של המאכלים הנם כדי להשביע אותנו ולקיים אותנו בעולם כדי שנוכל להמשיך ולעבודו יתברך, ואם כן יש לשאל שאלה חזקה מאד:

מדוע ברא השם יתברך כל כך הרבה מיני מאכלים לחמים ועגיות, פרות וירקות, משקאות וקנוחים, וכל אחד מהם בטעם שונה ובמרקם אחר לאלפים ורבבות עד כי אין מספר, ומדוע לא היה יכול לברא מאכל אחד שבו יהיו מנחים כל צרכי האדם וכל הויטמינים לקיום הגוף ושוב לא יצטרכו לכל המינים אחרים?

והתרוץ הוא כמו שמואב בשם הבעל שם טוב על הפסוק "טעמו כי טוב השם", "טעמו" כשתטעמו מן איזה מאכל ויערב לחככם אז תדעו כי טוב השם, שהרי הדברים קל וחמר: ומה המאכל הזה

שהוא רק יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא

יש לו טעם לשבח כזה, השם יתברך בעצמו על אחת כמה וכמה שכל שנתקרב ונתדבק אליו נרגיש נעימות ומתיקות עד למאד!

מכניע זדים

הפֶּשֶׁה שֶשְׂמַח עַל הַיְדִיעָה כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב וְהוּא בְּתַקְוָה סְמֻכּוֹתוֹ עֵכָב אֶת כִּסְפֵי הַחֲלָקָה וְשִׁלְשָׁלָם לְאַוְצְרוֹתָיו הַפְּרֻטִיִּים. כְּמוֹכֵן שֶהַפֶּשֶׁה לֹא נִשְׂאָר חַיֵּב עֲבוּר יְדִיעוֹת נְחוּצוֹת אֵלָיו וְהֵיטִיב לְשֵׁלֵם לְמוֹסֵר אֶת שְׂכָרוֹ.

יְהוּדֵי טְבֶרְיָה סָבְלוּ מְרוֹרוֹת מְאִישׁ בְּלִיעֵל זֶה שֶהִתְנַכַּל לָהֶם בְּכָל דְרָוּךְ אֶפְשָׁרִית. חֲרַפְתָּ רָעַב הֵיטָה מִנֵּת חֲלָקָם כְּתוֹצָאָה מִגְזַלְתַּת כִּסְפֵי הַחֲלָקָה, וְרַדִּיפוֹת מְרַדִּיפוֹת שׁוֹנוֹת סָבְלוּ חֲדָשִׁים לְבִקְרִים.

אֲךָ קִשָּׁה מִכֶּלֶם הֵיטָה הַצָּרָה שֶנִּתְרַגְּשָׁה עֲלֵיהֶם בְּעֵטִיוֹ שֶל אוֹתוֹ מוֹסֵר. כְּמָה מִנְכַבְּדֵי הָעִיר הִשְׁלָכוּ לְבוֹר הַכֶּלָא בְּפִקוּדַת הַפֶּשֶׁה עַל לֹא עוֹל בְּכַפָּם, רַק הוֹדוֹת לְעֵלִילוֹת שׁוֹא וּמְדוּחִים שֶהִמְצִיא הַמוֹסֵר בְּרַב רְשָׁעוֹתוֹ.

תִּשְׁעָה שְׁבוּעוֹת הִתִּיֶסְרוּ הַלְלוּ בְבוֹר תַּחְתִּיּוֹת, בְּמַחְשָׁכִים,

"אוֹי! אֲנִי לֹא מְאָמִין! הַמוֹסֵר קָם לְתַחֲיָה!" - אָמַר יְהוּדֵי אֶחָד לְחִבְרוֹ בְּבִעְתָּה. "כִּיצַד יִתְכּוֹ הַדְּבָר? הֲלֹא אַף לִפְנֵי זְמַן קִצְרָ נִפְחָ אֶת נִשְׁמָתוֹ הָאֲמֻלָּה?" - תָּמָה יְדִידוֹ. "גַּם אֲנִי שׁוֹאֵל אֶת אוֹתָהּ שְׁאֵלָה. אֲבָל אִם לֹא רְאִיתִי בְּעֵינַי מִתְקַרֵּב לְשַׁעְרֵי הָעִיר בְּלוּוֵי פְּמֻלָּה נִכְבְּדַת מְאֻנְשֵׁי חֵיל לֹא הֵייתָ שׁוֹמֵעַ זֹאת מִמֶּנִּי".

"רְבוּתִי!!! בָּא הָרוּג בְּרַגְלָיו! הַמוֹסֵר חוֹזֵר לָעִיר! מְלֻטוֹ נִפְשָׁכֶם מִבְּעוֹד מוֹעֵד טָרָם יִכְלָה בְּנוֹ אֶת זַעֲמוֹ". הַשְּׂמוּעָה פִּשְׁטָה בְּעִיר בְּמַהִירוֹת וְהִטִּילָה אֶת חַתְתָּהּ עַל כָּל יְהוּדֵי הָעִיר טְבֶרְיָה.

הַמְהוּמָה שֶפָּרְצָה בְּעִיר הֵיטָה אֵימָה וְנוֹרָאָה. אֲנָשִׁים נָסוּ כָּל עוֹד נִפְשָׁם בָּם אֶל מַחוּץ לְחוֹמַת הָעִיר. בְּעִיר נוֹתְרוּ רַק הַנְּשִׁים וְהַיְלָדִים הַרְכִּים שֶלֹּא הָיָה בִיכְלָתָם לְבָרַח, וְאֵלּוֹ קוֹנְגוֹ וּבְכוּ אֶת מֵר גּוֹרְלָם עַל שֶהֶם לְבָדָם נִשְׂאָרוּ לְסַפֵּג אֶת נִקְמָתוֹ שֶל הַמוֹסֵר. הַיְלָדִים הַבִּיטוּ בְּאִמּוֹתֵיהֶם הַבוֹכִיּוֹת בְּעֵינַיִם מְלֹאוֹת אֵימָה וְהַצְטַרְפוּ לְקוֹל הַבְּכִי וְהַיְלָלָה וְתַעַל שׁוֹעֲתָם הַשְּׂמִימָה.

הָיָה זֶה בְּשָׁנַת תְּקַנ"ט, לִפְנֵי 220 שָׁנָה בְּעִיר טְבֶרְיָה, עִם תַּחֲלַת הַהִתְיַשְׁבוּת הַחֲסִידִית בְּעִיר. לֹא קָלִים הָיוּ תִיִּיהֶם שֶל יְהוּדֵי הָעִיר, פְּרַנְסָה מְבֹסֶסֶת לֹא הֵיטָה לָהֶם וְהֵם הִתְקִימוּ בְּעֶקֶר עַל יְדֵי כִסְפֵי 'הַחֲלָקָה' שֶהִיוּ חוּץ לְאָרֶץ שְׂגָרוּ עֲבוּרָם. כִּסְפֵי הַחֲלָקָה נִתְּנוּ בְּמַדָּה וּבְמִשׁוּרָה וְאֶפְשָׁרוּ לְיְהוּדִים לְהִתְקִים עַל פֶּת בְּמַלְחָה. אֲךָ אַהֲבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִצְוֹת יִשׁוּב הָאָרֶץ שֶקִּימוּ יְהוּדִים אֵלּוֹ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ גְּבֻרָה עַל הַרְגָּשַׁת הַמַּחְסוֹר וּמְלֹאָה אֶת לִבָּם שֶמְחָה וְהִתְרוֹמְמוֹת הַנֶּפֶשׁ.

אֲךָ דָא עָקָא שְׁגָם לְכִסְפֵי חֲלָקָה זֹו נִלְטְשׁוּ עֵינַיִם חֲמֻדָּנִיּוֹת. הָיָה זֶה אֶחָד שֶבְרַב שֶפְלוֹתוֹ שֶם לוֹ לְמַטְרָה לְהַגְדִּיל וּלְקַדֵּם אֶת מַעֲמָדוֹ עַל יְדֵי גְזַלְתַּת פֶּת לְחֻמָּם הַזְּעוּמָה שֶל יְהוּדֵי טְבֶרְיָה.

אִישׁ נִבְזָה וְחָדַל אִישִׁים זֶה, הָיָה יְהוּדֵי שֶהִגִּיעַ לְשִׁפְלַת הַמְדָּרָגָה וְהַפָּדָ לְהִיּוֹת הַ'מוֹסֵר' שֶל טְבֶרְיָה. בְּחֲלָקָתוֹ לְשׁוֹנוֹ הָיָה מִגִּיעַ לְאַרְמוֹנוֹ שֶל הַפֶּשֶׁה (הַמוֹשֵׁל הָעֶרְבִי שֶל הָעִיר) וּמוֹצִיא אֶת דְּבַת אַחֵיו הַיְהוּדִים רָעָה.

אֶת עֶקֶר הַלְשִׁנוֹתָיו סָבַב סָבִיב כִּסְפֵי הַחֲלָקָה שֶבְאַמְצָעִים הַשְּׂמוּרִים לוֹ - רִגַל וְחֻקֵר מְתִי וְכִיצַד אֲמוּרִים הֵם לְהַגִּיעַ, וּבְכָל פְּעַם שֶמְשָׁלּוּחַ כְּזֶה הָיָה אֲמוּר לְהַגִּיעַ, גְּלָה מִיָּד אֶת אֲזִנוֹ שֶל

עד שנדמה לו למוסר שרבונו מחשיבו כאיש חסיד וצדיק כמו שאכן השתדל להראות בפני רבנו.

ואמנם משראת רבנו כה צוה למלוהו שיעביר פרוז בעיר שהספנה חלפה, כלם יכולים לחזר לבתיהם בלי שום חשש.

המוסר כלפי חוץ הקל את עלו מעל התושבים והמשיך להתקרב ולהתחנף לרבנו. רבנו דבר עמו בתבונתו העצומה ואמר לו שנאה ויפה לפקיד שממנה על הצבור שיתפלל על צרות ישראל ושיהיה חסיד וענו. המוסר בהיותו בטוח שרבנו מחשיבו כאדם הגון ובעל מעלה דבר עמו בענינים העומדים ברומו של עולם. פעם אף יעץ לו רבנו הקדוש שירגיל את עצמו לומר תהלים ואמר לו: "בזאת אדע שאין בה מן הגאון.

אם תוכל לומר תהלים בביתי בפני בני הנעורים בבכי גדולה". והלא יאמן קרה. המוסר הרשע הזה התחיל לומר תהלים בדמעות שליש לפני רבנו וכל העומדים רואים ומשתוממים למחזה מפלא זה כיצד גבר כח הקדושה של רבנו עד שהצליח להכניע מוסר שפל זה בהתבטלות כזו.

וכשם שהכניעו רבנו ברוחו כה נכנע גם בגופו ונפל למשכב בחלשה גדולה. אף מפל מקום לא סר לגמרי ממנהגיו הרעים והעמיד שומרים בשערי העיר למנוע בעד כספי החלקה להכנס.

באותה העת הגיעה ספינה עם שלוחי דרבנן עם מעות עבור תושבי טבריה וכלם היו אובדי עצות: "איה נצליח להעביר את הכספים ליעדם כאשר עומדים שומרים בכל שערי העיר בפקודת המוסר ובולשים וחוקרים בשבע חקירות אחר כל דבר הנכנס לעיר" - שאלו זה את זה במבוכה.

והנה נפל בדעתם רעיון מבריק. מאחר ורבנו הקדוש מקרב את המוסר אולי דרכו תבוא ישועתם. ואכן מסרו את הכסף לידי מלוהו של רבנו והלה הביאו לרבנו שיחלקם לאנשי טבריה. כאשר התאושש מעט המוסר מחלשתו נודע לו על כספי החלקה שהגיעו ליעדם מבלי שיעברו דרכו, וחמתו בערה בו. הוא 'שכח' לגמרי מהנהגתו החסודה והחל לאים: "החשבתם שתוכלו להתחמק ממני? עוד תטעמו את נחת זרועי. עוד תסבלו ממני כהנה וכהנה, רק אחזר לאיתני וכבר תוכחו לראות מי אני ומה כחי".

אף בחסדי ה' לא התממשו איומיו. מן השמים שלמו לו על כל מעלליו ולא קם עוד ממטת חליו. בתוך זמן קצר מת מיתה חסופה. וליהודים היתה אורה ושמחה.

רבנו שמח אז שמחה גדולה שעל ידו נתגלגלה זכות כזו להציל את יהודי טבריה מידי רשע ערץ זה. ותושבי טבריה נוכחו לראות כי בא גדול בקרבם קדוש ישראל, פועל ישועות בקרב הארץ.

במצור ובמצוק התענו ברעב ובצמא. באפיסת הכוחות וחלישות הנפש צפו למר גורלם. "מי יודע אם יצא בחיים מן הבור האפל הזה" - חשבו ביאושם פי רב. אף גם ברגעים קשים אלו התחזקו ותפשו אמנות אבותיהם בתפלה ובתחנונים שיוציאם מחשו וצלמות ומוסרותיהם ינתק.

ואכן לאחר שתדלנות מרבה מצד תושביה הספרדיים של טבריה, ושחד עצום שפזרו לשם כה, הואיל הפשה לשחרר את האסירים לחפשי.

שמחתם ואשרם של היהודים הרקיעה שחקים. כל הלבבות נתמלאו רגשי גיל והודיה על הצלתם ופדות נפשם של האסירים. אף בד בלב עם תחושת הרוחה שחשו התגברה והתעצמה אצלם השנאה והכעס על אותו מוסר רשע וגס רוח שהחיים במחצתו הפכו לבלתי נסבלים. והנה, ביום בהיר עברה הרנה במחנה כי המוסר הרשע נמצא מטל ללא רוח חיים ברחוב העיר, הבשורה על המוסר ששבק לפתע פתאום חיים עשיתה לה חיש כנפים והתפשטה בכל רחבי העיר כאש בשדה קוצים ובאבד רשעים רנה.

אף שמחתם היתה מקדמת מדי. הם לא העלו על דעתם שהמוסר רק העמיד פני מת כאשר ראה קבוצת יהודים נכבדת משונאי נפשו המתקרבים לקראתו, ומיד כשפגו היהודים לדרכם קם תכף ומיד וכל עוד נפשו בו רץ לארמון הפשה ובכה את רע מזלו. בדמעות שליש תאר את שנאת היהודים כלפיו, והפשה, ברצותו לרצותו ולפיסו אמר לו שמעתה הוא ממנה אותו להיות המושל על עיר טבריה והעם לעשות בו פטוב בעיניו...

המוסר חזר לעיר בלויט אנשי חיל ישמעאלים והעיר טבריה נבוכה...

טבריה היהודית התרוקנה מיושביה, לבד מהנשים והטף שנשארו מפקרים לגורלם. חרדים מאימתו של המוסר.

אף לו ידעו הם שנסאר עמם צדיק כזה שזכותו תגן על כל העיר, היתה הדאגה שבלבם מפנה את מקומה לשלוח, רגע ובטחון...

היה זה רבנו הקדוש אשר היה בעצומו של מסעו הקדוש אל ארץ חמדת אבות. ובשהותו בעיר טבריה נקלע למצב מבדל זה.

ככל יהודי העיר היה גם בכונת רבנו הקדוש לברח מן העיר והוא החל במנוסה. אף מפאת חלשתו באותו הזמן חזר לאחוריו. ובשהותו הנה פתח הצלה בשעת צרה זו.

כשנכנס המוסר לעיר ופגש ברבנו הקדוש רצה למצא חן בעיניו והכניע את עצמו תחתיו. רבנו קרבו בחכמתו הנפלאה

כָּל סֵדֶר הַזְמַנִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, דִּהְיִנוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה
יוֹם כְּפוּרִים סְכוּת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שְׁמִינֵי עֶצְרַת חֲנֻכָּה
וּפּוּרִים.

וּמִקֵּדָם לוֹ, חֲמִשָּׁה עָשָׂר (בְּשַׁבָּט) פְּסַח שְׁבוּעוֹת וְכוּ'.

בְּכָל זְמַן וְזְמַן מֵאֵלּוּ הַזְמַנִּים אֵין אָנִי כְּמוֹ מִקֵּדָם
וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶז בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: "אֵז סַע קוּמַט דִּיא צִיִּיט
בֵּין אֵיךְ נִיט דָּאס וְוֵאס פֿרִיעֶר".

הַמוֹבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַזְמַנִּים הוּא בָּא עַל
הַשְּׂגָה וְדַעַת חֲדָשׁ לְגַמְרִי, וְאֵינוֹ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ
בְּאֵלּוּ הַזְמַנִּים עִם הָעֲבוּדָה שֶׁעֲבַד כְּכֹר בְּאֵלּוּ הַזְמַנִּים
בְּשָׁנִים שֶׁעָבְרוּ, רַק בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא בָּא עַל הַשְּׂגָה
חֲדָשָׁה לְגַמְרִי, וְיֵשׁ לוֹ עֲבוּדָה חֲדָשָׁה בְּאֵלּוּ הַזְמַנִּים.

(חיי מוהר"ן, פט)

אַחַר שַׁבַּת נִסַּע לְמַעַדְוֵעֵדוּקָע.

**וּבַיּוֹם שֵׁנִי הָיָה חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט,
וְעָשׂוּ סְעוּדָה. וַיֵּשֶׁב אֵז עִם אֲנָשָׁיו
וְאָמַר אֵז הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר
לְפָנֵיהֶם.**

אֲשָׁרֵי הַזִּכָּה לִידַע דְּבַר אֶחָד מִמָּה שֶׁעָבַר עַל רַבְּנוּ
ז"ל בְּכָל פְּעַם, כִּי בְּכָל מְאָרְעוּתָיו הָיוּ סוּדוֹת נוֹרָאוֹת
נִפְלְאוֹת וְעֲצוּמוֹת מְאֹד:

(חיי מוהר"ן, קכז)